

307-2
2600

ЛТД. ЛАТКАВЛА 205.11
ГОСВИБЛИОТЕКЕ
1 1.12
ПРОЛЕТАРЫ УСІХ КРАІН, ЗЛУЧАНЦЕСЯ

БОЛЬШЭВІК

БЕЛАРУСІ

№ 11

№ 11

50905
18499

М Е Н С К

Выдавництва ЦК КП(б)Б „ЗВЯЗДА“
1936

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

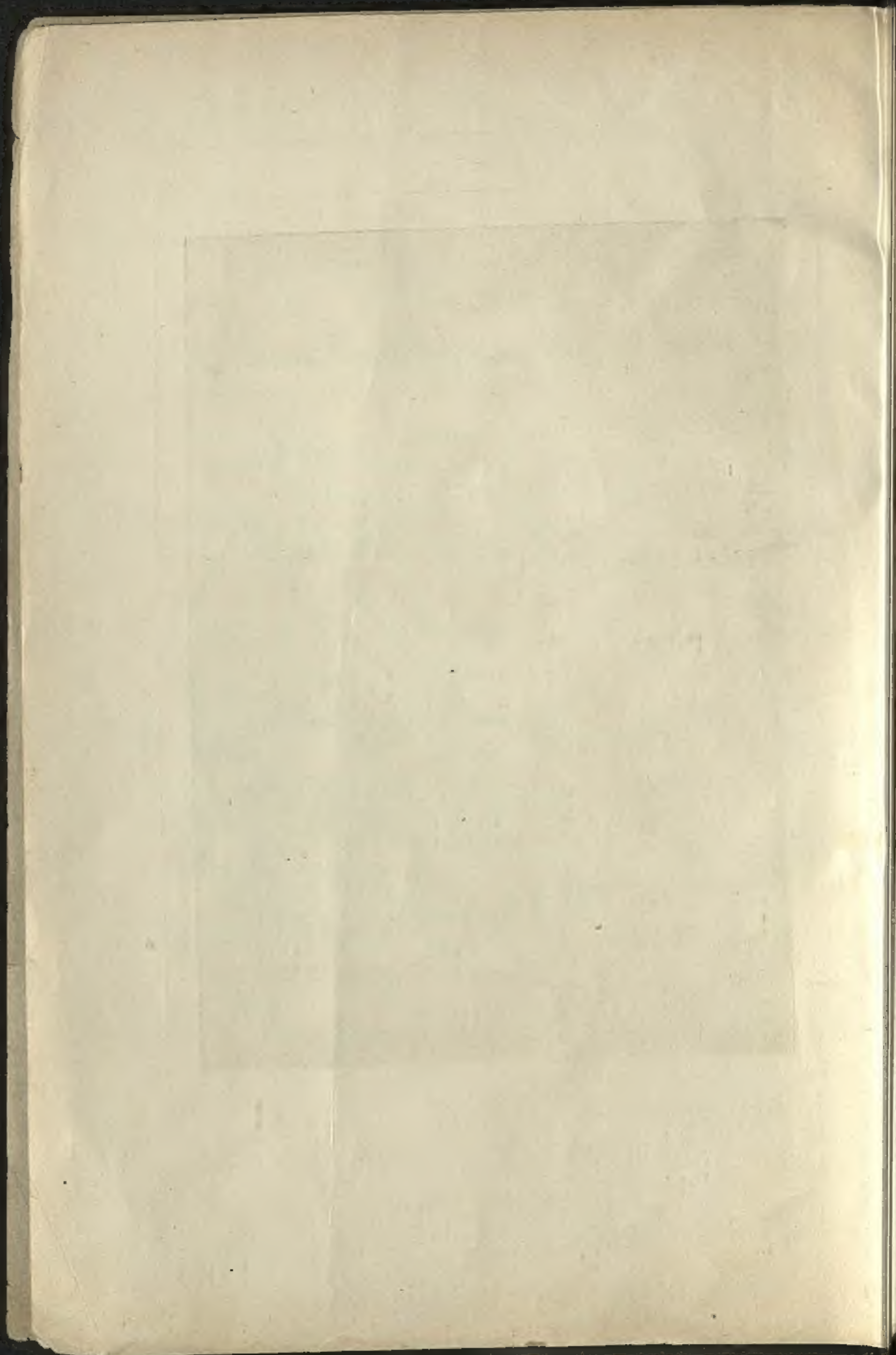
LIBRARY

1911

ПРОЛЕТАРЫ УСІХ КРАІН, ЗЛУЧАЙЦЕСЯ!

304-2/1000
2600

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

ПАЛІТЫКА-ЭКАНАМІЧНЫ
ШТОМЕСЯЧНІК
ОРГАН ЦК КП(б)Б
ГОД ВYДАННЯ X
№ 11

Лістапад 1936 г.

ГОСБИБЛИОТЕКА СССР

ИНВ. №

З М Е С Т

Стар.

І. В. Сталін—Аб праекце Канстытуцыі Саюза ССР. Даклад на Надзвычайным VIII Усесаюзным з'ездзе Саветаў 25 лістапада 1936 г.	3
Перадавы—Даклад правадыра	29
Перадавы—Галавіна гістарычнай нарады.	36
Н. М. Галадзед—Беларуская ССР напярэдадні VIII Усе- саюзнага з'езда Саветаў.	43
А. Джэлюк—Трыумф ленінска-сталінскай нацыянальнай па- літыкі	54
І. Баднёў—Абмеркаванне праекта новай сталінскай Кансты- туцыі на Дубровенскаму раёну	60
Б. Эйдзінаў—Абмеркаванне праекта новай сталінскай Кансты- туцыі на фабрыцы імя Куйбышэва	65
С. Поссэ—Вышэй рэвалюцыйную пільнасць на гісторыка- партыйным участку ідэалагічнага фронту	69
М. Чаускі—За далейшы ўздым палітычнай агітацыі	89
В. Чэрнышоў—Наперад—да новых перамог сацыялістычнай прамысловасці	93

Адрас рэдакцыі:

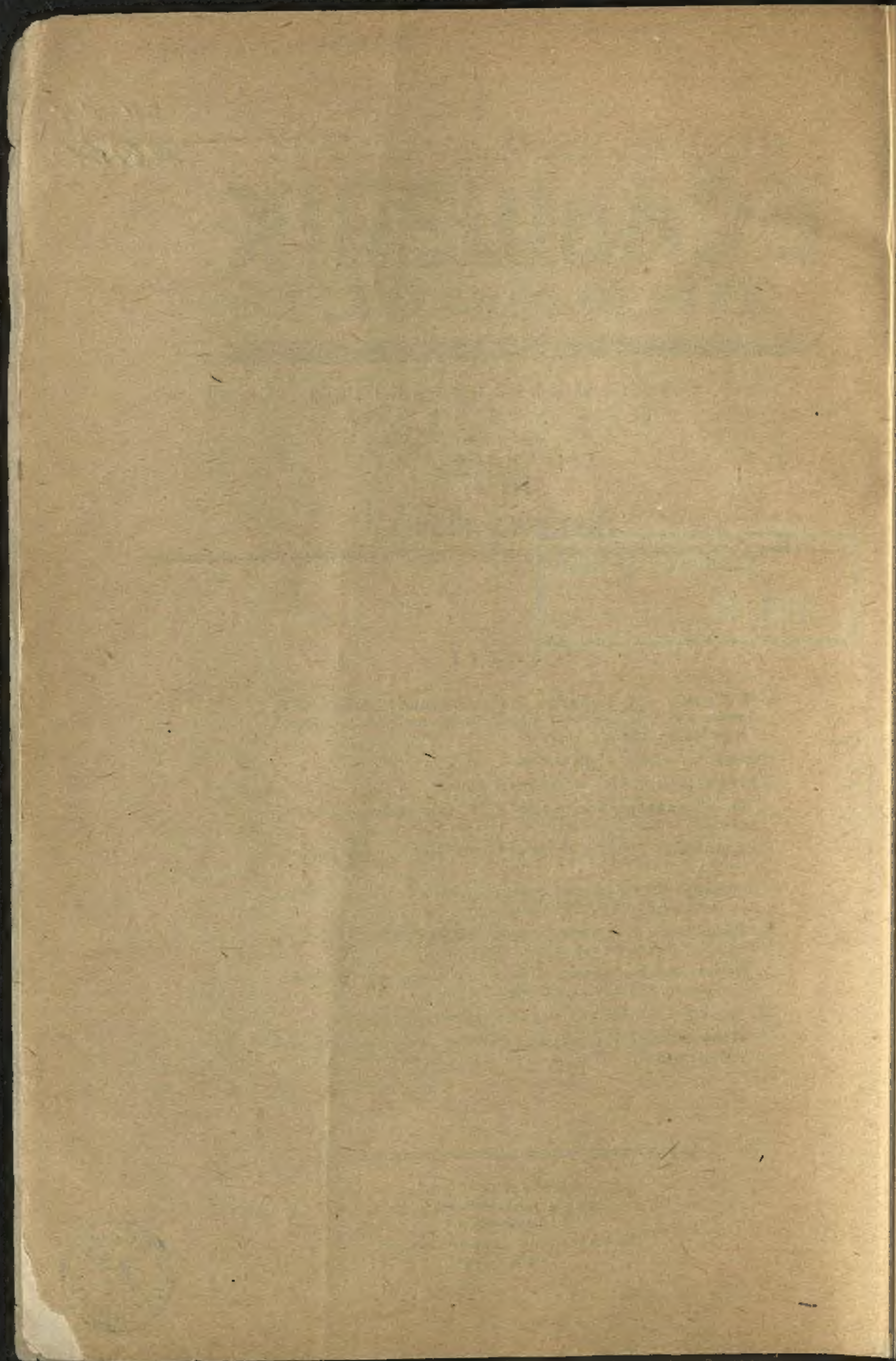
Менск, Чырвонаярмейская вул.,
ЦК КП(б)Б, пакой 7.

Тэлефон адказнага рэдактара па камутатару
20000, даб. 50.

50 000
18499

І. В. Сталін

АБ ПРАЕКЦЕ КАНСТЫТУЦЫІ САЮЗА ССР

даклад на Надзвычайным VIII Усесаюзным З'ездзе Советаў

25 лістапада 1936 г.

(Паяўленне тав. СТАЛІНА на трыбуне сустракаецца працяглай бурнай авацыяй усёй залы. Уся зала ўстае. З усіх бакоў нясуцца крыкі: „Ура тав. СТАЛІНУ!“ „Няхай жыве тав. СТАЛІН!“ „Няхай жыве Вялікі СТАЛІН!“ „Вялікаму генію тав. СТАЛІНУ ура!“ „Віват!“ „Рот фронт!“ „Тав. СТАЛІНУ слава!“).

І. Утварэнне Канстытуцыйнай Камісіі і яе задачы.

Таварышы!

Канстытуцыйная Камісія, праект якой прадстаўлен на разгляд данага З'езда, была ўтворана, як вядома, па спецыяльнай пастанове VII З'езда Советаў Саюза ССР. Пастанова гэтая была прынята 6 лютага 1935 года. Яна гаворыць:

«1. Унесці ў Канстытуцыю Саюза ССР змены ў напрамку:

а) далейшай дэмакратызацыі выбарчай сістэмы ў сэнсе замены не зусім роўных выбараў роўнымі, многаступенных—прамымі, адкрытых—закрытымі;

б) удакладнення соцыяльна-эканамічнай асновы Канстытуцыі ў сэнсе прывядзення Канстытуцыі ў адпаведнасць з цяперашнімі суадносінамі класавых сіл у СССР (стварэнне новай соцыялістычнай індустрыі, разгром кулацтва, перамога калгаснага ладу, уцвярджэнне соцыялістычнай уласнасці, як асновы савецкага грамадства і т. п.).

2. Прапанаваць Цэнтральнаму Выканаўчаму Камітэту Саюза ССР выбраць Канстытуцыйную Камісію, якой даручыць выпрацаваць выпраўлены тэкст Канстытуцыі на ўказаных у пункце першым асновах і ўнесці яго на зацверджанне Сесіі ЦВК Саюза ССР.

3. Бліжэйшыя чарговыя выбары органаў савецкай улады ў Саюзе ССР правесці на аснове новай выбарчай сістэмы».

Гэта было 6 лютага 1935 года. Праз дзень пасля прыняцця гэтай пастановы, г. зн. 7 лютага 1935 года, сабралася Першая Сесія Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Саюза ССР і, у выкананне пастановы VII З'езда Советаў СССР, утварыла Кансты-

туцыйную Камісію ў колькасці 31 чалавека. Яна даручыла Канстытуцыйнай Камісіі выпрацаваць праект выпраўленай Канстытуцыі СССР.

Такавы фармальныя падставы і дырэктывы вярхоўнага органа СССР, на базе якіх павінна была разгарнуць сваю работу Канстытуцыйная Камісія.

Такім чынам Канстытуцыйная Камісія павінна была ўнесці змены ў цяпер дзейнічающую Канстытуцыю, прынятую ў 1924 годзе, улічыўшы пры гэтым тыя зрухі ў жыцці Саюза ССР у бок соцыялізма, якія былі ажыццёўлены за перыяд ад 1924 года да нашых дзён.

II. Змены ў жыцці СССР за перыяд ад 1924 года да 1936 года.

Якія-ж тыя змены ў жыцці СССР, што ажыццявіліся за перыяд ад 1924 года да 1936 года і якія павінна была адлюстраваць Канстытуцыйная Камісія ў сваім праекце Канстытуцыі?

У чым сутнасць гэтых змен?

Што мелі мы ў 1924 годзе?

Гэта быў першы перыяд НЭПа, калі Савецкая ўлада дапусціла некаторае ажыўленне капіталізма пры ўсямерным развіцці соцыялізма, калі яна разлічвала на тое, каб у ходзе спаборніцтва двух сістэм гаспадаркі, капіталістычнай і соцыялістычнай, арганізаваць перавагу соцыялістычнай сістэмы над капіталістычнай. Задача заключалася ў тым, каб у ходзе гэтага спаборніцтва ўмацаваць пазіцыі соцыялізма, дабіцца ліквідацыі капіталістычных элементаў і завяршыць перамогу соцыялістычнай сістэмы, як асноўнай сістэмы народнай гаспадаркі.

Наша прамысловасць прадстаўляла тады незавідную карціну, асабліва цяжкая прамысловасць. Праўда, яна аднаўлялася пачаткова, але далёка яшчэ не давала сваёй прадукцыі да даваеннага ўзроўню. Яна базіравалася на старой адсталай і небагатай тэхніцы. Вядома, яна развівалася ў бок соцыялізма. Удзельная вага соцыялістычнага сектара нашай прамысловасці складала тады каля 80%. Але сектар капіталізма меў усё-ж за сабой не менш 20% прамысловасці.

Наша сельская гаспадарка прадстаўляла яшчэ больш непрыглядную карціну. Праўда, клас памешчыкаў быў ужо ліквідаваны, але затое клас сельскагаспадарчых капіталістаў, клас кулакоў, прадстаўляў яшчэ даволі значную сілу. У цэлым сельская гаспадарка напамінала тады неабсяжныя акіяны дробных аднаасобных сялянскіх гаспадарак з іх адсталай сярэдневяковай тэхнікай. У гэтым акіяне ў выглядзе асобных кропак і астраўкоў існавалі калгасы і соўгасы, якія не мелі яшчэ, уласна кажучы, колькі-

небудзь сур'ёзнага значэння ў нашай народнай гаспадарцы. Калгасы і соўгасы былі слабы, а кулак быў яшчэ ў сіле. Мы гаварылі тады не аб ліквідацыі кулацтва, а аб яго абмежаванні.

Тое-ж самае трэба сказаць адносна тавараабароту ў краіне. Соцыялістычны сектар у тавараабароце складаў якіх-небудзь 50—60 %, — не больш, а ўсё астатняе поле было занята купцамі, спекулянтамі і іншымі прыватнікамі.

Такава была карціна нашай эканомікі ў 1924 годзе.

Што мы маем цяпер, у 1936 годзе?

Калі мы мелі тады першы перыяд НЭП'а, пачатак НЭП'а, перыяд некаторага ажыўлення капіталізма, то мы маем цяпер апошні перыяд НЭП'а, канец НЭП'а, перыяд поўнай ліквідацыі капіталізма ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі.

Пачаць хоць-бы з таго, што наша прамысловасць вырасла за гэты перыяд у гіганцкую сілу. Цяпер ужо нельга назваць яе слабай і тэхнічна дрэнна аснашчонай. Наадварот, яна базіруецца цяпер на новай, багатай сучаснай тэхніцы з моцна развітай цяжкай індустрыяй і яшчэ больш развітым машынабудаўніцтвам. Самае-ж галоўнае ў тым, што капіталізм выгнан зусім са сферы нашай прамысловасці, а соцыялістычная форма вытворчасці з'яўляецца цяпер безраздзельна пануючай сістэмай у галіне нашай прамысловасці. Нельга лічыць дробяззю той факт, што наша цяперашняя соцыялістычная індустрыя з пункту гледжання аб'ёму прадукцыі перавышае індустрыю даваеннага часу больш чым у сем раз.

У галіне сельскай гаспадаркі замест акіяна дробных аднаасобных сялянскіх гаспадарак з іх слабай тэхнікай і засіллям кулака мы маем цяпер самую буйную ў свеце машынізаваную, узброеную новай тэхнікай вытворчасць у выглядзе ўсеабдымнай сістэмы калгасаў і соўгасаў. Усім вядома, што кулацтва ў сельскай гаспадарцы ліквідавана, а сектар дробных аднаасобных сялянскіх гаспадарак з яго адсталай сярэдневяковай тэхнікай займае цяпер нязначнае месца, прычым удзельная вага яго ў сельскай гаспадарцы ў сэнсе размеру пасеўных плошчаў складае не больш 2—3%. Нельга не адзначыць той факт, што калгасы маюць зараз у сваім распараджэнні 316 тысяч трактароў магутнасцю ў 5 мільёнаў 700 тысяч конскіх сіл, а разам з соўгасамі маюць звыш 400 тысяч трактароў магутнасцю ў 7 мільёнаў 580 тысяч конскіх сіл.

Што датычыць тавараабароту ў краіне, то купцы і спекулянты выгнаны зусім з гэтай галіны. Увесь тавараабарот знаходзіцца цяпер у руках дзяржавы, кааперацыі і калгасаў. Нарадзіўся і развіўся новы, савецкі гандаль, гандаль без спекулянтаў, гандаль без капіталістаў.

Такім чынам поўная перамога соцыялістычнай сістэмы ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі з'яўляецца цяпер фактам.

А што гэта значыць?

Гэта значыць, што эксплуатацыя чалавека чалавекам знішчана, ліквідавана, а соцыялістычная ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці ўцверджана, як непахісная аснова нашага савецкага грамадства. (Працяглыя апладысменты.)

У рэзультаце ўсіх гэтых змен у галіне народнай гаспадаркі СССР мы маем цяпер новую, соцыялістычную эканоміку, якая не ведае крызісаў і беспрацоўя, не ведае галечы і разарэння і дае грамадзянам усе магчымасці для заможнага і культурнага жыцця.

Такавы ў асноўным змены, якія адбыліся ў галіне нашай эканомікі за перыяд ад 1924 года да 1936 года.

Адпаведна з гэтымі зменамі ў галіне эканомікі СССР змянілася і **класавая структура** нашага грамадства.

Клас памешчыкаў, як вядома, быў ужо ліквідаваны ў рэзультаце пераможнага сканчэння грамадзянскай вайны. Што датычыць іншых эксплуатацыйскіх класаў, то яны падзялілі лёс класа памешчыкаў. Не стала класа капіталістаў у галіне прамысловасці. Не стала класа кулакоў у галіне сельскай гаспадаркі. Не стала купцоў і спекулянтаў у галіне тавараабароту. Усе эксплуатацыйскія класы аказаліся, такім чынам, ліквідаванымі.

Астаўся рабочы клас.

Астаўся клас сялян.

Асталася інтэлігенцыя.

Але было-б памылкова думаць, што ў гэтых соцыяльных групах не адбылося за гэты час ніякіх змен, што яны асталіся такімі-ж, якімі яны былі, скажам, у перыяд капіталізма.

Узяць, напрыклад, рабочы клас СССР. Яго часта называюць па старой памяці пролетарыятам. Але што такое пролетарыят? Пролетарыят ёсць клас, пазбаўлены прылад і сродкаў вытворчасці пры сістэме гаспадаркі, калі прылады і сродкі вытворчасці належаць капіталістам і калі клас капіталістаў эксплуатае пролетарыят. Пролетарыят—гэта клас, эксплуатаемы капіталістамі. Але ў нас клас капіталістаў, як вядома, ужо ліквідаваны, прылады і сродкі вытворчасці адабраны ў капіталістаў і перадааны дзяржаве, кіруючай сілай якой з'яўляецца рабочы клас. Стала быць, няма больш класа капіталістаў, які мог-бы эксплуатаваць рабочы клас. Стала быць, наш рабочы клас не толькі не пазбаўлен прылад і сродкаў вытворчасці, а наадварот, ён імі ўладае сумесна з усім народам. А раз ён імі ўладае, а клас капіталістаў ліквідаваны,—выключана ўсякая магчымасць эксплуатацыі рабочага класа. Ці можна пасля гэтага назваць наш рабочы клас пролетарыятам? Ясна, што нельга. Маркс гаварыў: для таго, каб пролетарыят вызваліў сябе, ён павінен разграміць клас капіталістаў, адабраць у капіталістаў прылады і сродкі вытвор-

часці і знішчыць тыя ўмовы вытворчасці, якія параджаюць пролетарыят. Ці можна сказаць, што рабочы клас СССР ужо ажыццявіў гэтыя ўмовы свайго вызвалення? Безумоўна можна і павінна. А што гэта значыць? Гэта значыць, што пролетарыят СССР ператварыўся ў зусім новы клас, у рабочы клас СССР, які знішчыў капіталістычную сістэму гаспадаркі, які ўцвярдзіў сацыялістычную ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці і які накіроўвае савецкае грамадства па шляху камунізма.

Як бачыце, рабочы клас СССР гэта—зусім новы, вызвалены ад эксплуатацыі, рабочы клас, падобнага якому не ведала яшчэ гісторыя чалавецтва.

Пяройдзем да пытання аб сялянстве. Звычайна прынята гаварыць, што сялянства—гэта такі клас дробных вытворцаў, члены якога атамізаваны, раскіданы па твару ўсёй краіны, капаюцца ў адзіночку ў сваіх дробных гаспадарках з іх адсталай тэхнікай, з'яўляюцца рабамі прыватнай уласнасці і беспакаранна эксплуатаюцца памешчыкамі, кулакамі, купцамі, спекулянтамі, ліхвярамі і т. п. І сапраўды, сялянства ў капіталістычных краінах, калі мець на ўвазе яго асноўную масу, з'яўляецца такім іменна класам. Ці можна сказаць, што наша сучаснае сялянства, савецкае сялянства, у сваёй масе паходзіць на падобнае сялянства? Не, нельга гэтага сказаць. Такого сялянства ў нас ужо няма. Наша савецкае сялянства з'яўляецца зусім новым сялянствам. У нас няма больш памешчыкаў і кулакоў, купцоў і ліхвяроў, якія маглі-б эксплуатаваць сялян. Стала быць, наша сялянства ёсць вызваленае ад эксплуатацыі сялянства. Далей, наша савецкае сялянства ў сваёй пераважнай большасці ёсць калгаснае сялянства, г. зн. яно базіруе сваю работу і сваё дастаянне не на аднаасобнай працы і адсталай тэхніцы, а на калектыўнай працы і сучаснай тэхніцы. Нарэшце, у аснове гаспадаркі нашага сялянства ляжыць не прыватная ўласнасць, а калектыўная ўласнасць, вырашая на базе калектыўнай працы.

Як бачыце, савецкае сялянства—гэта зусім новае сялянства, падобнага якому яшчэ не ведала гісторыя чалавецтва.

Пяройдзем, нарэшце, да пытання аб інтэлігенцыі, да пытання аб інжынерна-тэхнічных работніках, аб работніках культурнага фронту, аб служачых наогул і т. п. У ёй таксама адбыліся вялікія змены за прайшоўшы перыяд. Гэта ўжо не тая старая заскарузлая інтэлігенцыя, якая прабавала ставіць сябе над класамі, а на самой справе служыла ў сваёй масе памешчыкам і капіталістам. Наша савецкая інтэлігенцыя гэта—зусім новая інтэлігенцыя, звязаная ўсім карэннем з рабочым класам і сялянствам. Змяніўся, на-першае, склад інтэлігенцыі. Выхадцы з дваранства і буржуазіі складаюць невялікі процант нашай савецкай інтэлігенцыі, 80—90% савецкай інтэлігенцыі—гэта выхадцы

з рабочага класа, сялянства і іншых слаёў працоўных. Змяніўся, нарэшце, і самы характар дзейнасці інтэлігенцыі. Раней яна павінна была служыць багатым класам, бо ў яе не было іншага выхаду. Цяпер яна павінна служыць народу, бо не стала больш эксплуатацыйскіх класаў. І іменна таму яна з'яўляецца цяпер роўнапраўным членам савецкага грамадства, дзе яна разам з рабочымі і сялянамі, у адной упражцы з імі, вядзе будоўлю новага бяскласавага сацыялістычнага грамадства.

Як бачыце, гэта зусім новая працоўная інтэлігенцыя, падобнай якой не знойдзеце ні ў адной краіне зямнага шара.

Такавы змены, якія адбыліся за прайшоўшы час у галіне класавай структуры савецкага грамадства.

Аб чым гавораць гэтыя змены?

Яны гавораць, па-першае, аб тым, што грані паміж рабочым класам і сялянствам, роўна як паміж гэтымі класамі і інтэлігенцыяй—сціраюцца, а старая класавая выключнасць—знікае. Гэта значыць, што адлегласць паміж гэтымі сацыяльнымі групамі ўсё больш і больш скарачаецца.

Яны гавораць, па-другое, аб тым, што эканамічныя супярэчнасці паміж гэтымі сацыяльнымі групамі падаюць, сціраюцца.

Яны гавораць, нарэшце, аб тым, што падаюць і сціраюцца таксама палітычныя супярэчнасці паміж імі.

Так абстаіць справа са зменамі ў галіне класавай структуры СССР.

Карціна змен у грамадскай жыцці СССР была-б няпоўнай, калі-б не сказаць некалькі слоў аб зменах яшчэ ў адной галіне. Я маю на ўвазе галіну нацыянальных узаемаадносін у СССР. У Савецкі Саюз уваходзяць, як вядома, каля 60 нацый, нацыянальных груп і народнасцей. Савецкая дзяржава ёсць дзяржава многанацыянальная. Зразумела, што пытанне аб узаемаадносінах паміж народамі СССР не можа не мець для нас першаступеннага значэння.

Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік утварыўся, як вядома, у 1922 годзе на Першым З'ездзе Саветаў СССР. Утварыўся ён на пачатках роўнасці і добраахвотнасці народаў СССР. Цяпер дзейнічаючая Канстытуцыя, прынятая ў 1924 годзе, ёсць першая Канстытуцыя Саюза ССР. Гэта быў перыяд, калі адносінны паміж народамі не былі яшчэ як след наладжаны, калі перажыткі недаверя да велікаросаў яшчэ не зніклі, калі цэнтрабежныя сілы ўсё яшчэ прадаўжалі дзейнічаць. Трэба было наладзіць у гэтых умовах брацкае супрацоўніцтва народаў на базе эканамічнай, палітычнай і ваеннай ўзаемадапамогі, аб'яднаўшы іх у адну саюзную многанацыянальную дзяржаву. Савецкая ўлада не магла не бачыць цяжкасцей гэтай справы. Яна мела перад сабой няўдалыя вопыты многанацыянальных дзяржаў у буржу-

азных краінах. Яна мела непад сабой праваліўшыся вопыт старой Аўстра-Венгрыі. І ўсё-ж яна пайшла на вопыт стварэння многанацыянальнай дзяржавы, бо яна ведала, што многанацыянальная дзяржава, узнікшая на базе соцыялізма, павінна вытрымаць усе і ўсякія іспыты.

З таго часу прайшло 14 год. Перыяд дастаждовы для таго, каб праверыць вопыт. І што-ж? Прайшоўшы перыяд з несумненнасцю наказаў, што вопыт утварэння многанацыянальнай дзяржавы, створанай на базе соцыялізма, удаўся поўнасьцю. Гэта ёсць несумненная перамога ленинскай нацыянальнай палітыкі. (Працяглыя апладысменты.)

Чым вытлумачыць гэтую перамогу?

Адсутнасць эксплуатацыйных класаў, якія з'яўляюцца асноўнымі арганізатарамі міжнацыянальнай дракі; адсутнасць эксплуатацыі, якая культывіруе ўзаемнае недавер'е і распальвае нацыяналістычныя страсці, наагул ва ўладзе рабочага класа, які з'яўляецца ворагам усякага парабашчэння і верным носьбітам ідэй інтэрнацыяналізма, фактычнае ажыццяўленне ўзаемнай дапамогі народаў ва ўсіх галінах гаспадарчага і грамадскага жыцця; нарэшце, росквіт нацыянальнай культуры народаў СССР, нацыянальнай па форме, соцыялістычнай па зместу, — усе гэтыя і падобныя да іх фактары прывялі да таго, што змяніўся ў корані вобраз народаў СССР, знікла ў іх пачуццё ўзаемнага недавер'я, развілося ў іх пачуццё ўзаемнай дружбы і наладзілася такім чынам, сапраўднае брацкае супрацоўніцтва народаў у сістэме адзінай саюзнай дзяржавы.

У рэзультате мы маем цяпер многанацыянальную соцыялістычную дзяржаву, якая ўлаўне склалася і вытрымала ўсе іспыты, моцнасці якой магла-б пазайздросціць любая нацыянальная дзяржава ў любой частцы свету. (Бурныя апладысменты.)

— Такавы змены, якія адбыліся за прайшоўшы перыяд, у галіне нацыянальных узаемаадносін у СССР.

Такі агульны вынік змен у галіне гаспадарчага і грамадска-палітычнага жыцця ў СССР, якія адбыліся за перыяд ад 1924 года да 1936 года.

III. Асноўныя асаблівасці праекта Канстытуцыі.

Якое адлюстраванне атрымалі ўсе гэтыя змены ў жыцці СССР у праекце новай Канстытуцыі?

Інакш кажучы: якія асноўныя асаблівасці праекта Канстытуцыі, прадстаўленага на разгляд данага З'езда?

Канстытуцыйнай Камісіі было даручана ўнёсці змены ў тэкст

Конституції 1924 года. У результаце работы Конституцыйнай Камісіі атрымаўся новы гэст Конституцыі, праект новай Конституцыі СССР. Складаючы праект новай Конституцыі, Конституцыйная Камісія зыходзіла з таго, што канстытуцыя не павінна быць змешваема з праграмай. Гэта значыць, што паміж праграмай і канстытуцыяй ёсць істотная розніца. У той час як праграма гаворыць аб тым, чаго яшчэ няма і што павінна быць яшчэ здабыта і заваявана ў будучым, канстытуцыя, наадварот, павінна гаворыць аб тым, што ўжо ёсць, што ўжо здабыта і заваявана цяпер, у сучасным. Праграма датычыць галоўным чынам будучага, канстытуцыя—сучаснага.

Два прыклады для ілюстрацыі.

Наша савецкае грамадства дабілася таго, што яно ўжо ажыццявіла ў асноўным сацыялізм, стварыла сацыялістычны лад, г. зн. ажыццявіла тое, што ў марксістаў называецца інакш першай ці ніжэйшай фазай камунізма. Значыць, у нас ужо ажыццёўлена ў асноўным першая фаза камунізма, сацыялізм. (Працяглыя апладысменты.) Асноўным прынцыпам гэтай фазы камунізма з'яўляецца, як вядома, формула: «ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму па яго працы». Ці павінна наша Канстытуцыя адлюстравать гэты факт, факт заваявання сацыялізма? Ці павінна яна базіравацца на гэтым заваяванні? Безумоўна павінна. Павінна, бо сацыялізм для СССР ёсць тое, што ўжо здабыта і заваявана.

Але савецкае грамадства яшчэ не дабілася ажыццяўлення вышэйшай фазы камунізма, дзе пануючым прынцыпам будзе формула: «ад кожнага па яго здольнасцях, кожнаму па яго патрэбнасцях», хоць яно і ставіць сабе мэтай дабіцца ў будучым ажыццяўлення вышэйшай фазы камунізма. Ці можа наша Канстытуцыя базіравацца на вышэйшай фазе камунізма, якой яшчэ няма і якая павінна быць яшчэ заваявана? Не, не можа, бо вышэйшая фаза камунізма ёсць для СССР тое, што яшчэ не ажыццёўлена і што павінна быць ажыццёўлена ў будучым. Не можа, калі яна не хоча ператварыцца ў праграму ці дэкларацыю аб будучых заваяваннях.

Такавыя рамкі нашай Конституцыі ў даны гістарычны момант.

Такім чынам, праект новай Конституцыі прадстаўляе сабой вынік прадзенага шляху, вынік ужо здабытых заваяванняў. Ён з'яўляецца, стала быць, рэгістрацыяй і законадаўчым заманаваннем таго, што ўжо здабыта і заваявана на справе. (Бурныя апладысменты.)

У гэтым першая асаблівасць праекта новай Конституцыі СССР. Далей Канстытуцыя буржуазных краін зыходзіць з вычлінаў

з пераканання аб непахіснасці капіталістычнага ладу. Галоўную аснову гэтых канстытуцый складаюць прынцыпы капіталізма, яго асноўныя ўстоі: прыватная ўласнасць на зямлю, лясы, фабрыкі, заводы і іншыя прылады і сродкі вытворчасці; эксплуатацыя чалавека чалавекам і наяўнасць эксплуататараў і эксплуатаемых; незабяспечанасць працоўнай большасці на адным полюсе грамадства і раскоша непрацоўнай, але забяспечанай, меншасці на другім полюсе; і т. д. і т. п. Яны апіраюцца на гэтыя і падобныя ім устоі капіталізма. Яны іх адлюстроўваюць, яны іх замацоўваюць у законадаўчым парадку.

У адрозненне ад іх праект новай Канстытуцыі СССР зыходзіць з факту ліквідацыі капіталістычнага ладу, з факту перамогі сацыялістычнага ладу ў СССР. Галоўную аснову праекта новай Канстытуцыі СССР складаюць прынцыпы сацыялізма, яго асноўныя ўстоі, ужо заваяваныя і ажыццёўленыя: сацыялістычная ўласнасць на зямлю, лясы, фабрыкі, заводы і іншыя прылады і сродкі вытворчасці; ліквідацыя эксплуатацыі і эксплуатацыйных класаў; ліквідацыя галечы большасці і раскошы меншасці; ліквідацыя беспрацоўя, праца, як абавязак і доўг гонар кожнага працаздольнага грамадзяніна па формуле: «хто не працуе, той не есць». Права на працу, г. зн. права кожнага грамадзяніна на атрыманне гарантаванай работы; права на адпачынак, права на асвету; і т. д. і т. п. Праект новай Канстытуцыі апіраецца на гэтыя і падобныя ім устоі сацыялізма. Ён іх адлюстроўвае, ён іх замацоўвае ў законадаўчым парадку.

Такая другая асаблівасць праекта новай Канстытуцыі.

Далей. Буржуазныя канстытуцыі маўкліва зыходзяць з прадпасылкі аб тым, што грамадства складаецца з антаганістычных класаў, з класаў, уладаючых багаццем, і класаў, не ўладаючых ім, што якая-б партыя ні прыйшла да ўлады, дзяржаўнае кіраўніцтва грамадствам (дыктатура) павінна належаць буржуазіі, што канстытуцыя патрэбна для таго, каб замацаваць грамадскія парадкі, угодныя і выгадныя маённым класам.

У адрозненне ад буржуазных канстытуцый праект новай Канстытуцыі СССР зыходзіць з таго, што ў грамадстве няма ўжо больш антаганістычных класаў, што грамадства складаецца з двух прызных адзін аднаму класаў, з рабочых і сялян, што ва ўладзе стаяць гэтыя іменна працоўныя класы, што дзяржаўнае кіраўніцтва грамадствам (дыктатура) належыць рабочаму класу, як перадавому класу грамадства, што канстытуцыя патрэбна для таго, каб замацаваць грамадскія парадкі, угодныя і выгадныя працоўным.

Такая трэцяя асаблівасць праекта новай Канстытуцыі.

Далей. Буржуазныя канстытуцыі маўкліва зыходзяць з прадпасылкі аб тым, што нацыі і расы не могуць быць роўнапраў-

ними, што ёсць нацыі поўнаправныя і ёсць нацыі няпоўнаправныя, што апрача таго існуе яшчэ грэчая катэгорыя нацый або рас. напрыклад, у калоніях, у якіх ёсць яшчэ менш правоў, чым у няпоўнапраўных нацый. Гэта значыць, што ўсе гэтыя канстытуцыі ў аснове сваёй з'яўляюцца нацыяналістычнымі, г. зн. канстытуцыямі пануючых нацый.

У адрозненне ад гэтых канстытуцый праект новай Канстытуцыі СССР, наадварот,—глыбока інтэрнацыянальны. Ён зыходзіць з таго, што ўсе нацыі і расы роўнапраўны. Ён зыходзіць з таго, што розніца ў колеры скуры або ў мове, культурным узроўні або ўзроўні дзяржаўнага развіцця, роўна як іншая якая-небудзь розніца паміж нацыямі і расамі не можа служыць падставай для таго, каб апраўдаць нацыянальнае няроўнапраўе. Ён зыходзіць з таго, што ўсе нацыі і расы, незалежна ад іх мінулага і цяперашняга становішча, незалежна ад іх сілы або слабасці,—павінны карыстацца аднолькавымі правамі ва ўсіх сферах гаспадарчага, грамадскага, дзяржаўнага і культурнага жыцця грамадства.

Такава чацвёртая асаблівасць праекта новай Канстытуцыі.

Пятую асаблівасць праекта новай Канстытуцыі складае яго паслядоўны і да канца вытрыманы дэмакратызм. З пункту гледжання дэмакратызма буржуазныя канстытуцыі можна разбіць на дзве групы: адна група канстытуцый прама адмаўляе або зводзіць фактычна на нішто роўнасць правоў грамадзян і дэмакратычныя свабоды. Другая група канстытуцый ахвотна прыёме і нават афішыруе дэмакратычныя пачаткі, гле робіць пры гэтым такія агаворкі і абмежаванні, што дэмакратычныя правы і свабоды аказваюцца зусім зуродаванымі. Яны гавораць аб роўных выбарчых правах для ўсіх грамадзян, але тут жа абмяжоўваюць іх аседласцю і адукацыйным і нават маёмасным цэнзам. Яны гавораць аб роўных правах грамадзян, але тут жа агаварваюцца, што гэта не датычыць жанчын, або датычыць іх часткова. І т. д. і т. п.

Асаблівасць праекта новай Канстытуцыі СССР заключаецца ў тым, што ён вольны ад падобных агаворак і абмежаванняў. Для яго не існуе актыўных або пасіўных грамадзян, для яго ўсе грамадзяне актыўны. Ён не прызнае розніцы ў правах паміж мужчынамі і жанчынамі, «аседлымі» і «неаседлымі», маёмнымі і немаёмнымі, адукаванымі і неадукаванымі. Для яго ўсе грамадзяне роўны ў сваіх правах. Не маёмаснае становішча, не нацыянальнае паходжанне, не пол, не службовае становішча, а асабісты здольнасці і асабістая праца кожнага грамадзяніна вызначаюць яго становішча ў грамадстве.

Нарэшце, яшчэ адна асаблівасць праекта новай Канстытуцыі. Буржуазныя канстытуцыі звычайна абмяжоўваюцца фіксіраван-

нем фармальных правоў грамадзян, не клапацячыся аб умовах ажыццяўлення гэтых правоў, аб магчымасці іх ажыццяўлення, аб сродках іх ажыццяўлення. Гавораць аб роўнасці грамадзян, але забываюць, што не можа быць сапраўднай роўнасці паміж гаспадаром і рабочым, паміж памешчыкам і селянінам, калі ў першых ёсць багацце і палітычная вага ў грамадстве, а другія пазбаўлены і таго і другога, калі першыя з'яўляюцца эксплуата-тарамі, а другія эксплуатаемымі. Або яшчэ: гавораць аб свабо-дзе слова, сходаў і друку, але забываюць, што ўсе гэтыя сва-боды могуць ператварыцца для рабочага класа ў гук пусты, калі ён пазбаўлен магчымасці мець у сваім распараджэнні пады-ходзячыя памяшканні для сходаў, добрыя друкарні, дастатковую колькасць друкавальнай паперы і т. д.

Асаблівасць праекта новай Канстытуцыі заключаецца ў тым, што ён не абмяжоўваецца фіксіраваннем фармальных правоў грамадзян, а пераносіць цэнтр цяжару на пытанне аб гарантыях гэтых правоў, на пытанне аб сродках ажыццяўлення гэтых пра-воў. Ён не проста агалашае роўнасць правоў грамадзян, але і забяспечвае яе законадаўчым замацаваннем факту ліквідацыі рэжыму эксплуатацыі, факту вызвалення грамадзян ад усякай эксплуатацыі. Ён не проста агалашае права на працу, але і за-бяспечвае яго законадаўчым замацаваннем факту адсутнасці крызісаў у савецкім грамадстве, факту знішчэння беспрацоўя. Ён не проста агалашае дэмакратычныя свабоды, але і забяспеч-вае іх у законадаўчым парадку вядомымі матэрыяльнымі срод-камі. Таму зразумела, што дэмакратызм праекта новай Кансты-туцыі з'яўляецца не «звычайным» і «агульнапрызнаным» дэма-кратызмам наогул, а дэмакратызмам **соцыялістычным**.

Такавы асноўныя асаблівасці праекта новай Канстытуцыі СССР.

Такаво адлюстраванне ў праекце новай Канстытуцыі тых зру-хаў і змен у гаспадарчым і грамадска-палітычным жыцці СССР, якія ажыццявіліся за перыяд ад 1924 года да 1936 года.

IV. Буржуазная крытыка праекта Канстытуцыі.

Некалькі слоў аб буржуазнай крытыцы праекта Канстытуцыі

Пытанне аб тым, як адносіцца да праекта Канстытуцыі за-межны буржуазны друк, прадстаўляе бяспрэчна пэўную ціка-васць. Паколькі замежны друк адлюстроўвае грамадскую думку розных слаёў насельніцтва ў буржуазных краінах, мы не мо-жам прайсці міма той крытыкі, якую разгарнуў гэты друк су-проць праекта Канстытуцыі.

Першыя адзнакі рэакцыі замежнага друку на праект Канстытуцыі выразіліся ў пэўнай тэндэнцыі — замаўчаць праект Канстытуцыі. Я маю на ўвазе ў даным выпадку найбольш рэакцыйны, фашысцкі друк. Гэтая група крытыкаў палічыла за лепшае проста замаўчаць праект Канстытуцыі, прадставіць справу так, як быццам праекта не было і няма яго наогул у прыродзе. Могуць сказаць, што замоўчванне не ёсць крытыка. Але гэта нязерна. Метад замоўчвання, як асобы спосаб ігнаравання, з'яўляецца таксама формай крытыкі, праўда, глупай і смешнай, але ўсё-ж формай крытыкі. (Агульны смех, апладысменты). Але з метадам замоўчвання не выйшла ў іх. Урэшце яны аказаліся вымушанымі адкрыць клапан і паведаміць свету, што, як гэта ні сумна, праект Канстытуцыі СССР усё-ж існуе, і не толькі існуе, але і пачынае аказваць злошкоднае ўздзеянне на розумы. Ды інакш і не магло быць, бо ёсць усё-ж на свеце нейкая грамадская думка, чытачы, жывыя людзі, якія хочуць ведаць праўду аб фактах, і трымаць іх доўга ў цісках ашуканства няма ніякай магчымасці. На ашуканстве далёка не паедзеш...

Другая група крытыкаў прызнае, што праект Канстытуцыі сапраўды існуе ў прыродзе але яна лічыць, што праект не прадстаўляе вялікай цікавасці, бо ён з'яўляецца па сутнасці справы не праектам канстытуцыі, а пустой паперкай, пустым абяцаннем, разлічаным на тое, каб зрабіць пэўны манеўр і ашукаць людзей. Яны дадаюць пры гэтым, што лепшага праекта і не мог даць СССР, бо сам СССР з'яўляецца не дзяржавай, а ўсяго-на-ўсяго — геаграфічным паняццем (агульны смех), а раз ён не з'яўляецца дзяржавай, то і канстытуцыя яго не можа быць сапраўднай канстытуцыяй. Типовым прадстаўніком гэтай групы крытыкаў з'яўляецца, як гэта ні дзіўна, германскі афіцэр «Дэйтшэ Дыпламатыш-Палітышэ Карэспандэнц». Гэты журнал прама гаворыць, што праект Канстытуцыі СССР з'яўляецца пустым абяцаннем, ашуканствам, «пацёмкінскай вёскай». Ён без хістанняў заяўляе, што СССР не з'яўляецца дзяржавай, што СССР «прадстаўляе не што іншае, як дакладна вызначаемае геаграфічнае паняцце» (агульны смех), што Канстытуцыя СССР не можа быць з прычыны гэтага прызнана сапраўднай канстытуцыяй.

Што можна сказаць аб такіх, з дазволу кажучы, крытыках?

У адным са сваіх казак-расказаў вялікі рускі пісьменнік Шчэдрын дае тып бюракрата-самадура, вельмі абмежаванага і тупога, але да крайнасці самапэўненага і рэцывага. Пасля таго, як гэты бюракрат навеў ва «ўверанай» яму абласці «парадак і цішыню», знішчыўшы тысячы жыхароў і спаліўшы дзесяткі гарадоў, ён азірнуўся кругом і заўважыў на гарызонце Амерыку, — краіну, зразумела, малавядомую, дзе ёсць, аказваецца, нейкія

свабоды, якія муцяць народ, і дзе дзяржавай кіруюць іншымі метадамі. Бюракрат заўважыў Амерыку і абурыўся: што гэта за краіна, адкуль яна ўзялася, на якой такой падставе яна існуе? (Агульны смех, апладысменты.) Вядома, яе выпадкова адкрылі некалькі вякоў таму назад, але ці-ж нельга яе зноў закрыць, каб духу яе не было зусім? (Агульны смех.) І сказаўшы гэта, палажыў рэзалюцыю: «Закрыць зноў Амерыку!» (Агульны смех.)

Мне здаецца, што паны з «Дэйтшэ Дыпламатыш-Палітышэ Карэспандэнц» як дзве кроплі вады падобны на шчэдрынскага бюракрата. (Агульны смех, апладысменты ад абрэня.) Гэтым панам СССР даўно ўжо намазоліў вочы. Дзевятнаццаць год стаіць СССР як маяк, заражаючы духам вызвалення рабочы клас усяго свету і выклікаючы шаленства ў ворагаў рабочага класа. І ён, гэты СССР, аказваецца, не толькі проста існуе, але нават расце, і не толькі расце, але нават прэўспявае, і не толькі прэўспявае, але нават стварае праект новай Канстытуцыі, праект, які ўзбуджае розумы, усяляе новыя надзеі прыгнечаным класам. (Апладысменты.) Як-жа пасля гэтага не абурацца панам з германскага афіцыёза? Што гэта за краіна, лямантуюць яны, на якой такой падставе яна існуе (агульны смех), і калі яе адкрылі ў кастрычніку 1917 года, то чаму нельга яе зноў закрыць, каб духу яе не было зусім? І сказаўшы гэта, пастанавілі: закрыць зноў СССР, аб'явіць, каб усе пачулі, што СССР, як дзяржава, не існуе, што СССР ёсць не што іншае, як простае геаграфічнае паняцце! (Агульны смех.)

Кладучы рэзалюцыю аб тым, каб закрыць зноў Амерыку, шчэдрынскі бюракрат, не гледзячы на ўсю сваю тупасць, усё-ж знайшоў у сабе элементы разумення рэальнага, сказаўшы тут-жа пра сябе: «Але, здаецца, сіе ад мяне не залежыць». (Выбух вясёлага смеху, бурныя апладысменты.) Я не ведаю, ці хопіць розуму ў паноў з германскага афіцыёза дагадацца, што «закрыць» на паперы тую або іншую дзяржаву яны, вядома, могуць, але калі гаварыць сур'ёзна, то «сіе ад іх не залежыць»... (Выбух вясёлага смеху, бурныя апладысменты.)

Што датычыць таго, што Канстытуцыя СССР з'яўляецца нібыта пустым абяцаннем, «пацёмкінскай вёскай» і т. д., то я хачу-бы спаслацца на рад устаноўленых фактаў, якія самі гавораць за сябе.

У 1917 годзе народы СССР зверглі буржуазію і ўстанавілі дыктатуру пролетарыята, ўстанавілі Совецкую ўладу. Гэта факт, а не абяцанне.

Затым, Совецкая ўлада ліквідавала клас памешчыкаў і перадала сялянам больш 150 мільёнаў гектараў былых памешчыцкіх,

казённых і манастырскіх зямель і гэта—звыш тых зямель, якія знаходзіліся і раней у руках сялян. Гэта факт, а не абяцанне.

Затым, Совецкая ўлада экспрапрыявала клас капіталістаў, адабрала ў іх банкі, заводы, чыгункі і іншыя прылады і сродкі вытворчасці, аб'явіла іх соцыялістычнай уласнасцю і паставіла на чале гэтых прадпрыемстваў лепшых людзей рабочага класа. Гэта факт, а не абяцанне. (Працяглыя апладысменты.)

Затым, арганізаваўшы прамысловасць і сельскую гаспадарку на новых, соцыялістычных пачатках, з новай тэхнічнай базай, Совецкая ўлада дабілася таго, што цяпер земляробства ў СССР дае ў паўтара разы больш прадукцыі, чым у даваенны час, індустрыя вырабляе ў сем разоў больш прадукцыі, чым у даваенны час, а народны даход вырас у чатыры разы ў параўнанні з даваенным часам. Усё гэта—факты, а не абяцанні. (Працяглыя апладысменты.)

Затым, Совецкая ўлада знішчыла беспрацоўе, правяла ў жыццё права на працу, права на адпачынак, права на асвету, забяспечыла лепшыя матэрыяльныя і культурныя ўмовы рабочым, сялянам і інтэлігенцыі, забяспечыла правядзенне ў жыццё ўсеагульнага, прамога і роўнага выбарчага права пры тайным галасаванні грамадзян. Усё гэта—факты, а не абяцанні. (Працяглыя апладысменты.)

Нарэшце, СССР даў праект новай Канстытуцыі, які з'яўляецца не абяцаннем, а рэгістрацыяй і законадаўчым замацаваннем гэтых агульнавядомых фактаў, рэгістрацыяй і законадаўчым замацаваннем таго, што ўжо здабыта і заваявана.

Паўстае пытанне, да чаго зводзіцца пасля ўсяго гэтага баябатня паноў з германскага афіцыеза аб «пацёмкінскіх вёсках», калі не да таго, што яны задаліся мэтай скрыць ад народу праўду аб СССР, увесці народ у зман, ашукаць яго.

Такавы факты. А факты, як кажуць, упартая рэч. Паны з германскага афіцыеза могуць сказаць, што тым горш для фактаў. (Агульны смех.) Але тады ім можна адказаць словамі вядомай рускай пагаворкі: «дурням закон не пісан». (Вясёлы смех, працяглыя апладысменты.)

Трэцяя група крытыкаў не супроць таго, каб прызнаць вядомыя вартасці за праектам Канстытуцыі, яна лічыць яго становчай з'явай, але яна, бачыце, вельмі сумняваецца, каб рад яго палажэнняў можна было правесці ў жыццё, бо яна ўпэўнена, што гэтыя палажэнні наогул неажыццявімы і павінны астацца на паперы. Гэта, кажучы мякка, скептыкі. Яны, гэтыя скептыкі, ёсць ва ўсіх краінах.

Трэба сказаць, што мы сустрэкаемся з імі не ўпершыню. Калі большэвікі бралі ўладу ў 1917 годзе, скептыкі гаварылі.

большэвікі, бадай, не дрэнныя людзі, але з уладаю ў іх справа не пойдзе, яны праваляцца. На справе, аднак, аказалася, што праваліліся не большэвікі, а скептыкі.

У часе грамадзянскай вайны і замежнай інтэрвенцыі гэтая група скептыкаў гаварыла: Савецкая ўлада, вядома, рэч не дрэнная, але Дзенікін з Калчаком плюс іназемцы, бадай, адолеюць яе. На справе, аднак, аказалася, што скептыкі і тут пралічыліся.

Калі Савецкая ўлада апублікавала першы пяцігадовы план, скептыкі зноў выступілі на сцэну, кажучы: пяцігодка, вядома, справа добрая, але яна наўрад ці ажыццявіма, трэба меркаваць, што ў большэвікоў з пяцігодкай справа не выйдзе. Факты, аднак, паказалі, што скептыкам зноў не павязло: пяцігадовы план быў ажыццёўлен у чатыры гады.

Тое-ж самае трэба сказаць аб праекце новай Канстытуцыі і яе крытыцы з боку скептыкаў. Варта было апублікаваць праект, каб гэтая група крытыкаў зноў з'явілася на сцэне з яе нудным скепсісам, з яе сумненнямі наконт ажыццявімасці некаторых палажэнняў Канстытуцыі. Няма ніякіх падстаў сумнявацца ў тым, што скептыкі праваляцца і ў даным выпадку, праваляцца сёння так сама, як яны не раз правальваліся ў мінулым.

Чацвертая група крытыкаў, атакуючы праект новай Канстытуцыі, характарызуе яго, як «зрух управа», як «адмаўленне ад дыктатуры пролетарыята», як «ліквідацыю большэвіцкага рэжыму». «Большэвікі хіснуліся ўправа, гэта факт» гавораць яны на розныя галасы. Асабліва стараюцца ў гэтых адносінах некаторыя польскія і часткова амерыканскія газеты.

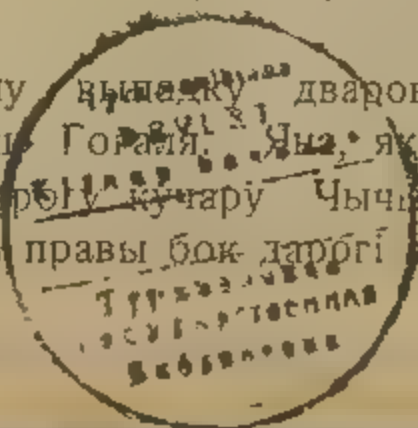
Што можна сказаць аб гэтых, з дазволу кажучы, крытыках?

Калі расшырэнне базы дыктатуры рабочага класа і ператварэнне дыктатуры ў больш тібкую, стала быць, больш магутную сістэму дзяржаўнага кіраўніцтва грамадствам трактуецца імі не як узмацненне дыктатуры рабочага класа, а як яе паслабленне або нават як адмаўленне ад яе, то дазволена запытаць: а ці ведаюць наогул гэтыя паны—што такое дыктатура рабочага класа?

Калі законадаўчае замацаванне перамогі сацыялізма, законадаўчае замацаванне поспехаў індустрыялізацыі, калектывізацыі і дэмакратызацыі называецца ў іх «зрухам управа», то дазволена запытаць: а ці ведаюць наогул гэтыя паны—чым адрозніваецца левае ад правага? (А г у л ь н ы с м е х, а п л а д ы с м е н т ы.)

Не можа быць сумнення, што гэтыя паны канчаткова заблыталіся ў сваёй крытыцы праекта Канстытуцыі і, заблытаўшыся, пераблыталі правае з левым.

Нельга не ўспомніць па гэтаму выпадку дваровую «дзяўчынку» Пелатэю з «Мёртвых душ» Гоголя. Яна, як расказвае Гоголь, узялася неяк паказаць дарогі куцару Чычкава Селіфану, але, не здолеўшы адрозніць правы бок дарогі ад левага яе

боку, забыталася і трапіла ў нялоўкае становішча. Трэба прызнаць, што нашы крытыкі з польскіх газет, не глядзячы на ўсю іх амбіцыю, усё-ж недалёка адышлі ад узроўню разумення Пелагеі, дваровай «дзяўчынкi» з «Мёртвых душ». (Апладысменты.) Калі ўспомніце, кучар Селіфан палічыў патрэбным адчытаць Пелагею за змяшанне правага з левым, сказаўшы ёй: «Эх ты, чорнаногая... не ведаеш, дзе права, дзе лева». Мне здаецца, што варта-б таксама адчытаць нашых незадачлівых крытыкаў, сказаўшы ім: Эх вы, гора-крытыкі... не ведаеце, дзе права, дзе лева. (Працяглыя апладысменты.)

Нарэшце, яшчэ адна група крытыкаў. Калі папярэдняя група абвінавачвае праект Канстытуцыі ў адмаўленні ад дыктатуры рабочага класа, то гэтая група абвінавачвае яго, наадварот, у тым, што ён нічога не мяняе ў існуючым становішчы ў СССР, што ён пакідае некранутай дыктатуру рабочага класа, не дапускае свабоду палітычных партый і захоўвае ў сіле цяперашняе кіруючае становішча партыі камуністаў у СССР. Пры гэтым гэтая група крытыкаў лічыць, што адсутнасць свабоды партый у СССР з'яўляецца адзнакай парушэння асноў дэмакратызма.

Я павінен прызнаць, што праект новай Канстытуцыі сапраўды пакідае ў сіле рэжым дыктатуры рабочага класа, роўна як захоўвае без змены цяперашняе кіруючае становішча Камуністычнай партыі СССР. (Бурныя апладысменты.) Калі паважаныя крытыкі лічаць гэта недахопам праекта Канстытуцыі, то можна толькі пашкадаваць аб гэтым. Мы-ж, большэвікі, лічым гэта вартасцю праекта Канстытуцыі. (Бурныя апладысменты.)

Што датычыць свабоды розных палітычных партый, то мы трымаемся тут некалькі іншых поглядаў. Партыя ёсць частка класа, яго перадавая частка. Некалькі партый, а значыць і свабода партый можа існаваць толькі ў такім грамадстве, дзе ёсць антаганістычныя класы, інтарэсы якіх варожы і непрымірны, дзе ёсць, скажам, капіталісты і рабочыя, памешчыкі і сяляне, кулакі і беднота і т. д. Але ў СССР няма ўжо больш такіх класаў, як капіталісты, памешчыкі, кулакі і т. п. У СССР ёсць толькі два класы, рабочыя і сяляне, інтарэсы якіх не толькі не варожы, а наадварот—прыяны. Стала быць, у СССР няма глебы для існавання некалькіх партый, а значыць і для свабоды гэтых партый. У СССР ёсць глеба толькі для адной партыі, Камуністычнай партыі. У СССР можа існаваць толькі адна партыя—партыя камуністаў, якая смела і да канца абараняе інтарэсы рабочых і сялян. А што яна не дрэнна абараняе інтарэсы гэтых класаў, у гэтым наўрад ці можа быць якое-небудзь сумненне. (Бурныя апладысменты.)

Гавораць аб дэмакратыі. Але што такое дэмакратыя? Дэма-

кратыя ў капіталістычных краінах, дзе ёсць антаганістычныя класы, ёсць у апошнім ліку дэмакратыя для сільных, дэмакратыя для маёмнай меншасці. Дэмакратыя ў СССР, наадварот, ёсць дэмакратыя для працоўных, г. зн. дэмакратыя для ўсіх. Але з гэтага вынікае, што асновы дэмакратызма парушаюцца не праектам новай Канстытуцыі СССР, а буржуазнымі канстытуцыямі. Вось чаму я думаю, што Канстытуцыя СССР з'яўляецца адзінай у свеце да канца дэмакратычнай канстытуцыяй.

Так абстаіць справа з буржуазнай крытыкай праекта новай Канстытуцыі СССР.

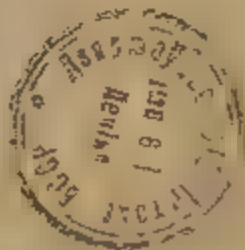
V. Папраўкі і дадаткі да праекта Канстытуцыі.

Пяройдзем да пытання аб папраўках і дадатках да праекта Канстытуцыі, унесеных грамадзянамі пры ўсенародным абмеркаванні праекта.

Усенароднае абмеркаванне праекта Канстытуцыі дало, як вядома, даволі значную колькасць паправак і дадаткаў. Усе яны апублікаваны ў савецкім друку. З прычыны вялікай рознастайнасці паправак і неаднолькавай іх каштоўнасці трэба было-б іх разбіць, па-мойму, на тры катэгорыі.

Адметная рыса паправак першай катэгорыі заключаецца ў тым, што яны трактуюць не аб пытаннях Канстытуцыі, а аб пытаннях бягучай законадаўчай работы будучых законадаўчых органаў. Асобныя пытанні страхавання, некаторыя пытанні калгаснага будаўніцтва, некаторыя пытанні прамысловата будаўніцтва, пытанні фінансавай справы, -такавы тэмы гэтых паправак. Відаць, аўтары гэтых паправак не ўяснілі сабе розніцы паміж канстытуцыйнымі пытаннямі і пытаннямі бягучага законадаўства. Іменна таму яны стараюцца ўціснуць у Канстытуцыю як мага больш законаў, вядучы справу к таму, каб ператварыць Канстытуцыю ў нешта падобнае збору законаў. Але канстытуцыя не ёсць збор законаў. Канстытуцыя ёсць асноўны закон, і толькі асноўны закон. Канстытуцыя не выключае, а прадугледжвае бягучую законадаўчую работу будучых законадаўчых органаў. Канстытуцыя дае юрыдычную базу для будучай законадаўчай дзейнасці такіх органаў. Таму папраўкі і дадаткі такога роду, як не маючыя прамых адносін да Канстытуцыі, павінны быць, па-мойму, накіраваны ў будучыя законадаўчыя органы краіны.

Да другой катэгорыі трэба аднесці такія папраўкі і дадаткі, якія прабуюць унесці ў Канстытуцыю элементы гістарычных даведак або элементы дэкларацыі аб тым, чаго яшчэ не дабілася Савецкая ўлада і чаго яна павінна дабіцца ў будучым.

Адзначыць у Канстытуцыі, якія труднасці перамаглі на працягу доўгіх год партыя, рабочы клас і ўсе працоўныя ў барацьбе за перамогу соцыялізма; указаць у Канстытуцыі канчатковую мэту савецкага руху, г. зн. пабудову поўнага калектывічнага грамадства,—такавы тэмы гэтых паправак, якія паўтараюцца ў розных варыяцыях. Я думаю, што такія папраўкі і дадаткі таксама павінны быць адкладзены ў бок, як не маючыя прамых адносін да Канстытуцыі. Канстытуцыя ёсць рэгістрацыя і законадаўчае замацаванне тых заваяванняў, якія ўжо здабыты і забяспечаны. Калі мы не хочам сказаць гэты асноўны характар Канстытуцыі, мы не павінны запаўняць яе гістарычнымі даведкамі аб мінулым або дэкларацыямі аб будучых заваяваннях працоўных СССР. Для гэтай справы ёсць у нас іншыя шляхі і іншыя дакументы.

Нарэшце, да трэцяй катэгорыі трэба аднесці такія папраўкі і дадаткі, якія маюць прамыя адносіны да праекта Канстытуцыі.

Значная частка паправак гэтай катэгорыі мае рэдакцыйны характар. Таму іх можна было-б перадаць у Рэдакцыйную камісію данага З'езда, якую, я думаю, створыць З'езд, даручыўшы ёй устанавіць канчатковую рэдакцыю тэкста новай Канстытуцыі.

Што датычыць астатніх паправак трэцяй катэгорыі, то яны маюць больш істотнае значэнне, і аб іх прыдзецца, па-мойму, сказаць тут некалькі слоў.

1) Перш за ўсё аб папраўках да 1-га артыкула праекта Канстытуцыі. Ёсць чатыры папраўкі. Адны прапануюць замест слоў «дзяржава рабочых і сялян» сказаць: «дзяржава працоўных». Другія прапануюць да слоў «дзяржава рабочых і сялян» дадаць: «і працоўнай інтэлігенцыі». Трэція прапануюць замест слоў «дзяржава рабочых і сялян» сказаць: «дзяржава ўсіх рас і нацыянальнасцей, якія населяюць тэрыторыю СССР». Чацвёртыя прапануюць слова «сялян» замяніць словам «калгаснікаў» або словамі: «працоўных соцыялістычнага земляробства».

Ці трэба прыняць гэтыя папраўкі? Я думаю, што не трэба.

Аб чым гаворыць 1-ы артыкул праекта Канстытуцыі? Ён гаворыць аб класавым складзе савецкага грамадства. Ці можам мы, марксісты, абыйсці ў Канстытуцыі пытанне аб класавым складзе нашага грамадства? Не, не можам. Савецкае грамадства складаецца, як вядома, з двух класаў, з рабочых і сялян. Першы артыкул праекта Канстытуцыі аб гэтым іменна і гаворыць. Стала быць, 1-ы артыкул праекта Канстытуцыі правільна адлюстроўвае класавы склад нашага грамадства. Могуць запытацца: а працоўная інтэлігенцыя? Інтэлігенцыя ніколі не была і не можа быць класам,—яна была і астаецца праслойкай, рэкрутуючай сваіх членаў сярод усіх класаў грамадства. У ста-

рыя часы інтэлігенцыя рэкрутавала сваіх членаў сярод дваран, буржуазіі, часткова сярод сялян і толькі ў самай нязначнай ступені сярод рабочых. У наш, савецкі час інтэлігенцыя рэкрутуе сваіх членаў галоўным чынам сярод рабочых і сялян. Але як-бы яна ні рэкрутавалася і які-б характар яна ні насіла, інтэлігенцыя ўсё-ж з'яўляецца праслойкай, а не класам.

Ці не ўшчамляе гэтая акалічнасць правоў працоўнай інтэлігенцыі? Ніколькі! Першы артыкул праекта Канстытуцыі гаворыць не аб правах розных слаёў савецкага грамадства, а аб класавым складзе гэтага грамадства. Аб правах розных слаёў савецкага грамадства, у тым ліку аб правах працоўнай інтэлігенцыі, гаворыцца галоўным чынам у дзесятым і адзінаццатым раздзелах праекта Канстытуцыі. З гэтых раздзелаў відаць, што рабочыя, сяляне і працоўная інтэлігенцыя зусім роўнапраўныя ва ўсіх сферах гаспадарчага, палітычнага, грамадскага і культурнага жыцця краіны. Стала быць, аб ушчамленні правоў працоўнай інтэлігенцыі не можа быць і гутаркі.

Тое-ж самае трэба сказаць аб нацыях і расах, якія ўваходзяць у склад СССР. У другім раздзеле праекта Канстытуцыі ўжо сказана, што СССР ёсць свабодны саюз роўнапраўных нацый. Ці варта паўтараць гэтую формулу ў першым артыкуле праекта Канстытуцыі, трактуючым не аб нацыянальным складзе савецкага грамадства, а аб яго класавым складзе? Ясна, што не варта. Што датычыць правоў нацый і рас, якія ўваходзяць у склад СССР, то аб гэтым гаворыцца ў другім, дзесятым і адзінаццатым раздзелах праекта Канстытуцыі. З гэтых раздзелаў відаць, што нацыі і расы СССР карыстаюцца аднолькавымі правамі ва ўсіх сферах гаспадарчага, палітычнага, грамадскага і культурнага жыцця краіны. Стала быць, не можа быць і гутаркі аб ушчамленні нацыянальных правоў.

Таксама няправільна было-б замяніць слова «сялянін» словам «калгаснік» або словамі «працоўны сацыялістычнага землеўладальца». Па-першае, сярод сялян апрача калгаснікаў ёсць яшчэ звыш мільёна двароў не-калгаснікаў. Як быць з імі? Ці не думаюць аўтары гэтай папраўкі сцігнуць іх з рахунку? Гэта было-б неразумна. Па-другое, калі большасць сялян стала весці калгасную гаспадарку, то гэта яшчэ не значыць, што яна перастала быць сялянствам, што ў яе няма больш сваёй асабістай гаспадаркі, асабістага двара і т. д. Па-трэцяе, прыйшлося-б тады замяніць таксама слова «рабочы» словам «тружанік сацыялістычнай прамысловасці», чаго, аднак, аўтары папраўкі чамусьці не прапануюць. Нарэшце, хіба ў нас ужо зніклі клас рабочых і клас сялян? А калі яны не зніклі, то ці варта выкрэсліваць з лексікона ўстаноўленыя для іх найменаванні? Аўтары папраўкі, відаць, маюць на ўвазе не цяперашняе, а будучае гра-

мадства, камі класаў ужо не будзе і калі рабочыя і сяляне ператворацца ў тружанікаў адзінага камуністычнага грамадства. Яны, стала быць, яўным чынам забягаюць наперад. Але пры складанні Канстытуцыі трэба зыходзіць не з будучага, а з сучаснага, з таго, што ўжо ёсць. Канстытуцыя не можа і не павінна забягаць наперад.

2) Далей ідзе папраўка да 17-га артыкула праекта Канстытуцыі. Папраўка заключаецца ў тым, што прапануюць выключыць зусім з праекта Канстытуцыі 17-ы артыкул, які гаворыць аб захаванні за Саюзнымі рэспублікамі права вольнага выхаду з СССР. Я думаю, што гэтая прапанова няправільная і таму не павінна быць прынята З'ездам. СССР ёсць добраахвотны саюз роўнапраўных Саюзных рэспублік. Выключыць з Канстытуцыі артыкул аб праве вольнага выхаду з СССР,—значыць парушыць добраахвотны характар гэтага саюза. Ці можам мы пайсці на гэты крок? Я думаю, што мы не можам і не павінны ісці на гэты крок. Гавораць, што ў СССР няма ні адной рэспублікі, якая-б хацела выйсці са складу СССР, што з прычыны гэтага артыкул 17-ы не мае практычнага значэння. Што ў нас няма ні адной рэспублікі, якая-б хацела выйсці са складу СССР, гэта, вядома, верна. Але з гэтага зусім не вынікае, што мы не павінны зафіксаваць у Канстытуцыі права Саюзных рэспублік на вольны выхад з СССР. У СССР няма таксама такой Саюзнай рэспублікі, якая-б хацела падавіць другую Саюзную рэспубліку. Але з гэтага зусім не вынікае, што з Канстытуцыі СССР павінна быць выключан артыкул, які трэтуе аб роўнасці правоў Саюзных рэспублік.

3) Далей ёсць прапанова дапоўніць другі раздзел праекта Канстытуцыі новым артыкулам, змест якога зводзіцца к таму, што аўтаномныя савецкія соцыялістычныя рэспублікі пры дасягненні адпаведнага ўзроўню гаспадарчага і культурнага развіцця могуць быць пераўтвораны ў саюзныя савецкія соцыялістычныя рэспублікі. Ці можна прыняць гэтую прапанову? Я думаю, што не трэба яе прымаць. Яна няправільная не толькі з боку яе зместу, але і з боку яе матываў. Нельга матывіраваць перавод аўтаномных рэспублік у разрад саюзных рэспублік гаспадарчай і культурнай іх спеласцю, таксама як нельга матывіраваць астаўленне той ці іншай рэспублікі ў спісе аўтаномных рэспублік яе гаспадарчай або культурнай адсталасцю. Гэта быў-бы не марксісцкі, не ленінскі падыход. Татарская Рэспубліка, напрыклад, астаецца аўтаномнай, а Казахская Рэспубліка становіцца саюзнай, але гэта яшчэ не значыць, што Казахская Рэспубліка з пункту гледжання культурнага і гаспадарчага развіцця стаіць вышэй, чым Татарская Рэспубліка. Справа абстаіць якраз наадварот. Тое-ж самае трэба сказаць,

напрыклад, аб Аўтаномнай Рэспубліцы Немцаў Паваложжа і аб Кіргізкай Саюзнай Рэспубліцы, з якіх першая ў культурных і гаспадарчых адносінах стаіць вышэй, чым другая, хоць і астаецца аўтаномнай рэспублікай.

Якія-ж тыя адзнакі, наяўнасць якіх дае падставу для пераводу аўтаномных рэспублік у разрад саюзных рэспублік?

Іх, гэтых адзнак,—тры.

Па-першае, неабходна, каб рэспубліка была акраіннай, не акружанай з усіх бакоў тэрыторыяй СССР. Чаму? Таму што калі за Саюзнай рэспублікай захоўваецца права выхаду з Саюза ССР, то неабходна, каб гэтая рэспубліка, стаўшая Саюзнай, мела магчымасць лагічна і фактычна паставіць пытанне аб яе выхадзе з СССР. А такое пытанне можа паставіць толькі такая рэспубліка, якая, скажам, мяжуе з якой-небудзь замежнай дзяржавай і, стала быць, не акружана з усіх бакоў тэрыторыяй СССР. Вядома, у нас няма рэспублік, якія-б фактычна ставілі пытанне аб выхадзе з СССР. Але раз астаецца за Саюзнай рэспублікай права выхаду з СССР, то трэба абставіць справу так, каб гэтае права не ператваралася ў пустую і бяссэнсую паперку. Возьмем, напрыклад, Башкірскую або Татарскую Рэспубліку. Дапусцім, што гэтыя аўтаномныя рэспублікі перавялі ў разрад саюзных рэспублік. Ці маглі-б яны паставіць пытанне лагічна і фактычна аб сваім выхадзе з СССР? Не, не маглі-б. Чаму? Таму што яны з усіх бакоў акружаны савецкімі рэспублікамі і абласцямі і ім, уласна кажучы, няма куды выходзіць са складу СССР. (А г у л ь н ы с м е х, а п л а д ы с м е н т ы.) Таму перавод такіх рэспублік у разрад саюзных рэспублік быў-бы няправільным.

Па-другое, неабходна, каб нацыянальнасць, якая дала савецкай рэспубліцы сваё імя, прадстаўляла ў рэспубліцы больш ці менш кампактную большасць. Узяць, напрыклад, Крымскую Аўтаномную Рэспубліку. Яна з'яўляецца акраіннай рэспублікай, але крымскія татары не маюць большасці ў гэтай рэспубліцы, наадварот,—яны прадстаўляюць там меншасць. Стала быць, было-б няправільна і нелагічна перавесці Крымскую Рэспубліку ў разрад саюзных рэспублік.

Па-трэцяе, неабходна, каб рэспубліка была не вельмі маленькай у сэнсе колькасці яе насельніцтва, каб яна мела насельніцтва, скажам, не менш, а больш хоць-бы мільёна. Чаму? Таму што было-б няправільна дапусціць, што маленькая савецкая рэспубліка, якая мае мінімальную колькасць насельніцтва і нязначную армію, магла разлічваць на незалежнае дзяржаўнае існаванне. Наўрад ці можна сумнявацца, што імперыялістычныя драпежнікі жыва прыбралі-б яе ў рукамі.

Я думаю, што без наяўнасці гэтых трох аб'ектыўных адзнак

было-б няправільна ў сучасны гістарычны момант ставіць пытанне аб пераводзе той ці іншай аўтаномнай рэспублікі ў разрад саюзных рэспублік.

4) Далей прапануюць выкрэсліць у артыкулах 22-ім, 23-ім, 24-ым, 25-ым, 26-ым, 27-ым, 28-ым і 29-ым падрабязнае пералічэнне адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу саюзных рэспублік на краі і вобласці. Я думаю, што гэтая прапанова таксама непрыёмальна. У СССР ёсць людзі, якія гатовы з вялікай ахвотай і безустанку перакройваць краі і вобласці, уносячы гэтым блытаніну і няўпэўненасць у рабоце. Праект Канстытуцыі стварае для гэтых людзей узду. і гэта вельмі добра, бо тут, як і ва многім іншым, патрабуюцца ў нас атмасфера ўпэўненасці, патрабуюцца стабільнасць, яснасць.

5) Пятая папраўка датычыць 33 артыкула. Лічаць немэтазгодным стварэнне двух палат і прапануюць знішчыць Совет Нацыянальнасцей. Я думаю, што гэтая папраўка таксама няправільная. Аднапалатная сістэма была-б лепш двухпалатнай, калі-б СССР прадстаўляў адзіную нацыянальную дзяржаву. Але СССР не ёсць адзіная нацыянальная дзяржава. СССР ёсць, як вядома, многанацыянальная дзяржава. У нас ёсць вярхоўны орган, дзе прадстаўлены агульныя інтарэсы ўсіх працоўных СССР незалежна ад іх нацыянальнасці. Гэта—Совет Саюза. Але ў нацыянальнасцей СССР апрача агульных інтарэсаў ёсць яшчэ свае асобыя, спецыфічныя інтарэсы, звязаныя з іх нацыянальнымі асаблівасцямі. Ці можна пагарджаць гэтымі спецыфічнымі інтарэсамі? Не, нельга. Ці патрэбен спецыяльны вярхоўны орган, які-б адлюстроўваў гэтыя іменна спецыфічныя інтарэсы? Безумоўна патрэбен. Не можа быць сумнення, што без такога органа немагчыма было-б кіраваць такой многанацыянальнай дзяржавай, як СССР. Такім органам з'яўляецца другая палата, Совет Нацыянальнасцей СССР.

Спасылаюцца на парламенцкую гісторыю еўрапейскіх і амерыканскіх дзяржаў, спасылаюцца на тое, што двухпалатная сістэма ў гэтых краінах дала толькі мінусы, што другая палата выраджаецца звычайна ў цэнтр рэакцыі і ў тормаз супроць руху ўперад. Усё гэта верна. Але гэта адбываецца таму, што ў гэтых краінах паміж палатамі няма роўнасці. Як вядома, другой палаце даюць нярэдка больш правоў, чым першай, і затым, як правіла, другая палата арганізуецца недэмакратычным шляхам, нярэдка шляхам назначэння яе членаў зверху. Несумненна, што гэтых мінусаў не будзе, калі правесці роўнасць паміж палатамі і другую палату арганізаваць так сама дэмакратычна, як і першую.

6) Прапануюць далей дадатак да праекта Канстытуцыі, які патрабуе ўраўнення колькасці членаў абодвух палат. Я думаю,

што гэтую прапанову можна было-б прыняць. Яна дае, па-мойму, яўныя палітычныя плюсы, бо падкрэслівае роўнасць палат.

7) Далей ідзе дадатак да праекта Канстытуцыі, у сілу якога прапануецца выбіраць дэпутатаў у Совет Нацыянальнасцей так сама, як і ў Совет Саюза, шляхам прамых выбараў. Я думаю, што гэтую прапанову таксама можна было-б прыняць. Праўда, яна можа стварыць некаторыя тэхнічныя нязручнасці пры выбарах. Але затое яна дасць вялікі палітычны выйгрыш, бо яна павінна павысіць аўтарытэт Совета Нацыянальнасцей.

8) Далей ідзе дадатак да артыкула 40-га, у сілу якога прапануецца прадаставіць Прэзідыуму Вярхоўнага Совета права выдаваць часовыя законадаўчыя акты. Я думаю, што гэты дадатак няправільны і не павінен быць прынят 3'ездам Трэба, нарэшце, пакончыць з тым становішчам, калі законадаўствуе не адзін які-небудзь орган, а цэлы рад органаў. Такое становішча супярэчыць прынцыпу стабільнасці законаў. А стабільнасць законаў патрэбна нам цяпер больш, чым калі-б то ні было. Законадаўчая ўлада ў СССР павінна ажыццяўляцца толькі адным органам, Вярхоўным Советам СССР.

9) Далей прапануюць дадатак да 48-га артыкула праекта Канстытуцыі, у сілу якога патрабуюць, каб старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета Саюза ССР выбіраўся не Вярхоўным Советам СССР, а ўсім насельніцтвам краіны. Я думаю, што гэты дадатак няправільны, бо ён не адпавядае духу нашай Канстытуцыі. Паводле сістэмы нашай Канстытуцыі ў СССР не павінна быць аднаасабовага прэзідэнта, які выбіраецца ўсім насельніцтвам, нароўні з Вярхоўным Советам, і можа процістаўляць сябе Вярхоўнаму Совету. Прэзідэнт у СССР калегіяльны,—гэта Прэзідыум Вярхоўнага Совета, уключаючы і старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Совета, выбіраемы не ўсім насельніцтвам, а Вярхоўным Советам, і падсправаздачны Вярхоўнаму Совету. Вопыт гісторыі паказвае, што такая пабудова вярхоўных органаў з'яўляецца найбольш дэмакратычнай, гарантуючай краіну ад непажаданых выпадковасцей.

10) Далей ідзе папраўка да таго-ж 48-га артыкула. Яна гаворыць: павялічыць колькасць намеснікаў старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР да адзінаццаці з тым, каб ад кожнай Саюзнай рэспублікі быў адзін намеснік. Я думаю, што гэтую папраўку можна было-б прыняць, бо яна паляпшае справу і можа толькі ўмацаваць аўтарытэт Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР.

11) Далей ідзе папраўка да артыкула 77-га. Яна патрабуе арганізацыі новага агульнасаюзнага народнага камісарыята,—Наркамата Абароннай Прамысловасці. Я думаю, што гэтую папраўку таксама варта-б было прыняць (апладысменты), бо на-

спеў час для таго, каб выдзеліць нашу абаронную прамысловасць і даць ёй адпаведнае наркамацкае афармленне. Мы здаецца, што гэта магло-б толькі палепшыць справу абароны нашай краіны.

12) Далей ідзе папраўка да артыкула 124-га праекта Канстытуцыі, якая патрабуе яго змены ў тым кірунку, каб забараніць адпраўленне рэлігійных абрадаў. Я думаю, што гэтую папраўку варта адхіліць, як не адпавядаючую духу нашай Канстытуцыі.

13) Нарэшце, яшчэ адна папраўка, якая мае больш або менш істотны характар. Я гавару аб папраўцы да 135-га артыкула праекта Канстытуцыі. Яна прапануе пазбавіць выбарчых правоў служыцеляў культа, былых белогвардзейцаў, усіх былых людзей і асоб, якія не займаюцца агульнакарыснай працай, або, ва ўсякім выпадку, — абмежаваць выбарчыя правы асоб гэтай катэгорыі, даўшы ім толькі пасіўнае выбарчае права, г. зн. права выбіраць, але не быць выбранымі. Я думаю, што гэтая папраўка таксама павінна быць адхілена. Савецкая ўлада пазбавіла выбарчых правоў непрацоўныя і эксплуатацыйскія элементы не на вечныя, а часова, да пэўнага перыяду. Быў час, калі гэтыя элементы вялі адкрытую вайну супроць народу і процідзейнічалі савецкім законам. Савецкі закон аб пазбаўленні іх выбарчага права быў адказам Савецкай улады на гэтае процідзеянне. З той пары прайшло нямала часу. За прайшоўшы перыяд мы дабіліся таго, што эксплуатацыйскія класы знішчаны, а Савецкая ўлада ператварылася ў непераможную сілу. Ці не прыйшоў час перагледзець гэты закон? Я думаю, што прыйшоў час. Гавораць, што гэта небяспечна, бо могуць пралезці ў вярхоўныя органы краіны варожыя Савецкай уладзе элементы, сей-той з былых белогвардзейцаў, кулакоў, папоў і т. д. Але чаго тут уласна баяцца? Ваўкоў баяцца, у лес не хадзіць. (Вясёлае ажыўленне ў зале, бурныя апладысменты.) Па-першае, не ўсе былыя кулакі, белогвардзейцы або папы варожы Савецкай уладзе. Па-другое, калі народ сям-там і выбярэ варожых людзей, то гэта будзе азначаць, што наша агітацыйная работа пастаўлена з рук вон дрэнна, і мы ўпайне заслужылі такую ганьбу, калі-ж наша агітацыйная работа будзе ісці па-большэ вітку, то народ не прапусціць варожых людзей у свае вярхоўныя органы. Значыць, трэба працаваць, а не хныкаць (бурныя апладысменты), трэба працаваць, а не чакаць таго, што ўсё будзе прадастаўлена ў гатовым выглядзе ў парадку адміністрацыйных распараджэнняў. Ленін яшчэ ў 1919 годзе гаварыў, што недалекі той час, калі Савецкая ўлада палічыць карысным увесці ўсеагульнае выбарчае права без усякіх абмежаванняў. Звярніце ўвагу: без усякіх абмежаванняў. Гэта ён гаварыў у той час, калі замежная ваенная інтэрвенцыя не была яшчэ ліквіда-

вана, а наша прамысловасць і сельская гаспадарка знаходзіліся ў адчайным становішчы. З той пары прайшло ўжо 17 год. Ці не пара, таварышы, выканаць указанне Леніна? Я думаю, што пара.

Вось што гаварыў Ленін у 1919 годзе ў сваёй працы «Праект праграмы РКП(б)». Дазвольце зачытаць:

«Р.К.П. павінна растлумачваць працоўным масам, каб пазбегнуць няправільнага абагульнення праходзячых гістарычных патрэб, што пазбаўленне выбарчых правоў часткі грамадзян зусім не датычыць у Совецкай рэспубліцы, як гэта бывала ў ботьшасці буржуазна-дэмакратычных рэспублік, пэўнага разраду грамадзян, пажыццёва аб'яўляемых бяспраўнымі, а адносіцца толькі да эксплуатацый, толькі да тых, хто наперакор асноўным законам соцыялістычнай Совецкай рэспублікі ўпорствуе ў адстойванні свайго эксплуатацыйнага становішча, у захаванні капіталістычных адносін. Значыць, у Совецкай рэспубліцы, з аднаго боку, з кожным днём умацавання соцыялізму і скарачэння ліку тых, хто мае аб'ектыўна магчымасць аставацца эксплуатацыйнымі або захоўваць капіталістычныя адносіны, змяншаецца само сабой процант пазбаўляемых выбарчага права. Наўрад ці цяпер у Расіі гэты процант больш чым два, тры процанты. З другога боку, у самым недалекім будучым спыненне знешняга нашэства і давяршэнне экспрапрыяцыі экспрапрыятараў можа, пры пэўных умовах, стварыць становішча, калі пролетарская дзяржаўная ўлада выбярэ іншыя спосабы падаўлення супраціўлення эксплуатацыйнага і ўвядзе ўсеагульнае выбарчае права без усякіх абмежаванняў» (Ленін, т. XXIV, стар. 94. Выданне Партвыдавецтва. 1935 год).

Здаецца, ясна.

Так абстаіць справа з папраўкамі і дадаткамі да праекта Канстытуцыі СССР.

VI. Значэнне новай Канстытуцыі СССР.

Мяркуючы па рэзультатах усенароднага абмеркавання, якое прадаўжалася амаль 5 месяцаў, можна дапусціць, што праект Канстытуцыі будзе адобран гэтым З'ездам. (Бурныя апладысмента, якія пераходзяць у авацыю. Задаўсцае.)

Праз некалькі дзён Совецкі Саюз будзе мець новую, соцыялістычную Канстытуцыю, пабудаваную на пачатках разгорнутага соцыялістычнага дэмакратызма.

Гэта будзе гістарычны дакумент, які трактуе праста і сцісла, амаль у пратакольным стылі, аб фактах перамогі соцыялізму ў

СССР, аб фактах вызвалення працоўных СССР ад капіталістычнага рабства, аб фактах перамогі ў СССР разгорнутай, да канца паслядоўнай дэмакратыі.

Гэта будзе дакумент, які сведчыць аб тым, што тое, аб чым марылі і прадаўжаюць марыць мільёны чэсных людзей у капіталістычных краінах,—ужо ажыццёўлена ў СССР. (Бурныя апладысменты.)

Гэта будзе дакумент, які сведчыць аб тым, што тое, што ажыццёўлена ў СССР, цалкам можа быць ажыццёўлена і ў іншых краінах. (Бурныя апладысменты.)

Але з гэтага вынікае, што міжнароднае значэнне новай Канстытуцыі СССР наўрад ці можа быць перацэнена.

Цяпер, калі мутная хваля фашызма аплеўвае соцыялістычны рух рабочага класа і змешвае з гразёй дэмакратычныя імкненні лепшых людзей цывілізаванага свету, новая Канстытуцыя СССР будзе абвінавачным актам супроць фашызма, гаворачым аб тым, што соцыялізм і дэмакратыя непераможны. (Апладысменты.) Новая Канстытуцыя СССР будзе маральнай дапамогай і рэальнай падмогай для ўсіх тых, хто вядзе цяпер барацьбу супроць фашысцкага варварства. (Бурныя апладысменты.)

Яшчэ большае значэнне мае новая Канстытуцыя СССР для народаў СССР. Калі для народаў капіталістычных краін Канстытуцыя СССР будзе мець значэнне праграмы дзеянняў, то для народаў СССР яна мае значэнне выніку іх барацьбы, выніку іх перамог на фронце вызвалення чалавецтва. У рэзультате пройдзенага шляху барацьбы і лішэнняў прыемна і радасна мець сваю Канстытуцыю, якая трактуе аб пладах нашых перамог. Прыемна і радасна ведаць, за што біліся нашы людзі і як яны дабіліся сусветна-гістарычнай перамогі. Прыемна і радасна ведаць, што кроў, багата пралітая нашымі людзьмі, не прайшла дарэмна, што яна дала свае рэзультаты. (Працяглыя апладысменты.) Гэта ўзбройвае духоўна наш рабочы клас, наша сялянства, нашу працоўную інтэлігенцыю. Гэта рухае наперад і ўзнямае пачуццё законнай гордасці. Гэта умацоўвае веру ў свае сілы і мабілізуе на новую барацьбу для заваявання новых перамог камунізма. (Бурная авацыя, уся зала ўстае, грамавое «ура», агульныя воклічы: «Няхай жыве таварыш Сталін!» З'езд, стоячы, пее «Інтэрнацыянал». Пасля выканання «Інтэрнацыянала» авацыя аднаўляецца. Крыкі «ура!» «Няхай жыве наш правадыр таварыш Сталін!»)

Даклад правадыра

25 лістапада ўвойдзе ў гісторыю чалавечтва як найвялікшая дага.
З трыбуны вялікага Крэмлёўскага палаца ўвесь свет слухаў даклад
любімага правадыра працоўных усяго свету—вялікага Сталіна аб
праекце новай Канстытуцыі СССР.

Увесь зал Крэмлёўскага палаца, а разам з дэлегатамі і ўсе працоў-
ныя Савецкага Саюза горача віталі свайго любімага правадыра і
настаўніка таварыша Сталіна.

У самых аддаленых кутках Савецкага Саюза, на астравах Леда-
вігага акіяна, на ўзбярэжжы Чорнага мора і Ціхага акіяна, на Бела-
русі і ў далёкіх рэспубліках—Туркменіі, Таджыкістане, Узбекістане, у
Грузіі, Арменіі, Калмыцкіх стэпах—скрозь і ўсюды на фабрыках і за-
водах, у калгасах і саўгасах працоўныя слухалі даклад правадыра,
прагна лавілі кожнае яго слова, горача апладзіравалі яму, захапляліся
сталінскай логікай, бязмежнай глыбінёю думак.

Сталін—ініцыятар і творца новай Канстытуцыі.

Сталін—сцяг нашых поспехаў і перамог.

Наш вялікі Сталін разам з Леніным праз дзесяцігоддзі барацьбы
прывялі народ да трыумфу пролетарскай рэвалюцыі, да радаснага,
культурнага, заможнага жыцця.

Сталін у жорсткай барацьбе супроць подлай контррэвалюцыйнай
грацкіска-зіноўеўскай банды забойцаў і шпіёнаў, супроць прыхаваных
апартуністаў, у барацьбе супроць усіх ворагаў партыі і народу адстаяў
вялікі пераможны ланіскі сцяг і падняў яго на недасяжную
вышыню.

Усё, што здабыта нам за час рэвалюцыі, усе перамогі сацыялізма
звязаны з імем Сталіна, бо ён заўсёды накіроўваў і цвёрда веў са-
вецкі народ ад перамогі да перамогі.

Сталінскі геній, як маяк, асвятляе нам шлях пераможнага руху
наперад, дае сілу, арыентацыю і ўпэўненасць у перамозе.

У гістарычны дзень 25 лістапада сэрцы і погляды працоўных усяго
свету былі звернуты да творцы новай Канстытуцыі СССР, правадыра
працоўных і прыгнечаных усяго свету—вялікага Сталіна, які вывеў
170-мільённы народ на шлях шчаслівага, радаснага жыцця і ўказаў
шлях да перамогі пролетарыята ва ўсім свеце.

Самае блізкае і дарагое імя ў сэрцах працоўных—Сталін. Аб ім
складае народ песні і паэмы. Савецкі народ ганарыцца тым, што ён
мае шчасце жыць і працаваць пад сталінскім кіраўніцтвам.

Народы многанациянальнага Савецкага Саюза на ўсіх мовах
васпяваюць імя Сталіна, як сцяг перамог, шчаслівага і радаснага
жыцця.

«Он велик. Слово его—

Сильней, чем устои гор.

Он собрал в себе слезы веков,

Он собрал в себе горе веков,

Он собрал в себе радость веков,
 Он собрал в себе мудрость веков,
 Он собрал в себе силу веков.
 Его жизнь велика и проста,
 Необъятна она как мечта,
 Она как утро над миром встает,
 Его «Сталиным» мир зовет!

У яркіх і глыбокіх словах вялікі Сталін злагіў праект новай Канстытуцыі—вялікай харты вызваленнага чалавецтва, харты свабод і правоў працоўных неабсяжнага Савецкага Саюза.

Кожны пункт, кожнае слова сталінскай Канстытуцыі—гэта рэзультат велізарных перамог сацыялізма, барацьбы і перамог нашай партыі пад мудрым кіраўніцтвам вялікага Сталіна за пабудову бяскласавага сацыялістычнага грамадства.

За час з 1924 года (год прыняцця цяперашняй Канстытуцыі СССР) па 1936 год, за гэтыя 12 год адбыліся карэнныя змены і зрухі ў жыцці народаў СССР.

Вялікі Сталін сфармуляваў гэтыя змены так:

«Такім чынам, поўная перамога сацыялістычнай сістэмы ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі з'яўляецца цяпер фактам.

А што гэта значыць?

Гэта значыць, што эксплуатацыя чалавека чалавекам знішчана, ліквідавана, а сацыялістычная ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці ўцверджана, як непахісная аснова нашага савецкага грамадства. (Працяглыя апладысменты.)

У рэзультате ўсіх гэтых змен у галіне народнай гаспадаркі СССР мы маем цяпер новую, сацыялістычную эканоміку, якая не ведае крызісаў і беспрацоўя, не ведае галечы і разарэння і дае грамадзянам усе магчымыя для заможнага і культурнага жыцця».

У аднаведнасці з гэтым адбыліся змены і ў класавай структуры нашага грамадства.

У выніку палітыкі, якую праводзіць партыя, канчаткова знішчаны эксплуатацыйныя класы. У нас цяпер застаўся клас рабочых, клас сялян, засталася інтэлігенцыя. Але і ў гэтых сацыяльных групах адбыліся карэнныя змены іменна ў сувязі з перамогамі, сацыялізма.

Вялікі Сталін з уласцівай яму глыбінёй і яснасцю гаворыць у сваім дакладзе:

«... Пролетарыят СССР ператварыўся ў зусім новы клас, у рабочы клас СССР, які знішчыў капіталістычную сістэму гаспадаркі, які ўцвердзіў сацыялістычную ўласнасць на прылады і сродкі вытворчасці і які накіроўвае савецкае грамадства па шляху камунізма.

.. Рабочы клас СССР гэта—зусім, новы, вызвалены ад эксплуатацыі, рабочы клас, падобнага якому не ведала яшчэ гісторыя чалавецтва.

... Наша савецкае сялянства з'яўляецца зусім новым сялянствам. У нас няма больш памешчыкаў і кулакоў, купцоў і ліхвяроў, якія маглі-б эксплуатаваць сялян. Стала быць, наша сялянства ёсць вызваленае ад эксплуатацыі сялянства. Далей, наша савецкае сялянства ў сваёй пераважнай большасці ёсць калгаснае сялянства, г. зн. яно базіруе сваю работу і сваё дастаянне

не на аднаасобнай працы і адсталай тэхніцы, а на калектыўнай працы і сучаснай тэхніцы. Нарэшце, у аснове гаспадаркі нашага сялянства ляжыць не прыватная ўласнасць, а калектыўная ўласнасць, вырашаная на базе калектыўнай працы...

Совецкае сялянства—гэта зусім новае сялянства, падобнага якому яшчэ не ведала гісторыя чалавецтва.

... 80—90 процантаў савецкай інтэлігенцыі—гэта выхадцы з рабочага класа, сялянства і іншых слаёў працоўных. Змяніўся, нарэшце, і самы характар дзейнасці інтэлігенцыі. Раней яна павінна была служыць багатым класам, бо ў яе не было іншага выхаду. Цяпер яна павінна служыць народу, бо не стала больш эксплуатацыйных класаў. І іменна таму яна з'яўляецца цяпер роўнапраўным членам савецкага грамадства, дзе яна разам з рабочымі і сялянамі, у адной упражцы з імі, вядзе будоўлю новага бяскласавага сацыялістычнага грамадства».

Усё больш і больш сціраюцца грані паміж гэтымі сацыяльнымі групамі:

«... грані паміж рабочым класам і сялянствам, роўна як паміж гэтымі класамі і інтэлігенцыяй—сціраюцца, а старая класавая выключнасць—знікае. Гэта значыць, што адлегласць паміж гэтымі сацыяльнымі групамі ўсё больш і больш скарачаецца» (Сталін).

Падаюць і сціраюцца паміж гэтымі сацыяльнымі групамі эканамічныя супярэчнасці так сама, як падаюць і сціраюцца паміж імі і палітычныя супярэчнасці.

Усе гэтыя акалічнасці прадугледжаны ў праекце новай сталінскай Канстытуцыі, аб іх з выключнай яснасцю і глыбінёй гаварыў таварыш Сталін на з'ездзе.

Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік ёсць многанацыянальная дзяржава, пабудаваная на базе сацыялізма. У брацкім адзінстве і дружбе народы вялікага СССР будуць бяскласовае сацыялістычнае грамадства. Ленінска-сталінская нацыянальная палітыка спаяла ў адзіную сям'ю ўсе народы Саюза. За прашоўшыя гады будаўніцтва сацыялізма пад сталінскім сонцам выраслі, умацаваліся і расквітнелі нацыянальныя рэспублікі, краі, вырасла і расквітнела іх сацыялістычная эканоміка і культура. Выкліканы да жыцця народы, якія ў мінулым бесчалавечна прыгняталіся царскім самадзяржаўем.

«У рэзультате мы маем цяпер многанацыянальную сацыялістычную дзяржаву, якая ўпайне склалася і вытрымала ўсе іспыты, моцнасці якой маглі-б пазайздросціць любая нацыянальная дзяржава ў любой частцы свету» (Сталін).

Вялікі Сталін з уласцівай яму геніяльнасцю і мудрасцю ярка вызначыў пяць асноўных асаблівасцей праекта новай Канстытуцыі СССР.

Па-першае:

«... Праект новай Канстытуцыі прадстаўляе сабой вынік пройдзенага шляху, вынік ўжо здабытых заваяванняў. Ён з'яўляецца, стала быць, рэгістрацыяй і законадаўчым замацаваннем таго, што ўжо здабыта і заваявана на справе».

Па-другое:

«... Галоўную аснову праекта новай Канстытуцыі СССР складаюць прынцыпы сацыялізма, яго асноўныя ўстоі, ужо заваява

ныя і ажыццёўленыя: соцыялістычная ўласнасць на зямлю, лясы, фабрыкі, заводы, і іншыя прылады і сродкі вытворчасці; ліквідацыя эксплуатацыі і эксплуатацыйных класаў; ліквідацыя галечы большасці і раскошы меншасці; ліквідацыя беспрацоўя; праца, як абавязак і доўг гонару кожнага працаздольнага грамадзяніна па формуле: «хто не працуе, той не есць». Права на працу, г. зн. права кожнага грамадзяніна на атрыманне гарантанай работы: права на адпачынак; права на асвету, і т. д. і т. п. Праект новай Канстытуцыі апіраецца на гэтыя і падобныя ім устоі соцыялізма. Ён іх адлюстроўвае, ён іх замацоўвае ў законадаўчым парадку».

Па-трэцяе:

«У адрозненне ад буржуазных канстытуцый праект новай Канстытуцыі СССР зыходзіць з таго, што ў грамадстве няма ўжо больш антаганістычных класаў, што грамадства складаецца з двух прыхільных адзін аднаму класаў, з рабочых і сялян, што ва ўладзе стаяць гэтыя іменна працоўныя класы, што дзяржаўнае кіраванне грамадствам (дыктатура) належыць рабочаму класу, як перадавому класу грамадства».

Па-чацвёртае, наша Канстытуцыя па сваёй сутнасці і мэтанакіраванасці глыбока інтэрнацыянальна. Кожны пункт, кожнае слова яе гучыць пролетарскім інтэрнацыяналізмам. Яна зыходзіць з роўнапраўя ўсіх рас і нацый. Праект Канстытуцыі:

«... зыходзіць з таго, што ўсе нацыі і расы, незалежна ад іх мінулага і цяперашняга становішча, незалежна ад іх сілы або слабасці,—павінны карыстацца аднолькавымі правамі ва ўсіх сферах гаспадарчага, грамадскага, дзяржаўнага і культурнага жыцця грамадства».

Па-пятая, праект новай Канстытуцыі—гэта паслядоўны і да канца выпряманы дэмакратызм. У той час як буржуазныя канстытуцыі, абвешчаючы прэвы грамадзян, цэлым радам агаворак фактычна зводзяць гэтыя правы на нішто,—наша сталінская Канстытуцыя чотка і ясна ўзаконьвае правы грамадзян і гарантуе іх ажыццяўленне. У нашай Канстытуцыі няма ніякіх агаворак і абмежаванняў. Па нашай Канстытуцыі няма актыўных або пасіўных грамадзян. Канстытуцыя СССР.

«... не прызнае розніцы ў правах паміж мужчынамі і жанчынамі, «аседлымі» і «неаседлымі», маёмнымі і немаёмнымі, аднаванымі і неаднаванымі. Для яго ўсе грамадзяне роўны ў сваіх правах».

У адрозненне ад буржуазных канстытуцый, якія абмяжоўваюцца фіксацыяй фармальных правоў грамадзян, не гарантуюць нічым ажыццяўлення гэтых правоў, наша сталінская Канстытуцыя не толькі фіксуе, але і гарантуе ажыццяўленне гэтых правоў Савецкая ўлада ў сваёй новай Канстытуцыі:

«... не проста агаляе дэмакратычныя свабоды, але і забяспечвае іх у законадаўчым парадку вядомымі матэрыяльнымі сродкамі. Таму зразумела, што дэмакратызм праекта новай Канстытуцыі з'яўляецца не «звычайным» і «агульнапрызнаным» дэмакратызмам наогул, а дэмакратызмам **соцыялістычным**».

Сталінская Канстытуцыя ёсць дакумент сусветна-гістарычнага значэння, якога яшчэ не бачыла чалавецтва. Яна не абмяжоўваецца фіксацыяй фармальных правоў грамадзян, але пераносіць цэнтр цяжару на пытанні аб сродках ажыццяўлення правоў грамадзян.

Буржуазныя псы і іх прыхвасні ўсямерна імкнуліся апарочыць праект новай Канстытуцыі СССР. Вялікі Сталін з уласцівай яму геніяльнасцю даў сакрушальны адпор, паказаў усю нікчэмнасць, тупасць розуму «крытыкаў» з фашысцкага лагера і іх агентаў.

Вялікі Сталін ярка намаляваў рэзкую розніцу, якая існуе паміж нашай Канстытуцыяй і канстытуцыямі буржуазных краін. Ён ўскрыў усю фальш буржуазных канстытуцый, якія замацоўваюць буржуазны лад, увекавечваюць эксплуатацыю чалавека чалавекам. У капіталістычных краінах канстытуцыі пішуцца для буржуазіі і яе выгад. Фіксуючы фармальныя правы грамадзян, буржуазныя канстытуцыі не прадугледжваюць шляхоў і сродкаў для ажыццяўлення гэтых правоў, яны не даюць грамадзянам ніякіх гарантый. Словы свабода, роўнасць, брацтва ў буржуазных канстытуцыях ёсць простая фальш, бо не можа быць роўнасці і свабоды, калі існуюць эксплуататары і эксплуатаемыя, калі на адным полюсе квітнеюць раскоша і лішкі, а на другім—галеча, голад і павольнае, пакутнае выміранне.

Фашызм знішчыў поўнасцю самыя элементарныя асновы дэмакратыі. Сякера, шыбеніца, турма вось сродкі, якімі фашызм імкнецца ўтрымаць уладу ў сваіх руках.

Увесь свет поўны водгукі на геніяльны даклад вялікага Сталіна. Радуюцца нашы прыяцелі і дружна, цёпла вітаюць словы мудрага правадыра. Шалеюць ворагі, але нават і яны не могуць замоўчваць гістарычную важнасць сталінскай Канстытуцыі. Большасць газет свету ўжо 26 лістапада змясціла водгукі на даклад таварыша Сталіна. Англійскія газеты, нават «Дэйлі экспрэс», вядомая сваімі непрыязнымі адносінамі да СССР, змясціла партрэт таварыша Сталіна і вытрымкі з яго даклада. У рэдакцыйным артыкуле яна адзначае: «Канстытуцыя СССР будзе садзейнічаць развіццю прыязных адносін паміж СССР і ўсімі дэмакратычнымі дзяржавамі».

Французскія, амерыканскія, чэхаславацкія, аўстрыйскія, польскія, латвійскія, грэчаскія, бельгійскія і іншыя газеты адзначаюць даклад таварыша Сталіна. Так, большасць грэчаскіх газет спыняе ўвагу на адказе таварыша Сталіна германскім фашысцкім крытыкам і падкрэслівае яго словы аб тым, што новая Канстытуцыя СССР будзе маральнай дапамогай і рэальным падспор'ем для ўсіх тых, хто вядзе барацьбу з фашысцкім варварствам.

Камуністычная газета Бельгійскай кампартыі «Вуа дзюспель» піша:

«VIII з'езд Саветаў СССР з'яўляецца вынікам велізарных перамог сацыялізма, якія назаўсёды запісаны ў Канстытуцыі. Пролетарская рэвалюцыя працягвае ісці наперад; яна змясціла са свайго шляху ўсякага, хто ёй супраціўляецца».

Звыш пяці месяцаў працоўныя вялікага СССР абмяркоўвалі праект сталінскай Канстытуцыі. З пачуццём велізарнай любові і беззавестнай адданасці нашай камуністычнай партыі і вялікаму Сталіну працоўныя ўхвалялі пункт за пунктам. За гэты час сабрана значная колькасць дапаўненняў і паправак да Канстытуцыі.

Вялікі Сталін з бацькаўскай клопатлівасцю і любоўю вывучыў кожную прапанову, кожную заўвагу, і па-большэвіцку даў ім аналіз.

Важнейшыя з паправак і заўваг працоўных наш правадыр прапанаваў уключыць у Канстытуцыю.

Шмагмільённымі беларускі народ, разам з народамі вялікага СССР, абмеркаваў і аднадушна адобрыў праект сталінскай Канстытуцыі. Беларуская Соцыялістычная Савецкая Рэспубліка — дзецішча вялікай Окцябрскай рэвалюцыі ў СССР. Яна вывешчана і вырашчана вялікім правадыром чалавецтва — Сталіным. Зерні, пасеяныя вялікім Сталіным, знаншлі ўдзячную глебу ў беларускім народзе. Беларусь з адсталай, забітай, прыгнечанай калоніі рускага самадзяржаўя, пры дапамозе пролетарыяў усяго СССР і ў асабліваці гераічнага рускага пролетарыята, пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі і мудрага Сталіна ператварылася ў квітнеючую ордэнаносную рэспубліку.

Многапакутны ў мінулым беларускі народ, дзякуючы савецкай уладзе, знайшоў шчаслівае радаснае жыццё. Ён бязмежна удзячны і да канца адданы вялікай камуністычнай партыі, правадыру і настаўніку народаў — таварышу Сталіну. Роднае, дарагое, любімае імя Сталіна не сходзіць з вуснаў беларускага народу. Гэта любоў, бязмежная адданасць ярка выражаны ў пісьме беларускага народу правадыру:

«Ты, мудры настаўнік, між геніяў геній,
Сабраў у вянок іх, у золак адзін.

Твая Канстытуцыя — сцяг пакаленняў,
Ўзнямае народы нявольных краін.

... Твой вобраз, як покліч, устаў над зямлёю,
Заве пераможна ісці ў барацьбе.

Мы ўсе ля Крэмя нашым сэрцам з табою,
І першая думка ў нас — пра цябе».

Сталінская Канстытуцыя адкрывае новую эпоху ў гісторыі чалавецтва.

Сталінская Канстытуцыя — гэта дакумент, аб якім марылі і мараць мільёны чэсных людзей капіталістычных краін.

Сталінская Канстытуцыя — дакумент перамогі соцыялізма, дакумент разгортвання да канца савецкага дэмакратызма, хартыя вызвалення чалавецтва ад уціску капіталістычнага рабства.

Сталінская Канстытуцыя — гэта сцяг, вакол якога збіраюцца мільёны працоўных капіталістычных краін для барацьбы з фанызмам за сваё нацыянальнае і соцыяльнае вызваленне. Яна з'яўляецца праграмай дзеянняў для народаў капіталістычных краін.

«У рэзультате пройдзенага шляху барацьбы і лішэнняў прыемна і радасна мець сваю Канстытуцыю, якая трактuje аб владах нашых перамог. Прыемна і радасна ведаць, за што быліся нашы людзі і як яны дабіліся сусветна-гістарычнай перамогі. Прыемна і радасна ведаць, што кроў, багата пралітая нашымі людзьмі, не прайшла дарэмна, што яна дала свае рэзультаты... Гэта ўзбройвае духоўна наш рабочы клас, наша сялянства, нашы працоўную інтэлігенцыю. Гэта рухае наперад і ўзнямае пачуццё законнай гордасці. Гэта ўмацоўвае веру ў свае сілы і мабілізуе на новую барацьбу для заваявання новых перамог камунізма» (Сталін).

Наша прыгожая сонечная радзіма, пад мудрым кіраўніцтвам Сталіна, з дня ў дзень расце і мацнее. Жыць стала лепш, жыць стала

весаляй. Кожны грамадзянін Савецкага Саюза—бязмежны патрыёт сваёй радзімы, да канца адданы барацьбіт за справу Леніна—Сталіна.

Сталінская Канстытуцыя натхняе працоўных на новыя і новыя перамогі. Няма большага шчасця і радасці, як жыць і працаваць пад сталінскім кіраўніцтвам.

Узброіўшыся новай Канстытуцыяй, працоўныя СССР, пад мудрым кіраўніцтвам партыі і вялікага Сталіна, пойдучь да новых і новых перамог. Чотка выконваць абавязкі грамадзяніна СССР, мацаваць абароназдольнасць нашай краіны, да канца разграміць асколкі трацкіска-зіноўеўскай банды, правых апартуністаў, нацыяналістаў і ўсіх ворагаў народу, зорка аберагаць свяшчэннасць і недатыкальнасць сацыялістычных граніц, падзсяцярць рэвалюцыйную пільнасць—важнейшыя задачы і абавязкі кожнага грамадзяніна СССР.

Даклад таварыша Сталіна з'яўляецца дакументам велізарнай гістарычнай важнасці. Давесці яго да кожнага рабочага, калгасніка, служачага, глыбока вывучыць яго—пярвейшы абавязак партыйных арганізацый.

ГАДАВІНА ГІСТАРЫЧНАЙ НАРАДЫ

Год таму назад у Крэмлі разам з кіраўнікамі партыі і ўрада адбылася першая Ўсесаюзная нарада стаханаўцаў, паслужыўшая магутным штуршком у разгортванні стаханаўскага руху, які ператварыўся ў масавы рух працоўных нашай краіны за больш высокія тэмпы соцыялістычнага будаўніцтва.

Першая гадавіна гэтай нарады наватараў у нашай прамысловасці ўзбагацілася новым сусветна-гістарычнай важнасці дакументам—дакладам правадыра і арганізатара соцыялістычных перамог таварыша Сталіна на VIII Ўсесаюзным надзвычайным з'ездзе Саветаў «Аб праекце новай Канстытуцыі Саюза ССР».

У сваім геніяльным дакладзе вялікі рулявы краіны соцыялізма з выклікай яркасцю паказаў тую соцыяльна-эканамічныя зрухі, якія адбыліся ў нашай краіне за перыяд ад 1924 па 1936 год, у выніку чаго яна ператворана ў непрыступную крэпасць соцыялізма. З вуснаў вялікага Сталіна ўвесь свет пачуў дэкларацыю правоў савецкага народу, заваяваных і запісаных у Канстытуцыі Саюза ССР, якая з'яўляецца плодам перамогі соцыялізма ў нашай краіне, плодам геніяльнага розуму мудрага Сталіна.

Вялікая Окцябрская соцыялістычная рэвалюцыя разам са звяржэннем капіталістычнай улады ліквідавала і панаванне прыватнай уласнасці на сродкі вытворчасці, якая грунтавалася на жудасных формах прыгнечання і эксплуатацыі мільённых мас працоўнага насельніцтва ў карысць кучкі капіталістаў, фабрыкантаў, памешчыкаў, банкіраў. На змену капіталістычным формам вытворчасці і прыватнай ініцыятывы прышлі новыя, соцыялістычныя формы арганізацыі працы і вытворчасці, прышла ініцыятыва грамадская, соцыялістычная, накіраваная на ўздым прадукцыйных сіл пераможанага народу.

У артыкуле «Вялікі пачын» Ленін пісаў:

«Прадукцыйнасць працы, гэта, у канчатковым выніку, самае важнае, самае галоўнае для перамогі новага грамадскага ладу. Капіталізм можа быць канчаткова пераможаны і будзе канчаткова пераможаны тым, што соцыялізм стварае новую, значна больш высокую прадукцыйнасць працы» *).

У першых камуністычных суботніках, арганізаваных у 1919 годзе па ўласнай ініцыятыве рабочых, геній В. І. Леніна ўбачыў праўдзіннае велізарнай рэвалюцыйнай свядомасці і зародак шырокага соцыялістычнага спаборніцтва сярод рабочых мас.

«Камуністычныя суботнікі», пісаў Ленін, іменна таму маюць велізарнае гістарычнае значэнне, што яны паказваюць нам свя-

*) т. XIV, ст р. 342.

домы і добраахвотны пачын рабочых у развіцці прадукцыйнасці працы, у пераходзе да новай працоўнай дысцыпліны, у творчасці соцыялістычных умоў гаспадаркі і жыцця» *).

Соцыялістычнае спаборніцтва і ўдарніцтва, якое разгарнулася сярод шырокіх мас рабочых у барацьбе за выкананне першай пяцігодкі за чатыры гады, з'яўляецца працягам і развіццём таго «вялікага пачыну», які выразіўся ў першых камуністычных суботніках.

Над кіраўніцтвам партыі большэвікоў і вялікага прадаўжальніка справы Леніна таварыша Сталіна—гэты магутны ўздым вытворчага энтузіязму, у першую і ў пачатку другой пяцігодкі, на аснове небывалага росту свядомасці рабочага класа і працоўных мас нашай краіны, ператварыўся ў масавы рух.

Над кіраўніцтвам таварыша Сталіна, з чым імем звязаны ўсе перамогі соцыялістычнага будаўніцтва, партыя арганізавала і ўзначаліла вытворчы энтузіязм шырокіх мас працоўных, ператварыла соцыялістычнае спаборніцтва і ўдарніцтва ў рух мільёнаў.

Ацэньваючы ролю і значэнне соцыялістычнага спаборніцтва і ўдарніцтва, таварыш Сталін, з уласцівай яму геніяльнасцю, у сваім дакладзе на XVI партэ'ездзе адзначыў:

«Самае выдатнае ў спаборніцтве заключаецца ў тым, што яно утварае карэнны пераварот у поглядах людзей на працу, бо яно ператварае працу з зазорнага і цяжкага брэмені, якою яна лічылася раней, у справу гонару, у справу славы, у справу доблесці і **геройства**» **).

Словы правадыра і арганізатара перамог соцыялізма ў нашай краіне апраўдаліся ўсім далейшым ходам соцыялістычнага будаўніцтва.

На аснове створанай першаю і пачаткам другой пяцігодкі тэхнікі і вырашчаных партыяй людзей, аўладаўшых гэтай тэхнікай, год таму назад зарадзіўся новы рух вытворчага энтузіязму савецкага народу. Ударам адбойнага молата Алексей Стаханаў у вугальнай шахце Донбаса імя Сталіна «Цэнтральнае Ірміно» паклаў пачатак стаханаўскаму руху. Вестка аб стаханаўскіх рэкордах з хуткасцю маланкі абляцела ўсю нашу вялікую краіну і з небывалаю сілай узняла вытворчую актыўнасць шырокіх мас. Крываносаўцы на соцыялістычным транспарце, сметанінцы ў скурабутковай прамысловасці, бусыгінцы ў металічнай, вінаградаўцы ў тэкстыльнай сталі ў рады стаханаўцаў барацьбітоў за больш высокія нормы і прадукцыйнасць працы.

Сталінскія пяцігодкі, стварыўшыя на абломках старой, адсталай і бяссільнай Расійскай імперыі магутную індустрыяльную соцыялістычную краіну з перадавою тэхнікай, спрыялі ўзнікненню наспеўшага ў народзе стаханаўскага руху.

Год таму назад, у лістападзе, Цэнтральны Камітэт нашай партыі і Саюзам Саюза ССР па ініцыятыве таварыша Сталіна склікалі першую нараду стаханаўцаў прамысловасці. З трыбуны гэтай гістарычнай нарады на ўвесь свет прагучэла незабываемая прамова таварыша Сталіна. Геніяльны розум правадыра, вялікага мысліцеля, творцы і арганізатара перамог соцыялізма ў нашай краіне, распазнаў у гэтым толькі што зарадзіўшымся руху лепшых прадстаўнікоў рабочага класа, магутную сілу, якая рухае наперад тэхнічны працэс, узнімае

*) г. XXIV, стар. 3-9.

**) Пытанні ленынізма, выд. X, стар. 393.

соцыялістычнае спаборніцтва на вышэйшую ступень і падрыхтоўвае умовы для пераходу ад соцыялізма к камунізму.

«Хіба не ясна,—падкрэсліваў таварыш Сталін, —што стаханаўцы з'яўляюцца наватарамі ў нашай прамысловасці, што стаханаўскі рух прадстаўляе будучыню нашай індустрыі, што ён змяшчае ў сабе зярыю будучага культурна-тэхнічнага ўздыму рабочага класа, што ён адкрывае нам той шлях, на якім толькі і можна дабіцца тых вышэйшых паказчыкаў прадукцыйнасці працы, якія неабходны для пераходу ад соцыялізма к камунізму, і знішчэння процілегласці паміж працай разумовай і працай фізічнай?»

З часу першай усесаюзнай нарады стаханаўцаў прашоў год. За гэты час поўнасцю пацвердзілася правільнасць празарлівай сталінскай характарыстыкі. Натхняемая геніем Сталіна, перадавыя рабочыя і калгаснікі на працягу першага стаханаўскага года ўзнялі прадукцыйнасць працы і выкарыстанне тэхнікі на нябачаную ў гісторыі вышыню. Няма такой галіны прамысловасці, чыгуначнага транспарту, сельскай і іншых галін народнай гаспадаркі, дзе стаханаўскія метады працы не разбілі-б звычайныя ўяўленні аб тэхнічных нормах.

Спраўдзіліся словы любімага правадыра і натхніцеля соцыялістычнага будаўніцтва таварыша Сталіна аб тым, што на даным этапе «кадры вырашаюць усё». Выраслі новыя людзі сталінскай эпохі, аўладаўшыя сучаснай тэхнікай вытворчасці. На фабрыках і заводах, на новабудоўлях і шахтах, на чыгуначным транспарце і ў МТС, у саўгасах і калгасах — усюды стаханаўскі рух апракінуў старыя праектныя магутнасці і нормы выпрацоўкі.

Распрацаваныя на падставе рашэнняў снежаньскага пленума ЦК ВКП(б) новыя тэхнічныя нормы і новыя праектныя магутнасці нашых заводаў і фабрык з'явіліся новым магутным штуршком на барацьбу за далейшае павышэнне кваліфікацыі і тэхнічных ведаў рабочых, на дзейшае асваенне тэхнікі і разгортванне стаханаўскага руху.

Рэкорды, пастаўленыя перадавымі стаханаўцамі ў апошнія месяцы, паказваюць, што і новыя нормы выпрацоўкі, новыя праектныя магутнасці, станкоў і аграгатаў не з'яўляюцца мяжон. Стаханаўскі рух з кожным днём выяўляе усё новыя і новыя вытворчыя рэзервы.

28 кастрычніка стаханавец-сталевар Марыўпальскага завода імя Ільіча тав. Макар Мазай паставіў новы выдатны рэкорд, якім перакрыў існуючыя сусветныя рэкорды. Тав. Мазай дабіўся выплаўкі 15 тон сталі з квадратнага метра пода печы Мартэна, тады як лепшыя майстры Германіі даюць у сярэднім ад 5,2 да 7,6 тоны сплаву.

Стаханавец усесаюзнай вугальнай качагаркі—Донбаса—тав. Баранікаў (шахта «За індустрыялізацыю») устанавіў у кастрычніку сусветны рэкорд выпрацоўкі ўрубавой машыны: 21.000 тон вугалю. Сярэдняя месячная выпрацоўка ўрубавых машын Рурскага басейна складае 2.600, у Англіі—2.000 тон.

Стаханавец горкаўскага аўтазавода імя Молатава Тав. Фаустаў у верасні перакрыў апошні рэкорд Бусыгіна 1.676 валоў. Ён адкаваў за змену 1.774 валы пры новай норме 1.100. 31 кастрычніка брыгада Фаўстава ўстанавіла новы рэкорд коўкі шасцяроак каробкі хуткасцей, даўшы 2.705 штук пры новай норме 1.200.

Падобныя рэкорды ўстаноўлены перадавымі стаханаўцамі многіх іншых галін прамысловасці і сельскай гаспадаркі як па ўсяму Савецкаму Саюзу, так і ў БССР. Лепшыя стаханаўцы тг. Скабло, Рушко, Лучкоўскі, Гладышаў, К.сятева і многія іншыя вядомы не толькі.

ў БССР, але і ва ўсім Савецкім Саюзе. Лік стаханаўцаў з кожным днём множыцца. Усё гэта гаворыць аб тым, што ў нашай прамысловасці, сельскай гаспадарцы, на транспарце і т. д. ёсць велізарныя рэзервы новых вытворчых магчымасцей, што няма граніц далейшаму разгортванню стаханаўскага руху, заваяванню тэхнічных вышынь.

Як першыя ўдарныя брыгады ў 1928—1929 гг. азнаменавалі сабою пафас новага будаўніцтва, так і стаханаўскі рух знамянуе сабою пафас асваення новай тэхнікі на фабрыках, заводах, у сацыялістычным земляробстве.

Першы год стаханаўскага руху паказаў, што савецкая тэхніка на чале з аўладаўшымі ёю людзьмі здольна рабіць цуды. Слова «стаханавец» у нашай краіне стала сімвалам новага чалавека сталінскай эпохі. Па стаханаўцу раўняюцца масы рабочых і калгаснікаў, з яго бярэ прыклад наша моладзь і старыя рабочыя і работніцы, калгаснікі і калгасніцы. Стаханавец — ганаровае званне. Яно сведчыць аб высокім культурна-тэхнічным узроўні, аб высокай кваліфікацыі, аб майстэрстве і ўменні выкарыстоўваць сучасную перадавую тэхніку.

Стаханаўскі рух выражае свядомае імкненне працоўных сацыялістычнай дзяржавы ўкласці ў сацыялістычнае будаўніцтва свой энтузіязм, творчую ініцыятыву, усе свае сілы, веды і здольнасці. Ён, па меткаму выражэнню таварыша Сталіна, заклікан утварыць у нашай прамысловасці вытворчую рэвалюцыю; даць больш высокую прадукцыйнасць працы, чым пры капіталізме, зрабіць нашу сацыялістычную краіну багацейшай у свеце.

Гістарычная прамова таварыша Сталіна на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў з выключнаю сілай паказала працоўным усяго свету, што толькі пролетарская рэвалюцыя, толькі дыктатура пролетарыята пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі адчыняе шлях неабмежаванаму развіццю грамадскай ініцыятывы, стварае ўмовы для ўздыму вытворчых сіл і прадукцыйнасці працы на такую вышыню, якой не ведае гісторыя чалавечага грамадства.

Гэты год прынес далейшы ўздым нашай цяжкай прамысловасці. Уся прадукцыя машынабудаўніцтва і металаапрацоўкі за 9 месяцаў 1936 года дала 43 проц. прыросту, а паасобныя галіны цяжкай прамысловасці — яшчэ больш. Так, па выпуску паравозаў прырост прадукцыі за 10 месяцаў складае 71 проц., па таварных вагонах — 356 проц. (16.934 вагоны замест 3.710), па камбайнах — 105 проц., па грузавых аўтамабілях — 63 проц. і т. д. Станоўчыя вынікі дало ўжо спаборніцтва металургаў за 60.000 тон сталі замест 46.200 тон па плане і за 45.000 тон пракату, замест 36.000 тон.

Велізарных поспехаў дабіўся сацыялістычны чыгуначны транспарт пад умелым кіраўніцтвам свайго наркома тав. Кагановіча. Многія фабрыкі і заводы харчовай прамысловасці перавыконваюць свае планы. Вялікі перамогі ў сацыялістычнай сельскай гаспадарцы, лёгкай і мясцовай прамысловасці.

Значнымі дасягненнямі сустрэла гадавіну гістарычнай прамовы таварыша Сталіна і прамысловасць БССР. Рабочыя Беларусі ўзялі абавязальства не толькі выканаць промфінплан, але і даць сацыялістычнай краіне на 131,8 млн. руб. звышпланавай прадукцыі. Цэлы рад фабрык і заводаў к гадавіне першай усесаюзнай нарады стаханаўцаў выканаў і перавыканаў гадавы промфінплан. Віцебскі завод «Чырвоны металіст» імя Кірава выканаў гадавы план к 11 ліпеня. Калектыв рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў узяў абавязальства выпусціць к канцу года на 1.200 тыс. руб. прадукцыі звыш плана. Рэчыц-

кая запалкавая фабрыка «Х Окцябр» выпускае зараз 4 200 скрынак запалак у суткі, замест ранейшых 2.500 і 13 лістапада закончыла выкананне гадавога плана. Фанерны завод імя Галадзёда к 13 лістапада выканаў гадавы план на 109 проц. Падобных паказчыкаў дабіўся цэлы рад заводаў і фабрык як рэспубліканскай, так і мясцовай прамысловасці.

Не менш выдатных поспехаў на аснове разгортвання стаханаўскага руху дасягнула і сацыялістычная сельская гаспадарка нашай ордэна-носнай рэспублікі. Не гледзячы на неспрыяльныя кліматычныя ўмовы, рад перадавых калгасаў і брыгад паставіў рэкорды ўраджайнасці лenu, бульбы, зернавых. Не мала стаханаўцаў-трактарыстаў выпрацавалі за сезон больш 1000 га на трактар.

Абмеркаванне праекта сталінскай Канстытуцыі выклікала новую хвалю ўздыму вытворчага энтузіязму і росту стаханаўцаў.

Лік стаханаўцаў к гадавіне гістарычнай нарады па ўсёй прамысловасці нашай Рэспублікі складае 32,9 проц. агульнага ліку рабочых прамысловасці. У металапрамысловасці 35,1 проц. стаханаўцаў, у дрэваапрацоўчай 38,2 проц, скуранай - 54,3, швейнай 31,9 і харчовай 33,1. У сацыялістычнай сельскай гаспадарцы БССР налічваецца тысячы стаханаўцаў - барацьбітоў за сталінскі ўраджай, за высокую прадукцыйнасць жывелагадоўлі, максімальнае выкарыстанне навейшай сельскагаспадарчай тэхнікі і т. д.

У вялікім Савецкім Саюзе няма цяпер такой галіны сацыялістычнага будаўніцтва, у якой стаханаўскі рух не пусціў-бы глыбока свае карані.

* * *

Таварыш Сталін на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў адзначыў прычыны, якія выклікалі зараджэнне і хуткае пашырэнне стаханаўскага руху, заваяванага ўсім папярэднім ходам сацыялістычнага будаўніцтва. Гэта, па-першае, — карэннае палепшанне матар'яльнага становішча рабочых: «Жыць стала лепш, таварышы. Жыць стала веселей. А калі весела жывецца, работа спорыцца»; па-другое, адсутнасць эксплуатацыі ў Савецкай краіне; па-трэцяе, наяўнасць у нас новай тэхнікі, створанай першай і пачаткам другой пяцігодкі, і, па-чацвертае, наяўнасць людзей, якія аўладалі новай тэхнікай і з кожным днём усё лепш і лепш яе асвойваюць. Гэтыя прычыны з усе ўзрастаючай сілай садзейнічаюць далейшаму росту і паглыбленню стаханаўскага руху.

1936 год з'явіўся годам далейшага палепшання матар'яльнага добрабыту працоўных нашай краіны. З разгортваннем стаханаўскага руху ўзрастае заробтак, шырыцца спажыванне прадуктаў, расце попыт на высокакасныя прадукты харчавання і прамысловасці, на розныя кнігі, мастацкую літаратуру, радыё і іншыя рэчы культурнага ўжытку.

Практыка першага стаханаўскага года ўшчэнт разбіла злосныя намеры ворагаў сацыялізма апошліць выдатны рух савецкага народу. Заядлыя ворагі савецкай улады імкнуліся даказаць, што стаханаўскі рух і ўвядзенне новых норм пагоршыць матар'яльнае становішча рабочых, створыць беспрацоўе і т. д. Уся гэта агідная жлусня рабілася для таго, каб перашкодзіць нашай барацьбе за павышэнне тэмпаў сацыялістычнага будаўніцтва.

Колькасць рабочых, занятых у прамысловасці, на транспарце і іншых галінах народнай гаспадаркі, не толькі не паменшылася, а наад-

варот—значна павялічылася. Узбагачанае стаханаўскімі метадамі работы жыццё савецкага народу стала яшчэ больш радасным, заможным, культурным і вясёлым.

Першая гадавіна усесаюзнай нарады стаханаўцаў—наватараў нашай прамысловасці—амаль супадае са скліканнем VIII надзвычайнага з'езда Советаў СССР.

Рыхтуючыся да надзвычайнага з'езда советаў, увесь савецкі народ, нагхнены вялікім Сталіным, з яшчэ большай энергіяй і энтузіязмам змагаўся за выкананне і перавыкананне плана 4-га года другой пяцігодкі.

На раённых з'ездах і XII надзвычайным з'ездзе Советаў працоўных нашай ордэнаноснай рэспублікі дэманстравалі сваю бязмежную любоў і адданасць любімаму правадыру і арганізатару соцьялістычных перамог—таварышу Сталіну, партыі большэвікоў і аднадушна адобрылі праект новай Канстытуцыі.

Нашы дасягненні к гадавіне першай усесаюзнай нарады стаханаўцаў і гістарычнай прамовы таварыша Сталіна велізарны. Аднак многа яшчэ нам трэба зрабіць, каб ператварыць усе нашы фабрыкі і заводы, калгасы і соўгасы ў суцэльна стаханаўскія, дабіцца на ўсіх участках сапраўдных соцьялістычных метадаў працы.

Тав. Молатаў у газеце «Правда» ад 7 лістапада адзначае:

«Дасягнутымі поспехамі мы не можам задаволіцца. Мы яшчэ далёкі ад сапраўднай соцьялістычнай прадукцыйнасці працы. Больш таго. Мы не дагналі яшчэ па прадукцыйнасці працы, не гаворачы ўжо аб якасці прадукцыі, добра арганізаваных прадпрыемстваў капіталістычных краін. Сярэдняя выпрацоўка савецкага рабочага пакуль што ніжэй сярэдняй выпрацоўкі рабочага ў перадавых па тэхніцы капіталістычных краін.

Значыць, нам яшчэ трэба многа папрацаваць над арганізацыяй прамысловасці, над арганізацыяй гаспадаркі, над сабою».

Наша задача—дабіцца, каб сусветныя рэкорды перадавых стаханаўцаў сталі штодзённымі нормаў выпрацоўкі ўсіх рабочых рознастайных галін нашай народнай гаспадаркі. А для гэтага неабходна многа працаваць над далейшым павышэннем кваліфікацыі, над уздымам прадукцыйнасці працы, асваеннем тэхнічных магутнасцей і новых норм выпрацоўкі, уцягненнем усеі масы рабочых і калгаснікаў у стаханаўскі рух.

Наша рэспубліка ў гэтай галіне, што трэба прызнаць з усеі большэвіцкай самакрытычнасцю, мае яшчэ буйнейшыя недахопы. Яшчэ значная частка рабочых не асвоіла новых норм выпрацоўкі. Так, напрыклад, у адной толькі мясцовай прамысловасці не асвоіла новых норм каля 7.000 рабочых. Па ўсёй прамысловасці 67,1 проц. рабочых не ахоплены стаханаўскім рухам. Гэта сведчыць аб тым, што не ўсе партыйныя, профсаюзныя арганізацыі і заводакіраўніцтвы ўдзяляюць патрэбную ўвагу арганізацыі тэхнічнай вучобы, барацьбе за асваенне новых норм і ўцягненне ў стаханаўскі рух шырокіх мас рабочых.

Паасобныя прадпрыемствы БССР ганебна адстаюць у выкананні плана, асваенні новых норм і разгортванні стаханаўскага руху. На віцебскай фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі» яшчэ не асвоілі новых норм 1.779 рабочых, на фабрыцы «КІМ»—2.378 і т. д. На фабрыцы «КІМ» дзе працуе больш 7.000 рабочых, толькі 1.331 з'яўляюцца ста-

ханаўцамі. На фабрыцы «Сцяг індустрыялізацыі» працуе больш 4.000 рабочых, а стаханаўцаў толькі 934 чал. У адставанні раду буйнейшых прадпрыемстваў Віцебска вінаваты ў першую чаргу партыйныя, профсаюзныя арганізацыі і заводакіраўніцтвы, якія не выканалі ўказанняў таварыша Сталіна на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў, рашэнняў снежаньскага пленума ЦК ВКП(б) і студзеньскага пленума ЦК КП(б)Б.

Абсталяваныя навейшай тэхнікай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі», «КІМ» і рад іншых у найкарацейшы тэрмін павінны ліквідаваць сваё адставанне. Партыйныя арганізацыі прадпрыемстваў, райкомы і гаркомы партыі абавязаны дабіцца, каб усе прадпрыемствы ордэна-носнай БССР сталі ў рады перадавых прадпрыемстваў Савецкага Саюза.

Толькі большэвіцкая арганізацыя тэхнічнай вучобы, павышэнне кваліфікацыі стаханаўцаў і ўсіх рабочых, добрая пастаноўка масавай палітвыхаваўчай работы сярод рабочых, канкрэтнае кіраўніцтва кожным цэхам, агрэгатам, станком, зменай, брыгадай забяспечаць далейшы рост і разгортванне стаханаўскага руху. Вопыт і практыка работы перадавых стаханаўцаў павінны стаць набыткам усёй масы рабочых і калгаснікаў, трактарыстаў і вадзіцеляў машын.

Няўхільна выконваючы ўказанні таварыша Сталіна на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў, даб'ёмся далейшых поспехаў, дагонім і перагонім у найкарацейшы тэрмін тэхнічна высока развітыя капіталістычныя краіны.

* * *

Гістарычная прамова таварыша Сталіна на першай усесаюзнай нарадзе стаханаўцаў з'яўляецца важнейшым палітычным і тэарэтычным дакументам сталінскай эпохі, бо ён даў працоўным нашай краіны і ўсяго свету новую перспектыву, паказаў шлях да вырашэння сусветна-гістарычнай задачы—пабудовы комуністычнага грамадства.

Нагхненыя гістарычнаю прамовай таварыша Сталіна на VIII надзвычайным з'ездзе Саветаў і сталінскай Канстытуцыяй, безупынна змагаючыся за ажыццяўленне яго ўказанняў, рухаючы наперад стаханаўскі рух, развіваючы творчую энергію працоўных мас нашай вялікай сацыялістычнай радзімы, на аснове цеснай дружбы і брацтва паміж усімі народамі СССР—забяспечым новыя сусветна-гістарычныя перамогі сацыялізма.

Н. М. Галадзед

Старшыня Савета Народных Камісараў БССР

Беларуская ССР напярэдадні VIII Усесаюзнага з'езда Саветаў

Набліжаецца VIII з'езд Саветаў Саюза ССР. Гэта гістарычны з'езд, які ўвойдзе ў гісторыю Вялікай Соцыялістычнай Рэвалюцыі адною з самых яркіх старонак яе развіцця, бо з'езд Саветаў збіраецца для таго, каб зацвердзіць вялікую сталінскую Канстытуцыю, у якой запісаны гіганцкія заваяванні соцыялізма.

Найшырэйшыя масы гераічнага савецкага народу з жывейшай цікавасцю абмяркоўваюць і глыбока вывучаюць праект сталінскай Канстытуцыі і аднадушна яго адабраюць. Асаблівую цікавасць да праекта Канстытуцыі праяўляюць працоўныя масы раней прыгнечаных нацыянальнасцей. Дзесяткі і сотні тысяч людзей у час абмеркавання праекта Канстытуцыі ўспамінаюць сваё мінулае жыццё, нараўноўваюць яго з жыццём сучасным.

Працоўныя масы Беларускай ССР, так сама як і іншыя народы Саюза, праводзяць гэтыя параўнанні сучаснага з мінулым. Такія параўнанні з'яўляюцца натуральнымі і зразумелымі, бо мінулае беларускага народу—гэта галечка і голад, гэта патройны гнет: палітычны, сацыяльна-эканамічны і нацыянальны, гэта бяспраўе, гэта панская кабала і опіум рымска-каталіцкай і праваслаўнай царквы. Пры рускім царызме былі беларусы, але не было Беларусі, а была калонія рускага царызма з «чартой аседласці» для яўрэйскага насельніцтва.

Беларускі народ ўпершыню ў гісторыі свайго развіцця набыў сваю дзяржаўнасць голькі ў выніку перамогі Вялікай Окцябрскай рэвалюцыі, у выніку перамогі пролетарскай дыктатуры.

Чым плыбей заглядаеш у гістарычнае мінулае, тым больш велічна ўзвышаецца над гісторыяй вякоў вялікая Канстытуцыя Саюза ССР і яе вялікі творца таварыш Сталін. Кожны грамадзянін нашай магутнай краіны Саветаў, да якой-бы нацыянальнасці ён ні належаў, адчувае сябе поўнапраўным членам вялікай сям'і народаў СССР, ён разумее, што яго правы абараняюцца сталінскай Канстытуцыяй.

Беларуская ССР, як самастойная рэспубліка, створана партыяй Леніна—Сталіна, а непасрэтным яе творцам і арганізатарам з'яўляецца таварыш Сталін. Дастаткова заглянуць у гістарычныя дакументы, каб убачыць непасрэдную гістарычную ролю таварыша Сталіна ў справе стварэння Комуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі і Беларускай ССР. З гэтых гістарычных дакументаў відаць, як уважліва, кропатліва і клопатліва працаваў таварыш Сталін над арганізацыяй БССР і КП(б)Б.

У кароткім артыкуле не прадстаўляецца магчымым прывесці ўсе дакументы. Аб іх яшчэ многа прыдзецца пісаць і таварыц пры напісанні гісторыі КП(б)Б і гісторыі БССР. Напомню толькі некаторыя з гэтых дакументаў, якія захоўваюцца ў нашых партыйных архівах.

30 снежня 1918 года VI Заходняя канферэнцыя большэвікоў вынесла пастанову аб арганізацыі Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, а сама партыйная канферэнцыя, па прамому ўказанню таварыша Сталіна, перайменавала сябе ў Першы зезд Комуністычнай партыі большэвікоў Беларусі.

На падставе рашэння гэтага канферэнцыі 1 студзеня 1919 года быў апублікаван маніфест першага Рабоча-Сялянскага Урада Беларусі, якім Беларусь абвешчана самастойнай савецкай рэспублікай; гэтым-жа маніфестам буржуазная беларуская рада («БНР») абвешчана па-за законам, як арганізацыя контррэвалюцыйная, створаная нямецкім імперыялізмам і яму прадаўшаяся.

Але ўсім гэтым афіцыйным пастановам і актам прадшэствавала паслядоўная і глыбокая арганізацыйна-палітычная работа таварыша Сталіна, які сістэматычна, крок за крокам, падрыхтоўваў стварэнне КП(б)Б і Беларускай ССР. Таварыш Сталін у той час неаднаразова выклікаў да сябе кіраўніка беларускіх большэвікоў і большэвікоў Заходняга фронту тав. А. Мяснікова і іншых работнікаў і даваў ім канкрэтныя ўказанні, як практычна арганізаваць Комуністычную партыю (большэвікоў) Беларусі і Беларускаю рэспубліку. Ён растлумачваў палітычнае значэнне гэтага гістарычнага мерапрыемства.

Аб гэтым есць таксама і рад пісьмовых ўказанняў таварыша Сталіна, адрасаваных на імя тав. Мяснікова. Таварыш Сталін асабіста кіраваў фармаваннем першага ўрада Савецкай Беларусі і падбіраў у яго людзей. Ён вызначаў, цярпліва і настойліва растлумачваў задачы, якія ўставалі перад маладой Беларускай рэспублікай.

Некаторыя мясцовыя работнікі, якія адлюстроўвалі нацыяналістычныя ўплывы, памылкова падыходзілі да пытанняў, што стаялі перад БССР як у час, так і пасля яе ўтварэння. Таварыш Сталін цвёрда і настойліва патрабаваў ад усіх работнікаў дакладнага правядзення ў жыццё дырэктыв нашай партыі. Аб гэтым сведчыць і тэлеграма таварыша Сталіна некаторым мясцовым работнікам, якія, пад даўленнем нацыяналістаў і, памылкова разумеючы задачы ўтварэння БССР, дапускалі скажэнне дырэктыв партыі і тым самым ігралі на руку нацыяналістам.

Да Окцябрскай рэвалюцыі ў Беларусі былі паасобныя большэвіцкія арганізацыі, а таксама і большэвіцкая арганізацыя Заходняга фронту, якая звязвалася непасрэдна з ЦК РСДРП(б). Напрыклад, існавала Менская партыйная арганізацыя і Менскі камітэт, кіруемы тав. Мясніковым і Фрунзе, Палеская партыйная арганізацыя і Палескі камітэт, кіруемы тав. Кагановічам Л. М., Бабруйская арганізацыя і інш. А ў 1918 годзе, пад непасрэдным кіраўніцтвам таварыша Сталіна, была створана партыйная арганізацыя - КП(б)Б, якая аб'яднала ўсіх большэвікоў, працаваўшых на тэрыторыі Беларусі, і атрымала сваё арганізацыйнае афармленне як нацыянальная партыйная арганізацыя на VI Заходняй партыйнай канферэнцыі, перайменаванай сябе ў Першы з'езд КП(б)Б.

Вельмі характэрнай з'яўляецца тая акалічнасць, што і назва партыйнай арганізацыі Беларусі - «КП(б)Б» - дана асабіста таварышом Сталіным, аб чым сведчаць дакументы, пісаныя таварышом Сталіным.

Усе ўпамянутае, а таксама і іншыя сталінскія дакументы і ў далейшым будуць служыць беларускаму народу і членам КП(б)Б яркім

напамінаннем аб гістарычным пераходзе працоўных мас Беларусі з мінулага бясправнага быцця ў новы свет соцыялізма, аб пераходзе ад жыцця жабрацкага і забітага да жыцця радаснага, шчаслівага і заможнага.

У святле гэтых гістарычных фактаў яшчэ больш гнуснымі выглядаюць спробы беларускіх буржуазных нацыяналістаў і іх агентаў нацыянал-апартуністаў фальсіфікаваць гісторыю Беларусі і гісторыю КП(б)Б.

Контррэвалюцыйныя беларускія нацыяналісты актыўна перашкаджалі стварэнню БССР; яны прадавалі беларускі народ нямецкім і польскім імперыялістам, імкнуліся ператварыць Беларусь у катаніяльны прыдатак заходнееўрапейскіх буржуазных дзяржаў (Германіі, Польшчы), але яны пралічыліся ў сваіх разліках, і іх стаўка аказалася біган, як аказаліся бітымі і акупантамі нямецкія і польскія імперыялісты.

Будучы разгромленымі ў адкрытым баі, беларускія контррэвалюцыйныя нацыяналісты, прымяняючы метады двурэшніцтва ўжо ва ўмовах Савецкай Беларусі, імкнуліся працягнуць сваю варожую тэорыю аб тым, што «роданачальнікам беларускай дзяржаўнасці з'яўляецца Крывя» (тэорыя нацдэма Ластоўскага), а нацыянал-апартуністы ўнутры КП(б)Б, як прамыя суўдзельнікі контррэвалюцыйных нацдэмаў, прапаведвалі аб тым, што «КП(б)Б бярэ свой пачатак ад Беларускай Соцыялістычнай Грамады» («БСГ») — гэтай буржуазнай нацыяналістычнай арганізацыі, што быццам-бы «БСГ» з'яўляецца прабацькам камуністычнай партыі большэвікоў Беларусі.

Нажаль, гэтыя буржуазныя тэорыі хадзілі ў Беларусі доўгі час. Яны прапаведваліся так званымі «гісторыкамі»: Ігнатюскім — гэтым двурэшнікам і агентам дэфензывы, фашыстамі Ластоўскім, Трапавічам і не толькі ім. Знаходзілася нямала іх саюзнікаў з партбідегам у кішэні, якія прапаведвалі аб тым, што «рэвалюцыя ў Беларусі прыйшла ад сахі», што «эканамічнаму ўкладу беларускага народу роўны ўклад заходніх буржуазных дзяржаў (Польшча, Літва і інш.), значыць Беларусі па дарозе з Захадам, а не з Масквой» і г. п.

Адсюль, г. зн. з гэтых антысавецкіх контррэвалюцыйных тэорый, узнікла вядомая прышчэпаўшчына ў зямельным пытанні.

Спаборнічаючы з беларускімі нацдэмамі, яўрэйскія нацыяналісты-бундаўцы са свайго боку працягвалі свае варожыя тэорыі аб тым, што «КП(б)Б бярэ свой пачатак ад бунда і што былыя бундаўцы складаюць асноўнае ядро КП(б)Б».

І тыя і другія, прыпісваючы сабе «рэвалюцыйную» ролю, абяцяючы контррэвалюцыйнае мінулае сваіх буржуазных нацыяналістычных партый, забыліся аб тым, што іменна сярод гэтых катэгорый двурэшнікаў знаходзілі сабе падтрыманне і апору тройчы ганебныя мярзаўцы, шкоднікі і тэарысты забойцы-трацкісты і зіноўеўцы. І трацкісты, і зіноўеўцы, і правыя апартуністы як раней, так і апошні час, знаходзілі сабе саюзнікаў іменна сярод беларускіх і яўрэйскіх нацыянал-апартуністаў, аб чым таксама сведчаць факты і апошняга часу.

Зрошчванне і змыканне трацкіска-зіноўеўскіх падонкаў, правых апартуністаў, бундаўцаў і беларускіх нацыянал-апартуністаў у адзіную шарэнгу контррэвалюцыі з'яўляецца характэрным фактам.

КП(б)Б пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б), кіруючыся ўказаннямі тава-рыша Сталіна, выкрыла гэтыя буржуазна-кулацкія тэорыі і на-галаву разграміла нацыяналістычную контррэвалюцыю і яе ідэолагаў.

Аднак нельга думаць, што з нацыяналістычнымі ворагамі ўсё па-

кончана, што іх «тэорыі» не будуць мець рэцыдываў. Трэба мець на ўвазе, што падонкі нацыяналістычнай контррэвалюцыі паспрабуюць яшчэ сям-там праявіць сябе. Таму патрэбна максімальная рэволюцыйная пільнасць, патрэбна ўсімерна авалодаць большэвіцкім майстэрствам—ўменнем распазнаваць ворагаў, якой-бы маскай яны ні прыкрываліся.

Абмяркоўваючы праект сталінскай Канстытуцыі і выпрацоўваючы новую Канстытуцыю БССР, працоўныя масы Беларусі таксама з гонарам ўспамінаюць і гераічныя дні перамог на фронтах грамадзянскай вайны. Яны ўспамінаюць 1919 год, калі пад непасрэдным кіраўніцтвам таварыша Сталіна вялі барацьбу за сваё вызваленне, выконваючы яго загады па Заходняму фронту, дзе таварыш Сталін з'яўляўся галоўным арганізатарам абароны Беларусі і яе сталіцы—горада Менска. Таксама ўспамінаюць і пераможнае вызваленне Беларусі ад польскай акупацыі.

Сталінскі план разгрому інтэрвентаў на галоўным напрамку—Паўднёвым і Паўднёва-Заходнім фронтах—ўключаў у сябе задачу разгрому і польскіх акупантаў на Заходнім фронце, аб чым, у прыватнасці, сведчыць загад таварыша Сталіна па Паўднёва-Заходняму фронту ад 29 чэрвеня 1920 года, які прадпісвае разгарнуць наступленне па ўсяму фронту, у тым ліку і ў раёне Ельска, Мазыра, у раёне ракі Прыпяці і іншых участках Заходняга фронту. Тысячы рабочых і калгаснікаў Беларусі ўспамінаюць гэтыя гераічныя дні барацьбы за сваё вызваленне ад польскіх палкоўнікаў і памешчыкаў; яны адначасова выражаюць сваю любоў і адданасць вялікаму арганізатару перамог на ўсіх фронтах, стваральніку Беларускай ССР і другому беларускага народу, вялікаму Сталіну.

Аб гэтым сведчаць выказванні тысяч беларускіх рабочых і калгаснікаў пры абмеркаванні праекта сталінскай Канстытуцыі: калгаснік калгаса «Авангард» пагранічнага Капыльскага раёна В. П. Чэрных у сваім выступленні гаворыць: «У праекце сталінскай Канстытуцыі адлюстраваны велізарныя перамогі, дасягнутыя ў нашай краіне пад кіраўніцтвам вялікага Сталіна. Калі пачнуцца выбары, я, як і ўсе працоўныя, першы свой голас падам за таварыша Сталіна, бо таварыш Сталін даў нам, беларускім сялянам, светлае, радаснае жыццё, ён клапаціцца аб нас, аб калгасніках, як родны бацька».

Праект новай Канстытуцыі БССР складзены ў поўнай адпаведнасці з Канстытуцыяй Саюза ССР. У гэтым яго непарушная аснова. У 11 артыкуле праекта Канстытуцыі БССР гаворыцца, што Беларускай ССР з'яўляецца суверэннай і неадлучнай часткаю вялікага Саюза ССР на яго заходніх граніцах. Усе працоўныя БССР аднадушна заяўляюць, што яны грудзмі будуць абараняць недатыкальнасць свяшчэнных граніц СССР. Калгаснік Гайка Міхаіл з Капыльскага раёна ў сваіх словах ярка адлюстроўвае волю ўсіх калгаснікаў Беларусі. Пры абмеркаванні Канстытуцыі ён заявіў: «Калі партыя і ўрад і першы маршал тав. Варашылаў паклічуць нас абараняць нашу дарагую радзіму, то мы, калгаснікі, заўсёды гатовы асядлаць калгасных коней і стаць на абарону савецкіх граніц. Мы ніколі не аддамо таго, што заваявалі пад кіраўніцтвам нашага роднага Сталіна».

Уся краіна Саветаў сустракае VIII зезд Саветаў Саюза ССР велізарнымі дасягненнямі. Беларускай ССР за гады сацыялістычнага будаўніцтва ператварылася ў квітнеючую рэспубліку на заходніх граніцах Саюза ССР. Гаспадарка, культура, матэрыяльнае становішча беларускага народу атрымалі гіганцкі размах у сваім развіцці і падняты на высокі ўзровень.

Шырокія масы беларускіх рабочых і сялян актыўна змагаюцца за стаханаўскія метады работы на фабрыках, заводах, на палях калгасаў і саўгасаў.

Ленінска-сталінская нацыянальная палітыка поўнасьцю вастаржэсгавала, яна ў дзеянні, яна дала здзіўляючыя свае рэзультаты ва ўсіх праяўленьнях народнай творчасці як у галіне вытворчасці, так і ў галіне культуры і мастацтва.

Беларуская ССР падыходзіць да з'езда Саветаў з гіганцкімі поспехамі. Асноўныя гаспадарчыя работы 1936 года будуць поўнасьцю завершаны. Промфінплан прамысловасці БССР па ўсіх наркаматах паспяхова выконваецца. Рабочыя Беларусі ўзялі на сябе абавязацельства промфінплан не толькі выканаць, але і перавыканаць і даць дадаткова, звыш зацверджанага ўрадам гадавога плана, прадукцыю на суму 131,8 млн. рублёў. Усяго па промфінплану 1936 года прадпрыемствамі Беларусі будзе выпрацавана прадукцыя на суму да 2 мільярдаў рублёў.

Гэтыя даныя сведчаць таксама аб велізарных поспехах індустрыялізацыі БССР, асабліва калі прыняць пад увагу, што Беларусь да Окцябрскай рэвалюцыі не мела сапраўднай прамысловасці, і прадукцыя прамысловай вытворчасці ў 1913 годзе роўна была 99,9 млн. руб. у пераводзе на цэны 1926-27 г.

Уся прамысловасць Беларусі створана амаль нанова. Створана таксама і мясцовая апалавая база. Да рэвалюцыі здабывалася ўсяго 14 тыс. тон торфу ў год, а ў бягучым годзе здабыта больш 2 млн. тон торфу, што складае 43 проц. ўсяго апалавага балансу рэспублікі.

Беларусь стала буйным цэнтрам варштатабудаўніцтва. Па вытворчасці варштатаў яна дае каля 10 проц. усей прадукцыі Саюза ССР. Напрыклад, заводы Віцебска забяспечваюць аўтатрактарную прамысловасць Саюза некалькімі тыпамі шліфавальных варштатаў, якія яшчэ нядаўна імпартаваліся з-за граніцы. На гідратурбіны малой магутнасці (да 100 конскіх сіл), якія вырабляюцца на Бабруйскім заводзе для мясцовых гідрастанцый, паступаюць заказы з далёкага Узбекістана і іншых частак Саюза.

Створана вытворчасць ацэтона (растварыцель), які выпрацоўваецца з бульбы. Занава пастаўлена акумулярная вытворчасць. Віцебская акумулятарная фабрыка з'яўляецца асноўнай фабрыкай для снабжэння аўтатрактарнай і авіяцыйнай прамысловасці.

Кафельныя пліткі, якія вырабляюцца на капільскіх кафельных заводах, распаўсюджваюцца па ўсёй краіне; імі-ж абшываюцца Маскоўскае метро. Здабываецца «крокус» з красачных жалезных руд для шліфавання оптикі.

У Беларусі пабудавана адна з буйнейшых у Саюзе фабрык «Маггалакно», якая выпрацоўвае штучны шоўк, які карыстаецца вялікім попытам з боку тэкстыльнай і трыкатажнай прамысловасці Саюза ССР.

Віцебскі шчацінна-шчотачны камбінат і менская шчотачная фабрыка даюць больш 40 проц. усей саюзнай вытворчасці шчотак рознага прызначэння. Шкляныя заводы Беларусі выпускаюць бемскае шкло, шліфаваную і крышталёвую пасуду, частка якой ідзе і на экспарт.

Савецкай уладаю ў Беларусі пабудаваны і чыгуна-ліцейныя прадпрыемствы, як, напрыклад, Магілёўскі трубаліцейны завод. Аб дрэваапрацоўчай прамысловасці няма чаго і гаварыць, бо мэбля і стандартныя дамы, якія робяцца на прадпрыемствах Беларусі, шырока распаўсюджваюцца па гарадах і раёнах Савецкага Саюза.

Крычаўскі цэментны завод выпрацоўвае высокакасны цэмент, які ідзе на самыя адказныя пабудовы, у тым ліку і на Маскоўскае метро, канал Волга—Масква і іншыя будаўніцтвы. Ланцугі і алля, якія выпрацоўваюцца менскім заводам, з поспехам прымяняюцца ва ўсіх раёнах Саюза для камбайнаў і іншых складаных сельскагаспадарчых машын.

Новая вытворчасць розных вырабаў з пірафілітаў вызваліла нафтадабывающую прамысловасць Саюза ад імпарту сажавых гарэлак. Толькі ў гэтым годзе выпрацавана і адпраўлена «Азнефгі» 800 тыс. штук сажавых гарэлак.

Тэкстыльная і трыкатажная прамысловасць Беларусі, у тым ліку і льнаапрацоўчая прамысловасць, ужо займае салідную ўдзельную вагу ва ўсёй прамысловасці Саюза, а Аршанскі льнакамбінат, які будзецца, і рэканструіруемая ільнапрадзільная фабрыка імя тав. Кагановіча ў Віцебску будуць даваць больш 50 мільёнаў метраў у год ільнянога палатна.

Поспехі індустрыялізацыі БССР карэнным чынам змянілі структуру насельніцтва. Калі, напрыклад, у 1913 годзе ў прамысловых прадпрыемствах было занята каля 25 тысяч рабочых і служачых, то ў 1936 годзе рабочых і служачых у Народнай гаспадарцы стала 627.605 чалавек, у тым ліку ў прамысловасці (без транспарту і лесной гаспадаркі) 182.000 чалавек.

Сельская гаспадарка Беларусі, дзякуючы поспехам калектывізацыі, насычэнню трактарамі і сельскагаспадарчымі машынамі, пераішла з дробнага экстенсіўнага земляробства ў буйнае калгасна-саўгаснае земляробства высокай прадукцыйнасці, у сувязі з чым беларуская веска стала непазнавальнай. Сельская гаспадарка БССР з'яўляецца амаль скрозь калгаснай, бо ў калгасах на 1 кастрычніка 1936 года аб'яднана 86,8 проц селянскіх гаспадарак. Застаўшыся 13 проц. гаспадарак не адыгрываюць колькі-небудзь приметнай гаспадарчай ролі ў сельскагаспадарчай вытворчасці. Цяперашні трактарыст, які скрозь і ўсюды выпрацоўвае больш 1.000 гектараў на «СТЗ», нічым не нагадвае ранейшага беларускага селяніна, які калупаўся ў зямлі з сахой.

МТС і саўгасы Беларусі маюць трактарны парк магутнасцю ў 125 тыс. конскіх сіл. На палях Беларусі працуюць камбайны, аўтамабілі, бензінавыя і электрычныя рухавікі. Усе гэтыя сталёвыя машыны фактычна выконваюць работу, роўную 300 тыс. коней.

Беларуская веска, якая ведала раней толькі лучыну, цяпер скрозь і ўсюды асвятляецца лямпкай ільіча. Пераважная палова раённых цэнтраў Беларусі мае свае электрастанцыі, якія даюць электрычны ток у невакольныя калгасы радыусам 15—20 кілометраў. Апрача таго, электрыфікаваны 183 калгасы і абсталявана 200 электрамалацільных пунктаў. У гэтым годзе будзеца 15 калгасных гідрастанцый. А раённая электрастанцыя імя таварыша Сталіна снабжае энергіяй віцебскую, аршанскую, магілёўскую прамысловасць і тысячы калгасаў.

Балоты Беларусі калісьці былі пракляццем для беларускага селянства. У царскай Расіі «Заходняя экспедыцыя» дэпартамента земляробства калісьці прапавала праводзіць меліярацыйныя работы, але нічога істотнага не было зроблена. Экспедыцыяй Жылінскага былі пракопаны невялікія каналы для лесасплаву і для асушкі памешчыцкіх зямель, якія да таго-ж за час імперыялістычнай вайны большай часткаю былі прыведзены ў нягоднасць.

Сапраўдная работа па асушцы і скарыстанню балот пачалася толькі пасля Окцябрскай рэвалюцыі. Меліярацыйныя работы пры

савецкай уладзе атрымалі гіганцкі размах. За гэты час дзяржавай і масавай калгаснай меліярацыяй асушана каля 700 тысяч гектараў зямлі, у тым ліку 100 тысяч гектараў балот, якія раней былі скрозь заліты вадой і якія не толькі былі недаступны, але і падчас былі непраходны для чалавека.

На асушаных балотах створаны дзесяткі калгасаў, 14 дугавых соўгасаў, 5 малочных і 1 каноплеводчы соўгасы. Пасевы на асушаных балотах даюць вельмі высокі ўраджай. Сярэдні ўраджай жыта і аўса на мінеральных глебах Беларусі, пры ўнясенні ўгнаенняў роўны 9 цэнтнерам з гектара, а на асушаных балотах сярэдні ўраджай жыта складае не менш 11 цэнтнераў, аўса—12 цэнтнераў, ураджай бульбы на асушаных балотах удвая вышэй, чым у звычайных умовах: 212 цэнтнераў замест 106; ураджай-жа канпель у 2,5 раза вышэй сярэдняга ўраджаю (10 цэнтнераў валакна замест 4).

У соўгасе імя X-годдзя БССР вышыня канпель, якія растуць на асушаным балоце, удвая перавышае чалавечы рост. Сярэдні ўраджай з 1000 гектараў канпель, засеяных гэтым соўгасам, складае 18 цэнтнераў з гектара.

Вельмі паказальным з'яўляецца, што Беларусь у гэтым годзе збірае палову ўсяго ўраджаю канпель з асушаных балот. Рэкордны ўраджай зернавых сабраў на асушаных балотах калгас імя БВА: сярэдні ўраджай пшаніцы з гектара складае 25 цэнтнераў, а ячменю і аўса—каля 30.

Калгас імя Сталіна, Менскага раёна, сабраў з 50 гектараў асушаных балот па 700 цэнтнераў буракоў. Ураджай на асушаных балотах вельмі ўстойлівы, яму не страшны ні дажджы, ні засуха.

Не гледзячы на велізарную работу, якая прароблена да гэтага часу па меліярацыі, яшчэ шмат плошчы можна ўцягнуць у гаспадарчы абарот. У такіх, напрыклад, раёнах, як Брагінскі, Хойніцкі, Камарынскі, Рэчыцкі і інш., пасля асушкі балотных масіваў можна мець глебу, якая не ўступіць украінскаму чарназёму. Больш таго, гэтыя глебы маюць тую перавагу, што яны багаты матэрыямі—азотам і фосфарам.

У трэцюю пяцігодку мяркуецца асушыць палову балот і забалочаных зямель рэспублікі. Гэта пашырыць пасеўную плошчу Беларусі ў паўтара разы і дазволіць значна пашырыць зернавыя пасевы, пасевы тэхнічных культур і стварыць магутную кармавую базу для жывёлагадоўлі.

Да рэвалюцыі Беларусь не ведала лёну якасцю вышэй 8 нумару. А зараз сярэдні нумар ільнавалакна ў калгасах Беларусі 11. У радзе калгасаў даюць лён 26 нумару—вышэйшы нумар у Саюзе ССР. Пасобныя звенні ва многіх калгасах у гэтым годзе знялі з гектара да тоны ільнавалакна. Широка ўкараняюцца гатунковыя пасевы лёну, якія павялічваюць выхад ільнавалакна на 40 проц. і павышаюць яго нумарнасць па меншай меры на 5 пунктаў. Праз два гады ўся плошча пасеву лёну будзе забяспечана гатунковым насеннем.

Хуткімі тэмпамі ўводзяцца новыя найкаштоўнейшыя культуры ў сельскую гаспадарку беларускіх калгасаў. Напрыклад, у гэтым годзе ў парадку вопыту пасеяна 6 гектараў канатніку, з якога робяць манільскі шпагат. Вопыты далі добрыя вынікі. Даходнасць у калгасах ад пасеву канатніку складае ў гэтым годзе да 4 тысяч рублёў на гектар. У будучым годзе будзе засеяна 1.000 гектараў гэтага канатніку. Упершыню ў Беларусі пасеяна было ў гэтым годзе 200 гектараў

каучуканоса кок-сагыза. Ураджай яго, выражаны ў каўчуку, складае 80 кілограмаў з гектара.

Калгаснікі зразумелі выгаднасць развядзення гэтай культуры і пра-яўляюць зараз вялікую цікавасць да яе, бо некаторыя калгасы атры-маюць у гэтым годзе даход ад пасеву кок-сагыза ў 3—4 тысячы рублёў з гектара. А калгаснік Шульга ўжо вынайшаў спецыяльную машыну для апрацоўкі кок-сагыза. На 1937 год намячаецца пасеў гэтых культур каля 1,000 гектараў.

Вялікая ініцыятыва праяўлена калгаснікамі Беларусі ў справе пры-мянення торфу на ўгнаенне. У гэтым годзе ўпершыню торф пры-менен, як угнаенне, у масавым маштабе. Практыкай даказана, што ад гэтага віду ўгнаення ўраджайнасць зернавых павышаецца, не менш як на 3 цэнтнеры з гектара. Некаторыя, з дазволу кажучы, «вучо-ныя» у асобе прафесара Бахцеева, даводзілі на сесіі Акадэміі навук БССР, што зімой для мэт угнаення нельга здабываць торф. Напера-кор гэтым сцвярджэнням, калгаснікі Беларусі ў гэтым годзе вывезлі ў гэты найбольш спрыяючы перыяд з пункту погляду цягавага ба-лансу 10 мільёнаў вазоў торфу і атрымалі добрыя рэзультаты, чым цалкам абвергнуты «тэорыі» Бахцеева.

Пры распрацоўцы торфу ў Беларусі выяўлены горфавівіянты, якія з'яўляюцца высокакаштоўным ўгнаеннем і амаль цалкам замя-няюць суперфасфаты, якія завозяцца з Урала. Даследчыя партыі пад кіраўніцтвам прафесара Орлова выявілі вялікія запасы горфавівія-ніту ў цэлым радзе раёнаў Беларусі і асабліва на поўдні.

Вопыты паказваюць, што прымяненне вівіянты на ўгнаенне ў на-туральным яго выглядзе, нават без абагачэння, дае надзвычай добры рэзультат. Таму ў будучым годзе мяркуецца ўгноіць торфавівіянтам да 200.000 гектараў пасаваў. Камбінуючы вівіаніт, багаты фосфарам, з торфам, багатым азотам, можна будзе плошчу пад угнаенні значна пашырыць. Калі ўлічыць, што такі від угнаення захоўвае сваю сілу на працягу трох год, то за лік гэтых новых мясцовых рэсурсаў можна будзе ўгноіваць да $\frac{1}{3}$ усіх пасаваў у рэспубліцы.

Хутка расце калгасная жывёлагадоўля. За апошнія гады стада буйнай рагатай жывёлы павялічылася на 40 проц., а пагалоўе свіней амаль падвоілася. На кожны калгас у сярэднім прыпадае зараз па 2 жывелагадоўчыя фермы. У Беларусі ў дарэволуцыйны час сялян-ства мела пераважна так званую палескую жывёлу, якая з'яўлялася беспароднай і малапрадукцыйнай. За гады савецкай улады парода жывёлы значна абнавілася. Швіцкая, чырвонабеларуская і іншыя па-роды рагатай жывёлы паспяхова выцясняюць беспароднае стада. Англіская парода свіней выцясняе малапрадукцыйную пароду сві-ней, і гэта дае свае вынікі. Напрыклад, раней у 9-месячным узросце падсвінак важыў каля 35 кілограмаў. Цяпер-жа свіння ў такім узросце важыць у сярэднім 85 кг.

У гэтым годзе ў рэспубліку завозіцца 13 тысяч племянных ба-ранаў, што забяспечвае паспяховае развіццё аўцагадоўлі. Разам з гэ-тым, трэба адзначыць, што прышчэпаўскія паследышы нямала папра-цавалі над тым, каб выцесніць аўцу з калгаснай жывелагадоўлі, але мерапрыемствамі ЦК КП(б)Б і ўрада БССР забяспечана шырокае раз-віццё аўцагадоўлі ў калгасах Беларусі.

Выключна вялікія поспехі дасягнуты ў разгортванні тавараабароту і савецкага гандлю. Тавараабарот дзяржаўнага і кааператыўнага гандлю ў 1936 годзе ровен 2 мільярдам 20 млн. рублёў супроць 263,4 млн. руб. у 1926-27 годзе. Прыватны тавараабарот канчаткова

ліквідован, і соцыялістычны сектар, як і ва ўсіх галінах гаспадаркі, стаў бязмежна пануючым.

Аднак слабым месцам у савецкім гандлі прадаўжае яшчэ заставацца недастатковая культурнасць у рабоце рознічнай сеткі і слабая барацьба за якасць тавараў.

Непазнавальнымі сталі дарогі рэспублікі. Да рэвалюцыі ў Беларусі ведалі толькі адну дарогу — так званы «Екацерынінскі шлях», і на гэтай грунтовай дарозе гразлі сялянскія фурманкі, асабліва вясною і ўвосень.

Зараз амаль усе раённыя цэнтры і нават калгасы звязаны паміж сабой шасейнымі дарогамі, пакрытымі гравіем, шчабенчатым шасе, а месцамі асфальтам.

У сувязі з велізарнымі поспехамі дарожнага будаўніцтва многія аддаленыя палескія раёны атрымалі вельмі добрыя шляхі зносін з культурнымі і прамысловымі цэнтрамі Беларусі. Гэта прывяло да хуткага эканамічнага і культурнага ўздыму адарваных у мінулым населеных пунктаў.

У сувязі з развіццём дарог устаноўлены рэгулярныя аўтобусныя зносіны паміж гарадамі і раённымі цэнтрамі. Шлях, які раней на дышжансах і балаголах працягваўся днямі і тыднямі, зараз перамагаецца за некалькі гадзін. Калгаснікі і іншыя працоўныя зараз маюць поўную магчымасць на аўтобусах, на калгасных аўтамабілях выязджаць у кожны горад і раён рэспублікі. Апрача таго, шырока развіта мясцовая авіяцыя і паштова-тэлеграфная і тэлефонная сувязь. Палова сельсаведаў у Беларусі тэлефанізавана, і ў сувязі з работай мясцовай авіяцыі амаль палова раёнаў Беларусі ў той-жа дзень атрымлівае на аэрапланах рэспубліканскія газеты і іншую пошту з Менска.

Поспехі індустрыялізацыі, калгасна-саўгаснага будаўніцтва, пабудова дарог, тэлефонная і тэлеграфная сувязь, уздым матэрыяльнага добрабыту працоўных горада і вёскі абумовілі бурны рост соцыялістычнай культуры і культурнасці шырокіх народных мас.

Расце і шырыцца народная творчасць. Старыя песні беларускага сялянства, якімі аплаквалася горкая доля яго жыцця, замяніліся новымі радаснымі песнямі і частушкамі, у якіх калгаснікі і калгасніцы ўспяваюць радаснае і заможнае калгаснае жыццё і таго, хто пры веў нашу краіну да гістарычных перамог, — вялікага Сталіна. Вось адна з частушак калгасніц:

«А я жала, дажынала
Поле пры дарожаньцы.
Дзякуй, дзякуй, родны Сталін,
За жыццё заможнае.
Эх, дазвольце, гаспадар, мне,
Ў хаце вашай танцаваць,
На палях раблю ўдарна,
Дык не сорам пагуляць».

Беларускі народ вылучыў са сваіх радоў шматлікія кадры таленавітых работнікаў, у тым ліку і для культурнага фронту. Шырацца кадры таленавітых савецкіх беларускіх пісьменнікаў, аргыстаў, урачоў, інжынераў, аграномаў і інш. Размах беларускай савецкай літаратуры, тэатральнага мастацтва і музыкі падмацоўваецца шырокай хваляй народнай творчасці. Беларуская савецкая літаратура і мастацтва чэрапаюць свае сілы ў народнай творчасці.

Працоўныя масы Беларусі, абмяркоўваючы праект сталінскай Канстытуцыі, рыхтуючыся да ўсесаюзнага з'езда Саветаў, не забываюць і аб сваіх прамых задачах умацавання абароназдольнасці і абароны межаў СССР. Гэта ўжо ўвайшло ў быт і ў жыццё кожнага рабочага і калгасніка Беларусі.

Асабліва праяўляецца любоў беларускага народу да свайго вызваленца і абаронца—да Чырвонай арміі. На гэту тэму створана нямала выдатных народных песень і частушак. Вось што спяваюць калгаснікі Беларусі аб правадыру Чырвонай арміі тав. Варашылаве:

«Ды скажу табе я, мілы
Быў дзянек ды няштодзенны:
Сам таварыш Варашылаў
Прынімаў парад ваенны.
Невысокі сабе ростам,
Невысокі і не нізкі.
А такі вясёлы, просты,
А такі прыветны, блізкі.
А свой погляд, свой юначы,
Калі кіне, бы зарніца,—
Сэрца з радасці заскача,
Кроў адвагай забурліцца
Адным словам, свой брат родны,
Так і хочаш, мая Каця,
Быць яго дастойным, годным,
За яго жыццё аддаці...

У міжбур'е з ім жыць міла,
Лёгка-ж будзе і ў паходзе,
Во, які наш Варашылаў,
Во, які наш палкаводзец».

Усім рабочымі і калгаснікам Беларусі распяваюцца песні, узятыя з пісьма беларускага народу вялікаму Сталіну. Самі калгаснікі ствараюць музыку на гэта пісьмо-паэму і паўсюды спяваюць, асабліва абарончыя вершы гэтага пісьма:

«А нашы граніцы бетонам заліты,
Мы чуйна вартуем савецкі фарпост,
Няхай-жа памкнуцца фашысты, бандыты,—
Касцямі палягуць яны на пагост».

Многія калгаснікі ўносяць дадаткі да праекта Канстытуцыі, якія гавораць аб іх імкненні берагчы недатыкальнасць савецкіх меж. Напрыклад, калгаснік Палякоў з арцелі «Чырвоны востраў», Сіроцінскага раёна, прапанаваў унесці наступны дадатак да 127 артыкула Канстытуцыі:

«Мы жывем яшчэ ў капіталістычным акружэнні. Ворагі народу ішчэ, дыверсанта імкнуцца прабрацца праз савецкія граніцы, каб шкодзіць сацыялістычнаму будаўніцтву. Кожны грамадзянін Савецкага Саюза абавязан пры выяўленні злачынца затрымаць яго і перадаць органам улады».

З прыведзеных прыкладаў відаць, што беларускія рабочыя і калгаснікі адчуваюць сваю адказнасць за ахову заходніх граніц СССР.

Другое становішча і іншыя песні існуюць у Заходняй Беларусі, якая стогне пад пятой польскага фашызма. З болей у душы рабочыя

і сяляне Беларускай ССР назіраюць беспрасветнае, пакутнае жыццё мільёнаў беларускіх сялян так званых «Усходніх крэсаў» Польшчы.

Не глядзячы на тое, што польскі друк утойвае сапраўднае становішча насельніцтва, усё-ж зрэдку на яго старонках паяўляюцца некаторыя б'ючыя ў вочы факты. Напрыклад, віленская газета «Слово» ў сваім нумары ад 12 жніўня 1936 г. піша:

«...Нядаўна паміж газетамі «Пшэглэнд Віленскі» і «Віленская крыніца» разгарэлася палеміка ў сувязі з тым, што адна з гэтых газет параўнала мясцовага віленскага селяніна з афрыканскім неграм. Безумоўна, такое параўнанне з'яўляецца знявагай годнасці чалавека, які жыве ў Еўропе. Аднак, нельга адмаўляць аналогіі, у прыватнасці, калі гэта адносіцца да нашай тэрыторыі Палесся. У такіх умовах жывуць сотні тысяч чалавек іменна, як негры. Ні ў якой заможнасці, ні ў адносінах галечы нельга параўнаць нашых сялян з сялянамі Еўропы. Яны стаяць на больш нізкім узроўні. Становішча нашых сялян безнадзейнае».

А поўафіцый «Кур'ер поранны» піша:

«Нашы цяперашнія ўмовы ва «Усходніх крэсах» напамінаюць становішча вызваленага ад паншчыны сялянства царскай Расіі перыяда перад сталыпінскай рэформай, калі вызвалены з-пад ярма паншчыны селянін, не маючы адпаведнай эканамічнай базы, папаў у неймаверна цяжкое становішча і ў поўную залежнасць ад памешчыка... Тут захаваўся нібыта рэзервуар мінуўшага перыяда феадальнай паншчыны».

Гэта пішуць самі польскія газеты, але, па вестках, якія даходзяць з-за мяжы, сапраўднае становішча працоўных мас Польшчы і ў асаблівае Заходняй Беларусі ў дзесяткі разоў горшае. Чаго варты ў святле гэтых фактаў здрадніцкі паклеп на Савецкі Саюз з боку беларускіх нацыянал-фашыстаў, якія вытужваюцца перад дэфензівай і нагла ашукваюць працоўныя прыгнечаныя масы.

* * *

Праект сталінскай Канстытуцыі выклікаў новую хвалю энтузіязму, і творчага ўздыму ва ўсіх кутках Савецкай Беларусі. Няма такой галіны работы, дзе-б працоўныя масы Беларусі не натхняліся новым уздымам на далейшую барацьбу за сацыялізм, бо яны ведаюць, што сталінская Канстытуцыя яшчэ вышэй узнімае іх правы і годнасць свабодных грамадзян СССР, яна запісвае і замацоўвае заваяванні савецкага народу, забяспечвае далейшы рост матэрыяльнага добрабыту працоўных мас і іх культурнага развіцця.

На праходзячых раённых з'ездах Саветаў у БССР, адначасова з абмеркаваннем і адабрэннем Канстытуцыі СССР, увесь беларускі народ выказвае сваю падзяку, сваю любоў і адданасць вялікай партыі Леніна—Сталіна, ураду Саюза ССР і геніяльнаму правадыру народаў таварышу Сталіну, які вядзе гераічны савецкі народ да канчатковай пабудовы камунізма ў нашай краіне.

«Звязда».

Трыумф ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі

Совецкая Беларусь сустракае XII Надзвычайны з'езд Советаў БССР і VIII Надзвычайны з'езд Советаў СССР велізарнымі перамогамі на ўсіх фронтах сацыялістычнага будаўніцтва. Ажыццяўленне ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі забяспечыла нечуваны росквіт эканомікі і культуры БССР.

Толькі ў брацкім саюзе народаў СССР, толькі пры дапамозе пролетарыята ўсяго Совецкага Саюза і ў асаблівасці вялікага гераічнага рускага пролетарыята, толькі пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі і вялікага Сталіна—сталі магчымы гэтыя перамогі.

Кіруючыся такою магутнаю зброяй, як вучэнне аб нацыянальным пытанні, якое далі нам найвялікшыя геніі чалавецтва Ленін і Сталін, наша партыя правільна вырашыла нацыянальнае пытанне і павяла народы былой царскай Расіі па шляху светлага, радаснага жыцця.

Беларуская ССР дзецішча вялікай Окцябрскай сацыялістычнай рэвалюцыі. У стварэнні і развіцці яе прымаў непасрэдны ўдзел вялікі Сталін. У шматлікіх дакументах мы знаходзім, як вялікі Сталін нястомна сачыў і сочыць, накіроўваў і накіроўвае развіццё Совецкай Беларусі.

Яшчэ на X з'ездзе партыі вялікі Сталін даў рэзкую адповедзь тым, хто спрабаваў адвергнуць наяўнасць беларускай нацыянальнасці:

«Тут,—гаворыць таварыш Сталін,—я маю запіску аб тым, што мы, камуністы, быццам-бы насаджаем беларускую нацыянальнасць штучна. Гэта не верна, таму што існуе беларуская нацыянальнасць, у якой ёсць свая мова, адметная ад рускай, у сувязі з чым падняць культуру беларускага народу можна толькі на роднай яго мове» *).

Указанне таварыша Сталіна адыграла рашаючую ролю ў развіцці Беларускай ССР.

Што прадстаўляла сабою Беларусь да рэвалюцыі?

Царскія сатрапы вялі палітыку на ўсямерную эксплуатацыю і падняволенне народаў з нацыянальных меншасцей.

«Палітыка царызма, палітыка памешчыкаў і буржуазіі ў адносінах да гэтых народаў заключалася ў тым, каб забіць сярод іх зачаткі ўсякай дзяржаўнасці, калечыць іх культуру, сціскаць мову, трымаць іх у невучце і, нарэшце, па магчымасці русіфі-

*) Сталін, «Марксізм і нацыянальнае пытанне», стар. 81.

каваць іх. Рэзультаты такой палітыкі — няразвітасць і палітычная адсталасць гэтых народаў» *).

Перадварыўшы Беларусь у сваю калонію, царызм уояляк мяў, душыў і прыгнятаў беларускі народ. Самую назву «Беларусь» царскае самадзяржаўе абвясціла «крамольнай» і назвала яе «Паўночна-заходнім краем». Родная мова была абвешчана хамскаю мовай і карыстацца ёю забаранялася. Вельмі нязначная колькасць беларускіх кніг, выданных да рэвалюцыі, пабачыла свет толькі таму, што выходзіла пад выглядам твораў на балгарскай і сербскай мовах.

На роднай мове не было ніводнай школы. Замест школ, клуба, і іншых культурных устаноў царызм ўзмоцнена насаджваў цэрквы, карчмы і т. п.

Становішча працоўных было выключна цяжкае. Буржуа, памешчыкі, жандары не лічылі беларуса за чалавека.

У свой час, да Окцябрскай рэвалюцыі, Янка Купала пісаў:

«Няма хлеба, няма солі,
Чужому рабі,
Няма шчасця, няма долі—
Вось тут і жыві».

Непраходныя лясы і балоты, вузкія палоскі пасеваў, гора, галеча і цемра, калтун, грахома і іншыя хваробы—вось спадарожнікі працоўных калоніі рускага самадзяржаўя Беларусі.

Каб забяспечыць поўгалоднае існаванне для сябе і сям'і, працоўнаму беларусу прыходзілася працаваць у нялюдных умовах.

У сваім вядомым творы «Железная дорога» вялікі рускі паэт Некрасаў падаў яркі малюнак умоў работы беларуса:

«Видишь, стоит, изможден лихорадкою,
Высокорослый, больной белорус:
Губы бескровные, веки упавшие,
Язвы на тощих руках,
Вечно в воде по колено стоявшие
Ногти опухли; колтун в волосах;
Ямою грудь, что на заступ старательно
Изо-дня-в-день налегала весь век...
Ты приглядишься к нему, Ваня, внимательно:
Трудно оной хлеб добывал человек!»

Звыш $\frac{2}{3}$ усёй прыгоднай зямлі знаходзілася ў памешчыкаў і кулакоў. Адзін князь Радзівіл, які цяпер так ўзмоцнена агітуе за паход супроць СССР, меў звыш 150 тысяч дзесяцін зямлі. Князь Вітгенштэйн уладаў на ўсёй Менскай губ. 700 тысячамі гектараў зямлі. Драпежнае груганне—памешчыкі і капіталісты—бясконца глуміліся над беларускім народам, нажываючы на поце і крыві яго шалёныя прыбыткі.

Малазямелле і беззямелле прымушала працоўнае сялянства ісці ў батракі да кулака і памешчыка, або адпраўляцца ў эміграцыю.

Аб прамысловасці няма чаго і гаварыць: уся яна складалася з некалькіх дзесяткаў саматужных і поўсаматужных майстэрняў і заводзікаў. Прадукцыя яе—галоўным чынам вілы, скабяны тавар, дробныя скураныя вырабы і т. п. Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці Беларусі складала 99,9 мільёна рублёў.

* Сталін. Марксізм і нацыянальнае, стар. 79—80.

Багацейшыя тясныя масівы належалі памешчыкам і лесапрамыслоўцам, якія для большага прыбытку драпежніцкі іх вырубалі. Натуральныя багацці зямельных нетраў не выкарыстоўваліся. Даволі ўказаць, што да рэвалюцыі на Беларусі здабывалася толькі 14.000 тон торфу, тым часам як мы здабываем звыш 2.000 000 тон у год. Торф екадае зараз 43 процанты ўсяго паліўнага балансу БССР.

Няма і не можа быць ніякага параўнання паміж старой царскай і Совецкай Беларуссю. Окцябрская рэвалюцыя стварыла ўсе ўмовы для бурнага росту ўсёй народнай гаспадаркі.

Таварыш Сталін у дакладзе на X з'ездзе партыі сказаў:

«Сутнасць нацыянальнага пытання ў РСФСР заключаецца ў тым, каб знішчыць тую адсталасць (гаспадарчую, палітычную, культурную) нацыянальнасцей, якую мы атрымалі ў спадчыну ад мінулага, каб даць магчымасць адсталым народам дагнаць цэнтральную Расію і ў дзяржаўных, і ў культурных, і ў гаспадарчых адносінах».

У рэзалюцыі X з'езда РКП(б) па дакладу таварыша Сталіна, прынятай пад кіраўніцтвам В. І. Леніна, гаворыцца:

«Задача партыі заключаецца ў тым, каб дапамагчы працоўным масам невялікарускіх народаў дагнаць адышоўшую наперад, цэнтральную Расію, дапамагчы ім:

а) развіць і ўмацаваць у сябе савецкую дзяржаўнасць у формах, адпавядаючых нацыянальна-бытавым умовам гэтых народаў;

б) развіць і ўмацаваць у сябе дзеючыя на роднай мове суд, адміністрацыю, органы гаспадаркі, органы ўлады, складзеныя з людзей мясцовых, якія ведаюць быт і псіхалогію мясцовага насельніцтва;

в) развіць у сябе прэсу, школу, тэатр, клубную справу і наогул культурна-асветныя ўстановы на роднай мове;

г) паставіць і развіць шырокую сетку курсаў і школ як агульнаадукацыйнага, так і прафесіянальна-тэхнічнага характару на роднай мове».

Усёй сумай палітычных, арганізацыйных і гаспадарчых мерапрыемстваў наша партыя і ўрад накіравалі развіццё БССР

Велізарнейшая дапамога была аказана працоўнымі ўсяго Савецкага Саюза, і асабліва рускім пролетарыятам, уздыму гаспадаркі Савецкай Беларусі.

Штодзеннае, штогадзіннае асабістае кіраўніцтва друга, правадыра і настаўніка працоўных ўсяго свету вялікага Сталіна даю магчымасць БССР выйсці на адно з перадавых месц у Савецкім Саюзе.

Упершыню за ўсю гісторыю свайго існавання беларускі народ у выніку сацыялістычнай рэвалюцыі атрымаў дзяржаўнасць. Сіла Беларусі ў тым, што яна з'яўляецца неадлучнай часткай вялікага Савецкага Саюза, што ў брацкай сям'і народаў яна будзе сацыялістычнае грамадства.

Глыбокая бездань адзіняе сучасную Савецкую Беларусь ад старой Беларусі—калоніі рускага самадзяржаўя.

Бурнымі тэмпамі развівалася прамысловасць. Створаны нанова цэлыя галіны прамысловасці: дрэваапрацоўчая, хімічная, металаапрацоўчая, швейная, скуравая, запалкавая, тарфяная і т. п.

Пабудаваны фабрыкі і заводы, якія па свайму абсталяванню не ўступаюць першакласным прадпрыемствам Еўропы: Гомельскі шклозавод, Маг'леўская шоўкавая, рад запалкавых фабрык. З усім рэкан-

сгруяваны, вярней, пабудаваны нанова (як кажуць жартам, «да трубы прырабілі завод») рад металаапрацоўчых заводаў, якія выпрацоўваюць прадукцыю не толькі для ўнутранага, але і для замежнага рынку.

У радзе гарадоў пабудаваны буйнейшыя электрастанцыі. Адна электрастанцыя імя таварыша Сталіна выпрацоўвае ў год энергіі больш, чым усе разам узятых электрастанцый Беларусі ў 1913 годзе.

Калі ў 1913 г. уся прадукцыя прамысловасці складала 99,9 мільёна рублёў, то ў 1936 г. рабочыя БССР абавязаліся даць адной толькі звышпанавай прадукцыі на 132 мільёны рублёў, што далёка перакрывае ўсю даваенную прадукцыю прамысловасці Беларусі.

Беларусь—буйны цэнтр станкабудаўніцтва, ўдзельная вага якога ў прамысловасці СССР складае 10 проц Рад заводаў (ланцугоў Галля і інш.) забяспечвае неабходнымі часткамі важнейшыя галіны прамысловасці Саюза ССР.

Уся прамысловасць БССР дае прадукцыі на два мільярды рублёў. Яе ўдзельная вага ў народнай гаспадарцы складае 76,1 проц. Зараз у прамысловасці занята больш 250 тысяч рабочых (у 1913 годзе было 22 тысячы). Асноўныя кадры рабочых складаюцца з 70 проц. беларусаў і 23 проц. яўрэяў.

Лінія партыі на індустрыялізацыю краіны асабліва рэзка праявілася ў былых акраінах самадзяржаў. Партыя і ўрад, ажыццяўляючы палітыку ліквідацыі эканамічнай адсталасці нацыянальных меншасцей, усёй сумаю эканамічных мерапрыемстваў забяспечылі развіццё прамысловасці нацыянальных рэспублік.

На базе індустрыялізацыі краіны шпаркім тэмпам ідзе сацыялістычная рэканструкцыя сельскай гаспадаркі. На аснове суцэльнай калектывізацыі ліквідавана кулацтва як клас. Калгасны лад перамог канчаткова і беспаваротна.

Соцыялістычная прамысловасць насыціла сельскую гаспадарку складанымі і поўскладанымі машынамі, якія палягчаюць працу сяляніна, павышаюць ўраджайнасць палёў.

У сельскай гаспадарцы БССР працуюць трактары і камбайны, аўтамабілі, бензінавыя і электрычныя рухавікі. Магутнасць гэтага парка—звыш 300 тысяч коных сіл.

Пастанова ЦК ВКП(б) аб далейшым уздыме сельскай гаспадаркі нячорназемнай паласы адыграла рашаючую ролю ў далейшым развіцці і ўмацаванні сельскай гаспадаркі Беларусі.

Беларуская зямля спрадвеку лічылася неўрадлівай. І гэта не дзіўна. Селянін апрацоўваў свой «шнурок» з дапамогаю клячы, запражанай у саху.

А зараз ужо многія калгасы дабіліся ўраджаю 20—25 цэнтнераў зернавых і 200—250 цэнтнераў бульбы з гектара. Паасобныя калгасы ўжо ў гэтым годзе атрымалі звыш 3000 пудоў бульбы і 1000 кілограм ільнавалакна з гектара. Да рэвалюцыі засявалася толькі 34 тысячы гектараў лёну, а сёлета засеяна 243 тысячы гектараў. Да рэвалюцыі не ведалі ільнавалакна вышэй 8 нумару, а зараз калгасы ў сярэднім даюць 11 нумар, а паасобныя з іх—нават 26 нумар ільнавалакна.

Агromнейшыя сродкі трацяцца на меліярацыю і ўгнаенне палёў. Большэвікі прымусілі беларускую зямлю даваць высокія ўраджаі. Змянілася жыццё селянства. Адышлі ў нябыт пракопчаныя курныя хаты, будуюцца чыстыя, светлыя, утульныя калгасныя дамы. Значна ўзнялася вага працадзя. Практычна ажыццяўляецца лозунг таварыша

Сталіна—«зрабіць усе калгасы большэвіцкімі, а калгаснікаў заможнымі».

Гэзам з ростам прамысловасці і сельскай гаспадаркі гартуюцца выдагныя людзі сталінскай вывучкі, ахопленыя вышэйшаю формай соцыялістычнага спаборніцтва—стаханаўскім рухам.

Саюзнае ўрад узнагародзіў ордэнамі 74 стыханаўцаў сельскай гаспадаркі і 35—прамысловасці і транспарту.

Тысячы стыханаўцаў прамысловасці і сельскай гаспадаркі асабістым прыкладам самаадданай працы захапляюць астатнюю масу.

Абмеркаванне сталінскай Канстытуцыі шырокаю хваляй ўзняло энтузіязм працоўных, выклікала новы прыток у стыханаўскія рады.

У пракляты царскі час Беларусь налічвала да 90 проц. няграмадных. Зараз 30.000 настаўнікаў навучаюць звыш мільёна дзяцей рабочых і калгаснікаў. У школах павышанага тыпу вучыцца больш 43 тысяч дарослых рабочых і калгаснікаў. 7 тысяч школ ахапляюць усе без выключэння народнасці, што населяюць Беларусь. У мінулым не было выводнай вышэйшай навучальнай установы, а цяпер іх 19. Студэнтаў—дзяцей рабочых, служачых і інтэлігенцыі—налічваецца 15 тысяч. У 77 тэхнікумах навучаецца звыш 25.212 чалавек і ў 28 рабфаках—16 343 чал. Беларуская Акадэмія Навук з яе шматлікімі інстытутамі з'яўляецца цэнтрам навукова-даследчай думкі. З асяроддзя рабочых і калгаснікаў выраслі новыя кадры вучоных.

Шырока разгарнулася сетка культурна-асветных устаноў: 1 680 клубаў, 1.354 кіно, 13 музеяў, 10 тэатраў, дзесяткі тысяч радыёустановак. Да рэвалюцыі на тэрыторыі Беларусі выдаваліся 4 бульварна-папоўскія газеты, якія адурманьвалі працоўных. Зараз выходзіць 217 друкаваных газет з агульным гадавым тыражом у 133.400.000 экзэмпляраў. Створана бібліятэка імя Леніна, якая налічвае 1.500.000 кніг.

Партыя хлапатліва выхавала і вырашціла рад таленавітых савецкіх пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, актараў. Творы лепшых беларускіх пісьменнікаў вядомы далёка за межамі БССР.

Расце і квітнее нацыянальная па форме і соцыялістычная па зместу культура. Гэтага мы дабіліся пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б) і вялікага Сталіна, з чым імем звязаны ўсе перамогі соцыялізма ў нашай краіне.

* * *

Што-ж прадстаўляе сабой Заходняя Беларусь пад пятой бел-польскіх акупантаў? Польскі імперыялізм, зняволіўшы беларускі народ, ператварыў край у сваю калонію. Бязлітасная эксплуатацыя працоўных прывяла рад абласцей і паведаў да галоднай смерці.

Пад уплывам жорсткага эканамічнага крызісу значна скарацілася і так кучая прамысловасць Заходняй Беларусі. Так, за адзін месяц гэтага года толькі ў Вільні зачынілася 50 прадпрыемстваў. Паводле афіцыйных даных фашысцкай прэсы, у горадзе Вільні налічваецца да 10 тысяч беспрацоўных, а ў сапраўднасці гэта лічба значна большая.

Сельская гаспадарка перажывае перыяд поўнай дэградацыі. Беззямелле і малазямелле, непасільныя падаткі прывялі сялянства да галечы і жабрацтва. Як ні дзіўна, але факт, што селянін праз 76 год пасля адмены прыгонніцкага права больш паловы летніх дзен прымушан бясплатна працаваць на памешчыкаў і фашысцкую дзяржаву за падаткі і даўгі.

Па некалькі раз селянін вымушэн карыстацца адной і той самай салёнай вадою, каб зварыць бульбу, бо не мае мажлівасці купіць гэты танны прадукт.

Ніводнай школы на беларускай мове, ніводнага клуба, хаты-чытальні, 80 проц. няграмаднага насельніцтва — вось вынік польскай каланізатарскай палітыкі.

Сутнасць гэтай палітыкі ярка выразіў ваенны міністр Польшчы Каопшыцкі:

«Мы павінны цяпер у перыяд міру працаваць у іх над тым, каб прывіць ім цалкам польскую культуру, замацаваць духоўнымі і эканамічнымі здабыткамі, што было здабыта мечам».

Такім чынам польскія фашысты ставяць задачу далейшага ўзмацнення нацыянальнага прыгнечання працоўных Заходняй Беларусі.

Беларускія нацыянал-дэмакраты гэтыя заядлыя псы польскага і нямецкага фашызма — оптам і ў розніцу прадавалі беларускі народ польскім і нямецкім імперыялістам. Няма такой гнуснасці, на якую не здольны былі-б гэтыя здраднікі беларускага народу.

Аб'яднаўшыся на адзінай платформе барацьбы з савецкай уладай, беларускія нацыянал-дэмакраты разам з трацкістамі, бундаўцамі, пэпэсаўцамі, вялікадзяржаўнымі шавіністамі і проста белатвардзейскімі галаварэзамі займаліся шкодніцтвам, шпіянажам, дыверсіяй. Насаджэнне хутароў, прывіўка коням менінгіта, контррэвалюцыйная прапаганда на ідэалагічным фронце, шпіёнска-дыверсійная работа па заданню польскай дэфензівы і нямецкага Гестапо — вось прыклады контррэвалюцыйнай дзейнасці беларускіх нацдэмаў, якія ў гэтай час звільнілі сабе гняздо на тэрыторыі БССР.

Пад кіраўніцтвам ЦК ВКП(б) і таварыша Сталіна КП(б)Б выкрыла і разграміла контррэвалюцыйныя планы прадажных служак фашыстаў і з ганьбай выгнала іх.

Усямерна павышаючы рэвалюцыйную пільнасць, мы павінны да канца выявіць асколкі нацдэмаўшчыны і яе агенты ўнутры партыі — беларускіх нацыянал-апартуністаў, трацкістаў і іншай контррэвалюцыйнай швалі. Бязлітасная расправа з ворагамі працоўнага народу — такая воля і аднадушнае патрабаванне мас.

БССР прышла з велізарнымі поспехамі да Надзвычайнага з'езда Саветаў. Беларускі народ бязмежна шчаслівы і ўдзячны нашай партыі і вялікаму Сталіну, якія вывелі яго на шлях светлага, радаснага і культурнага жыцця.

Імя Сталіна не зыходзіць з вуснаў. Аб ім народ складае песні. Сталін — гэта сімвал заможнага, свабоднага, культурнага жыцця. Сталін — гэта наш сцяг, з якім ішлі мы ад перамогі к перамозе. Любоў і адданасць вялікаму Сталіну беларускі народ выразіў у сваім пісьме:

«Праз тры рэвалюцыі, бойкі, паўстанні
Ты вёў разам з Леніным нашы рады.
Ты нашых садоў і палёў красаванне,
Ты наша вясна — дарагі правадыр!
Табе — наша радасць, любоў і адданасць,
Табе — пясня славы сусветная шыр.
Вядзі нас, любімы, табой мы з'яднаны.
Ты наша жыццё — дарагі правадыр!»

Гэта — голас усяго беларускага народу, бязмежна адданатага справе Леніна — Сталіна, народу, які даражыць і любіць свайго бацьку, правадыра і настаўніка — вялікага Сталіна.

Абмеркаванне праекта новай сталінскай Канстытуцыі па Дубровенскаму раёну

Абмеркаванне праекта сталінскай Канстытуцыі ўсхвалявала ўсё працоўнае насельніцтва Дубровенскага раёна. Рабочыя, калгаснікі, настаўнікі, урачы, служачыя, успамінаючы ў сваіх выступленнях праклятае мінулае, радасна расказвалі аб новым сталінскім жыцці.

На сходзе ў калгасе «Чырвоная паляна», Тулевіцкага сельсовета, 70-гадовы **Томаш** заявіў:

«Я з вялікім здавальненнем слухаю вялікія словы Канстытуцыі, створанай нашым настаўнікам таварышом Сталіным. Хочацца жыць яшчэ доўгія гады. А як мы жылі раней? Круглыя суткі працавалі на пана за няшчасныя грашы. Мы былі бяспраўныя. Пан што хацеў, тое і рабіў над намі. Я ўжо думаў, што і свету не ўбачу ў такім праклятым жыцці. Таварыш Сталін зрабіў нас людзьмі, гаспадарамі сваёй вялікай сацыялістычнай радзімы».

20 чэрвеня ў рэдакцыю мясцовай газеты калгаснік **Пучкоў Ціхан Іванавіч** з калгаса «Чырвонаармеец» прыслаў пісьмо:

«Да Окцябрскай рэвалюцыі я працаваў баграком у пана за 12 кап. у дзень. Ён як хацеў, так і панукаў мною. Жыцця я не бачыў. А зараз я сам гаспадар сваёй краіны. Толькі ў калгасе пабачыў добрае жыццё. Яго мне даў таварыш Сталін. Новая сталінская Канстытуцыя ўлівае новыя сілы, ініцыятыву, бадзёрасць. Буду працаваць яшчэ лепш, паўдарнаму, каб да XIX гадавіны Окцябрскай рэвалюцыі выканаць усе без выключэння работы і абавязацельствы перад дзяржавай».

У паасобных калгасах новую сталінскую Канстытуцыю пачалі абмяркоўваць яшчэ 20 чэрвеня—у перыяд праполкі лenu. Широка разгарнулася соцпаборніцтва і ўдарніцтва, вышэй узнялася хваля стаханаўскага руху. Дзесяткі і сотні рабочых з соўгасаў і калгаснікаў давалі абяцанні павялічыць ураджай лenu і іншых культур.

Калгасніца **Дранькова** з калгаса «Ударнік», Кляноўскага сельсовета, заявіла: «Я абавязваюся ў гэтым годзе вырасціць з 1 га 6 цэнтнераў ільнавалакна». Калгасніца **Гутарава Елена** з калгаса «Прагрэс», Дубровенскага сельсовета, дала абяцанне вырасціць 7 цэнт. ільнавалакна з гектара.

У калгасе «Наша перамога», Бельскага сельсовета, калгаснікі заявілі: «Жыццё нам даў таварыш Сталін. Абавязваемся даць ураджай ільнавалакна з 10 га—26 нумарам, а з 5 га 28—30 нумарам».

Калгас імя **Блюхера** даў у 1935 годзе 4,4 цэнт. ураджаю ільнавалакна з га пры 14—16 нумары. Сёлета калгас паставіў задачу—узяць з га не менш 5,5 цэнт. ільнавалакна 17 нумарам і здаць дзяржаве 125,4 цэнт. па плану і звыш плана 240 цэнт., а ўсяго 365,4 цэнт.

У перыяд касавіцы калгаснікі паспяхова змагаліся за выкананне узятых на сябе абавязацельстваў. Абмеркаванне сталінскай Канстытуцыі яшчэ больш аб'яднала калгаснікаў на павышэнне працоўнай дысцыпліны і прадукцыйнасці працы.

Касцы калгаса «Чырвоная Проня», Добрынскага сельсовета, разгарнулі работу па-стаханаўску. Калгаснік **Шастакоў** скошваў у суткі 1,25 га, **Харковіч Ціхон** і **Гравоска Андрэй** па 1,20 га, а ўсе астатнія па 1,05 га. У сярэднім выпрацавалі норму на 200 проц і больш.

У калгасе імя **Варашылава** тав. **Войтаў Ягор** і **Дуброўскі Рыгор** давалі па 300 і 400 проц нормы ў дзень.

Старшыня калгаса «Гігант», **Кляноўскага** сельсовета, **Куляшоў Ціхон** заявіў: «Калі мы читалі сталінскую Канстытуцыю, усе калгаснікі радаваліся, што жывуць у вялікую эпоху. Такой канстытуцыі нідзе больш у свеце няма. У кожным яе слове чуюцца клопаты аб нас нашага настаўніка і друга таварыша **Сталіна**. Зямлю нам далі навечна. Бедных, жабракоў у нас няма цяпер і мы ўсе, як адзін, узялі абавязацельства — у гонар новай сталінскай Канстытуцыі ўбраць 180 га лугу і своєчасова здаць дзяржаве сухое сена. Гэта абяцанне выканалі хутка. Ніколі мы так горача не працавалі, як працуем сёлета. Абяцаем працаваць у дзяцей яшчэ лепш».

На агульным сходзе ў калгасе «Прагрэс», **Дубровенскага** сельсовета, калгаснікі **Барысоўскі** і **Іваноў Трафім** заявілі: «У сталінскай Канстытуцыі выражаны вялікія клопаты таварыша **Сталіна** аб жывым чалавеку. Зямля цяпер навечна перададзена калгасу. Таварыш **Сталін** сказаў нам, што праз 3—4 гады мы павінны будзем даць 7—8 мільярдаў пудоў хлеба. І мы гэта зробім. Слова таварыша **Сталіна** — слова ўсяго народу **Савецкага Саюза**».

У калгасе «Чырвоная Проня», **Добрынскага** сельсовета, выступіла 75-гадовая калгасніца **Целяшова Тадора**: «Я кожную хвіліну ўспамінаю імя **Сталіна** — тварца новага радаснага жыцця. Я зараз адчуваю сябе маладою. Хочацца жыць яшчэ 100 год і любавання нашым багатым жыццём. Хочацца спяваць вясёлыя песні пра слаўную радзіму, пра добрае, свабоднае жыццё».

Чатырохмесячнае вывучэнне і абмеркаванне новай сталінскай Канстытуцыі выхавала стаханаўцаў сталінскага гарту. З'явіліся новыя сотні майстроў — арганізатараў вялікай сталінскай справы ў калгаснай гаспадарцы.

У час цераблення і апрацоўкі лугу разгарнулася барацьба за пяршынства ў раёне.

У калгасе «Іскра», **Кляноўскага** сельсовета, калгасніцы выконвалі норму цераблення лугу на 200 проц і больш. **Ракава Васса** выбірала 0,34 га замест 0,15, а потым паставіла рэкорд ручнога брання — 0,50 га ў дзень і апрацоўкі ільнявалакна — 27 кгр. у дзень. **Карпіцкая Аксіння** выбірала 0,37 га, **Скімнова Ольга**, **Раманенкава Саламандра** выбіралі па 0,36 га.

У калгасе «Перамога», **Расткоўскага** сельсовета, калгасніца **Кузьменкова Марыя** заявіла на сходзе: «Новую Канстытуцыю даў нам родны наш таварыш **Сталін**. Я абавязваюся на ўсіх участках даваць найвышэйшую норму работы. У час жніва мы давалі норму выпрацоўкі ўжо на другі дзень да 0,52 га, а пад канец ўборкі давалі 0,60 га. Тройку лугу пачалі з 15 кгр., праз дзень далі па 25 кгр. 16—18 нумару, а 29 верасня я выпрацавала 40 кгр. Я працую як матадая сілу, бадзерасць і радасць дае мне новая сталінская Канстытуцыя. Дзякую таварыша **Сталіна** за тое, што ён навучыў мяне працаваць».

За сваю стаханаўскую работу я атрымліваю шмат прадуктаў і грошай».

У калгасе «Перамога», Цілявіцкага сельсовета, калгасніцы разгарнулі паміж сабою соцпаборніцтва. Чэрвінская Прося вытропвала ў дзень 32 кгр лёну, Ракоша Марфа—30 кгр., Лунькова Ганна—27,5 кгр., Кірзева Аляксандра—22,5 кгр.

У калгасе імя Сталіна, Дубровенскага сельсовета, Нудная Аўгіння выпрацоўвала 60 кгр. і больш, а Халько Марыя 59 кгр. Яны зарабляюць у дзень 49,5 кгр. зярна, 2,88 цнтн. бульбы, 70 руб. 53 кап. грашмі. Іх працадзень у грашовым выражэнні складае 166 руб.

У калгасе «Майскі прыліў» звеннявая Скупава Дзся са сваім звяном вытрапала 166 кгр. лёну ў змену. Сама звеннявая натрапала 60 кгр., Сідарава Ганна 55 і Сідарава Марыя 51 кгр. Такіх герояў сталінскай эпохі сотні і тысячы ў раёне.

Старшыня калгаса «12 год Окцябрскай рэвалюцыі» заявіў:

«Пры абмеркаванні новай Канстытуцыі мы абавязаліся да XIX гадавіны вялікай Окцябрскай рэвалюцыі ўбраць увесь ураджай і выканаць усе абавязацельствы перад дзяржавай. К 20 кастрычніка свае слова мы стрымалі. Селета з работай справіліся на 25 дзён раней чым у мінулым годзе. У хаце кожнага калгасніка гарыць лампачка ільіча. У некаторых ёсць радыё. Кожны калгаснік мае карову і да 5 штук свіней».

Дубровенскі раён мае вялікія дасягненні ў сацыялістычным будаўніцтве.

У царскі час працоўныя раёна не бачылі радаснага жыцця. Царызм бязлітасна душыў малейшыя праявы нацыянальнай самасвядомасці і рэвалюцыйнага руху. Само слова «Беларусь» не прызнавалася ўрадам. На вёсцы панавала беспрасветная цемра. І толькі заможная частка насельніцтва магла вучыць сваіх дзяцей.

На VIII раённым зездзе Саветаў настаўнік горада Дуброўны тав. Стасін заявіў:

«Я шчаслівы, што ўдзельнічаю на VIII раённым зездзе Саветаў. Радаснае жыццё даў нам таварыш Сталін. А як раней жылі настаўнікі? Яны батрачылі ў папоў, аралі, малацілі, вазілі гной, садзілі для іх бульбу, убіралі жыта. Я настаўнічаю больш 30 год. Пры царскай уладзе я зарабляў 3 рублі ў месяц, а цяпер—900 руб. Савецкая ўлада так высока паставіла настаўніка, як нідзе ў свеце».

Рабочыя, калгаснікі і працоўная інтэлігенцыя раёна добра памятаюць сваё катаржнае жыццё, пагалоўнае збіенне сялянства на ўказны князя Любамірскага, яўрэйскія пагромы ў Дуброўне, Лядах.

Дубровенскі раён арганізаваны з 40 валасцей, на тэрыторыі якіх у царскі час было 19 цэркваў, 17 памешчыкаў, 1 князь, звыш 150 стражнікаў і ўраднікаў і толькі адна прыватная платная больніца. З 50.000 насельніцтва ў валасцях зямлёй карысталіся: стражнікі і ўраднікі—1775 га, цэрквы і папы—да 1000 га, кулакі—11.424 га. Адзін князь Любамірскі меў 20.423 га лесу, 14.700 га сенакосу, 3.834 га пахаці. Астатняя зямля—44 тыс. га—лічылася ў карыстанні сялян, і то беднякі аддавалі папу, кулаку і князю Любамірскаму па 3 пуды жыта і працавалі на іх кожны трэці дзень.

Пры савецкай уладзе раён вырас да непазнавання. Паасобныя селы і мястэчкі зрабіліся буйнымі культурнымі ачагамі. У кожнай вёсцы ёсць свая школа. Усяго ў раёне 67 пачатковых школ, 3 поўныя сямігодкі, 18 няпоўных, 2 рабфакі, 1 фабзавуч, 1 раённая калгасная школа. Працуе 425 настаўнікаў, 16 ўрачоў, звыш 30 малодшых ме-

дычных работнікаў. Арганізавана 110 дзіцячых ясляў, 5 клубаў, больницы, радзільныя дамы, медпункты.

Пышна расцвіла мясцовая легкая прамысловасць. На фабрыцы «Дняпроўская мануфактура» працуе звыш 1000 рабочых. Замест папоўскіх залатых рыз, фабрыка ў сучасны момант выпрацоўвае мультаны, трыко і іншыя каштоўныя тавары. Створаны 4 цагельныя заводы, з іх 2 маюць Гофманаўскія печы. Развіваецца кааперацыйная арцельная гаспадарка. Працуюць 2 кравецкія арцелі, 2 шавецкія, 1 ткацкая, 2 вярочныя, 2 кавальскія, 2 арцелі возчыкаў; 3 лесапільныя рамы.

У раёне зараз 158 калгасаў. 2 МТС узброеныя новымі машынамі. Калгасныя палі апрацоўваюцца больш як ста трактарамі. У раёне ёсць усе машыны апошняга слова савецкай тэхнікі: камбайны, жніўкі, снопавязалкі, малатарні, ільначэрабілкі, бульбакапалкі. Усіх складаных машын звыш 1000.

У чатырох соўгасах раёна працуе звыш 100 складаных машын. Соўгасы маюць свой матарызаваны транспарт: 12 грузавых і 3 легкавыя аўтамашыны. 27 калгасаў электрыфікаваны, 10 сельсоветаў тэлефанізаваны. Пракладзена 110 кілометраў новых прасёлачных дарог. Калгасы маюць багатыя садовыя гаспадаркі. Сад у калгасе імя Блюхера займае 16 гектараў, у калгасе «13 год Окцябра» — звыш 10 га. У калгасах 20 буйных пчалаводных пасек. 140 жывёлагадоўчых ферм. У 1936 годзе прырост рагатай жывелы складае звыш 4000 галоў, свіней 12.400 галоў, авчак 2.200 галоў. Каровамі забяспечана 98 проц. калгаснікаў.

У раёне няма такой гаспадаркі, дзе-б не разгарнуўся шырока стаханаўскі рух у гонар новай сталінскай Канстытуцыі. Раён заканчвае 1936 гаспадарчы год з вялікімі перамогамі. Ураджай зернавых на 25 проц. вышэй, чым у 1935 г. Летась калгаснікі здалі дзяржаве ільначвалюкно ў сярэднім 7—9 нумарам, а селета здаюць 13—14 нумарам.

Палітычны і вытворчы рост насельніцтва вельмі высокі. У абмеркаванні праекта сталінскай Канстытуцыі прымала ўдзел 23.944 чалавекі (лічбы РВК). Унесена 42 прапановы. На старонках раённага друку па пытанню аб праекце сталінскай Канстытуцыі выступіла 60 чалавек, з іх 4 настаўнікі, 1 урач, 5 старшынь калгасаў, 3 калгасныя брыгады.

У калгасах-Дубровенскага раёна застаюся на рабоце многа былых палонных немцаў. На агульным сходзе ў калгасе «Чырвоная паляна» выступіў тав. **Нейман Герман**: «Я грудзьмі буду адстойваць сваю радзіму — краіну дыктатуры пролетарыята. Я — немец. Нас тры браты і ўсе мы працуем у Беларускай Рэспубліцы Саюза Саветаў. Адзін брат працуе старшынёй калгаса «Чырвоны чаранец», Клёнаўскага сельсовета, другі брат Вільгельм — у Будаўскім сельсавеце Оршанскага раёна. Мы жывем у Савецкай краіне 19 год і ніколі не бачылі нацыянальнай варожасці, як гэта праводзіцца ў фашысцкай Германіі. Мы будзем грудзьмі абараняць ад нападу фашыстаў нашу новую радзіму — пролетарскую савецкую краіну».

Побач са становачымі нельга не адзначыць і адмоўныя бакі работы.

Райвыканком, горсовет і сельсоветы недаацанілі ўсёй важнасці шырокага абмеркавання праекта новай сталінскай Канстытуцыі. Спачатку фармальна падышлі да гэтай вялікай справы, не запісвалі выступленняў, не збіралі прапанов, нават не афармлялі праколаў сходаў.

Гарачую любоў і ініцыятыву мас у абмеркаванні сталінскай Канстытуцыі недастаткова ўзначалілі секцыі саветаў і дэпутацкія групы на месцах. Слабая палітычная заостранасць пытання дала магчымасць варожым элементам пратаскваць на паасобных сходах антысавецкія тэорыі. У калгасе «Чырвоны чаранец», Клёнаўскага сельсавета, тр н Вілейчыкаў таварыў, што жанчынам не трэба даваць роўнапраўя. Супроць гэтай варожай антысавецкай вылазкі выступіла толькі адна калгасніца Дзергачова: «Роўнапраўе жанчыны не падабаецца толькі такім як Вілейчыкаў. Жанчына ў калгасе—вялікая сіла. Я асуджаю выступленне Вілейчыкава як антысавецкае і бяру на сябе абавязацельства працаваць па-стаханаўску, каб яшчэ больш замацаваць сваё роўнапраўе».

Недахопы ў рабоце савецкіх арганізацый па масаваму абмеркаванню новай сталінскай Канстытуцыі сярод насельніцтва былі выпраўлены райкомам партыі. РК КП(б)Б разбіў раён на ўчасткі з такім разл.кам, каб яшчэ раз абмеркаваць у калгасах праект новай сталінскай Канстытуцыі.

Абмеркаванне сталінскай Канстытуцыі і справаздачнасці дэпутатаў праходзіла пры актыўным удзеле выбаршчыкаў. Прысутнічала 88,8 проц. выбаршчыкаў, з іх 90,9 проц. жанчын. Рабіла справаздачу 596 дэпутатаў.

На справаздачна-выбарчых сходах выступілі 1,854 чалавекі, з іх 971 жанчына. Рабочых выступіла 182, служачых 109, саматужнікаў 21, настаўнікаў 59, калгаснікаў 1.426, індывідуальных сялян 36 чалавек.

Раённы з'езд Саветаў працаваў два дні: 14 і 15 лістапада. Са 166 дэпутатаў з'явілася на з'езд 157 чалавек, або 94,9 проц., з іх мужчын 102 чал. (65 проц.), жанчын 55 чал. (35 проц.).

Па дакладу аб выніках абмеркавання праекта новай сталінскай Канстытуцыі выступіла 39 чалавек, з іх 10 жанчын.

Усе выступаючыя з вялікім натхненнем разказвалі аб велічы сталінскай Канстытуцыі, аб новым радасным жыцці.

Старшыня калгаса «Чырвоная паляна» тав Якавенка заявіў:

«Я быў батраком і не бачыў жыцця. Зараз у калгасе я гаспадар. Шчаслівае жыццё ў калгасе мы атрымалі ад таварыша Сталіна. Зямля аддана нам навечна. Усе 66 двароў у калгасе электрыфікаваны. Асвежаны нават хлявы, свірны, асеці. Наш калгас вяртае ўсе абавязацельствы перад дзяржавай. Калгаснікі на працадзень атрымваюць па 4 кг. хлеба, па 2 руб. грашмі і іншыя прадукты».

На раённым з'ездзе саветаў выявіўся велізарны рост палітычнай і творчай актыўнасці працоўных. Задача партыі і савецкіх арганізацый—умела ўзначаліць гэту актыўнасць і энтузіязм мас, накіраваць іх на далейшую барацьбу за ўздым ураджайнасці і прадукцыйнасці сельскай гаспадаркі, на далейшае разгортванне стаханаўскага руху ў калгасах, саўгасах, МТС і прадпрыемствах.

Б. Эйдзінаў

Абмеркаванне праекта новай сталінскай Канстытуцыі на фабрыцы імя Куйбышэва

Цяжка перадаць усю радасць, творчы ўздых і энтузіязм, якія выклікаў праект новай сталінскай Канстытуцыі сярод рабочых менскай скургалантарэйнай фабрыкі імя Куйбышэва. Ужо з першых дзён яго з'яўлення пачалася вялікая прапагандысцкая работа ў цэхах, групах і брыгадах.

Кожны пункт сталінскай Канстытуцыі, у якой залатымі літарамі запісана ўсё тое, што моцна і непарушна заваявана савецкім народам, глыбока вывучаўся ў партыйнай і комсамольскай сетцы фабрыкі, сярод спачувальных і беспартыйнага актыва, на кватэрах стаханаўцаў. Партыйны кабінет на працягу пяці месяцаў сістэматычна працаваў з агітатарамі і чытчыкамі, арганізуючы для іх лекцыі, даклады і кансультацыі прапагандыстаў па асобных пунктах сталінскай Канстытуцыі.

Прапагандыст тав. Пам правёў з агітатарамі гутарку на тэму: «Як разумець пытанне аб ліквідацыі класаў у СССР». Сакратар парткома тав. Бруднер правёў гутарку на тэму: «Канстытуцыя сацыялістычнай дзяржавы». Тав. Эйдзінаў правёў гутарку «Аб знішчэнні процілегласці паміж разумовай і фізічнай працай».

Аб сталінскай Канстытуцыі чыталі лекцыі і даклады для ўсіх рабочых фабрыкі прафесар Інстытута права тав. Гофман, нарком асветы, тав. Дзьякаў і інш.

Агітатары тт. Чэрнін, Капілевіч, Гамер, Матусевіч. Гур'ян правялі гутаркі аб сталінскай Канстытуцыі на 15 кватэрах у стаханаўцаў.

Рабочыя і работніцы, выступаючы на сходах, прысвечаных абмеркаванню праекта новай сталінскай Канстытуцыі, выражалі сваё захапленне гэтым дакументам сусветна-гістарычнай важнасці, ініцыятарам, натхніцелем і творцам якога з'яўляецца вялікі правадыр народаў—таварыш Сталін.

Стары рабочы фабрыкі тав. Гур'ян сказаў:

«Чытаючы праект новай сталінскай Канстытуцыі, на сэрцы робіцца яшчэ радасней. Кожны з нас ганарыцца перамогамі нашай выдатнай краіны. Мне 58 год 43 гады працую шорнікам. Да рэвалюцыі для мяне і маіх дзяцей дарога к асвеце была закрыта. Окцябрская рэвалюцыя дала мне магчымасць выхаваць як належыць сваіх дзяцей і зрабіць з іх інжынераў і тэхнікаў. Я ганаруся сваімі дзецьмі. Сын мой

Яша, якому зараз 25 год, скончыў Энергаінстытут і працуе інжынерам на ТЭЦ. Другі сын, Самуіл, скончыў аўтадарожны тэхнікум і працуе старшым дыспетчарам Трэці сын вучыцца на 2 курсе Інстытута права.

Толькі партыя Леніна—Сталіна стварыла такое свабоднае, радаснае, шчаслівае жыццё, аб якім раней і марыць не маглі. Я рад, што дажыў да вялікіх дзен, калі наша краіна атрымала самую дэмакратычную Канстытуцыю ў свеце. Старыя і маладыя рабочыя ў капіталістычных краінах, цяжка працуючы з раніцы да ночы за мізэрную заробатную плату, не могуць і марыць аб вучобе. У нашай соцыялістычнай краіне і старыя рабочыя маюць магчымасць атрымаць асвету, бо ў нас яны адчуваюць сябе маладымі і бадзёрымі. Цяга да вучобы ў іх вялікая. Таму я прапаную праводзіць прыём у вузы без абмежавання узросту».

Іменна толькі ў нас працоўныя маюць права на асвету. Для іх адчынены дзверы сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў. За апошнія 5 год некалькі дзесяткаў рабочых нашай фабрыкі скончылі сярэднія і вышэйшыя навучальныя ўстановы і зараз працуюць інжынерамі, тэхнікамі, лейтэнантамі, лётчыкамі.

Тав. Міцэнмахер у 1928 годзе прышоў на фабрыку малаграматным, а цяпер скончыў Маскоўскі скверны тэхнікум. Тт. Чэрчэс, Гарэлік, Дзінэрштэйн, Цуркоў, Гур'ян і інш. скончылі тэхнікумы і займаюць на фабрыцы кіруючыя пасты. Чэрчэс працуе начальнікам аднаго з буйнейшых цэхаў фабрыкі, Гур'ян электратэхнікам, Цуркоў—мадэльерам. Усе яны добра справляюцца са сваёй работай.

«Працоўныя жанчыны капіталістычных краін ганарацца нашымі дасягненнямі, нашай сталінскай Канстытуцыяй»,—заявіла на сходзе старая работніца-стаханавка Гур'яна—Іменна ў нас жанчыны, нароўні з мужчынамі, прымаюць актыўнейшы ўдзел у многатранным будаўніцтве соцыялізма. Цяжкім было маё жыццё да Окцябрскай рэвалюцыі. Я працавала ў памешчыка, які неміласэрна мяне эксплуатаваў. Падвал, дзе я жыла, падобны быў на пограб. Вечная вільгаць, холад, нястаткі. Па другому замыла я пры савецкай уладзе. 5 год працую на фабрыцы і не раз прэміравана, як лепшая стаханавка.

Мая моладасць толькі пачынаецца. Жыву зараз у трох добра абсталяваных пакоях. Прыдзеш з работы—ёсць дзе адпачыць. Дзеці мае працуюць на адказных участках. Старэйшы сын Нікалай намеснік дырэктара Горкаўскага аўтарамонтнага завода. Дачка Каця адказны сакратар Наркамзнешгандлю ў Маскве. Малодшы сын Пётр вучыцца і працуе на нашай фабрыцы.

Кожнае слова сталінскай Канстытуцыі ярка гаворыць аб велізарнай увазе і клопатах, якія праяўляе наш любімы правадыр к працоўным жанчынам нашай краіны».

«Сталінская Канстытуцыя адлюстроўвае радаснае і вясёлае жыццё,—заявіў стаханавец тав. Будняцкі. У цёмную пару мінулага я працаваў па найму ў шорнай майстэрні па 14 гадзін у дзень, не ведаючы адпачынку. Жыву я голадна, хоць і быў адзін. Цяпер працую 7 гадзін. Сям'я мая з трох чалавек добра забяспечана. Штогод я бываю ў дамах адпачынку. У мінулым асвета з'яўлялася справай буржуазіі, і я быў няграматым. Цяпер чытаю літаратуру, газеты, наведваю патэшколу, добра разбіраюся ў міжнароднай абстаноўцы.

Кожны пункт сталінскай Канстытуцыі ёсць адлюстраванне нашага

жыцця, тады як буржуазныя канстытуцыі накіраваны на эксплуатацыю працоўных, хлуслівы, ашуканчы.

За нашу краіну я, як і ўсе працоўныя, гатоў аддаць сваё жыццё да апошняй каплі крыві. Але, каб умець абараняць сваю радзіму, кожны працоўны павінен добра ведаць ваенную справу».

Рабочы калектыў штодзенна працуе над тым, каб ператварыць сваю фабрыку ў крэпасць абароны. Толькі за 1936 год 261 чалавек здаў нормы на значок ПВХО, 45—на значок «Варашылаўскага страляка», 47—на значок ГСА, 55—на значок ГПА, 8 чалавек скончылі планерную школу. Мы выпусцілі 8 інструктароў ПВХО. Рабочыя трэніруюцца, працуючы ў процывагазах. Не раз мы наладжвалі выходы ў процывагазах на некалькі кілометраў.

Рабочы калектыў фабрыкі, як і ўвесь народ вялікага Савецкага саюза, згуртаваны сталінскай воляй, гатоў дзць сакрушальны адпор ўсякаму, хто пасмее напасці на нашу шчаслівую радзіму

Наша фабрыка налічвае зараз каля 800 рабочых і выпускае ў год прадукцыі на 14 млн. руб. Вырасла яна з невялічкага прац-калектыва ў 59 рабочых, з гадавой прадукцыяй у 315 тыс. рублёў. К вялікаму святву XIX гадавіны Окцябра фабрыка адкрыта свае яслі на 100 дзяцей. У 1937 годзе будзе гатовы новы чатырохпавярховы дом для рабочых. У бліжэйшыя 2-3 гады фабрыка даядзе выпуск сваёй прадукцыі да 45 мільёнаў рублёў.

Шырока разгарнуўшы стаханаўскі рух, наша фабрыка з дня ў дзень, з месяца ў месяц выконвае і перавыконвае свае вытворчыя заданні. За 10 месяцаў гэтага года фабрыка не толькі выканала план, але і выпусціла прадукцыі на 898,8 тыс. руб. звыш плана.

Рабочы калектыў і інжынерна-тэхнічныя работнікі, каб дастойна сустрэць Надзвычайны з'езд Саветаў, на якім будзе зацверджана новая сталінская Канстытуцыя, узялі на сябе абавязацельства выканаць гадавы план к 25 лістапада. Гэта абавязацельства выконваецца з гонарам.

Фабрыка мае ўжо 385 стаханаўцаў, з іх 58 двухсотнікаў, якія паказваюць ўзоры высокай-прадукцыйнасці працы.

Стаханавец-двухсотнік тав. Дзятко выконвае план на 319 проц., тав. Давідаў—на 257 проц., тав. Гуртоўнік—на 180 проц., тав. Тылецкі—на 432 проц.

З кожным месяцам павышаецца зароботная плата, паляпшаецца добрабыт рабочых.

Вось яркія прыклады:

Тав. Дзятко ў кастрычніку мінулага года зарабляў 134 руб. у месяц, у верасні гэтага года 493, а ў кастрычніку—557 руб. Тав. Давідаў, адпаведна: 276, 323 і 553 руб., тав. Тылецкі—248, 427 і 553 руб., стаханаўка-двухсотніца тав. Сонкіна—337, 529 і 601 руб.

Стаханавец закройнага цэха тав. Салавейчык за гэты год набыў патэфон за 400 руб., гадзіннік за 250 руб., касцюм за 500 руб. і іншыя рэчы. Рабочы тав. Шымулінскі купіў сабе веласіпед за 400 руб., паліто за 900 руб. і касцюм за 500 руб. Стаханавец тав. Давідаў зрабіў для сябе і сваіх дзяцей за гэты год закупак больш чым на 2.000 руб. Такіх прыкладаў росту добрабыту рабочых фабрыкі можна прывесці дзiesiąткі.

Працоўныя Савецкай краіны маюць права на адпачынак. Толькі за гэты год у дамах адпачынку было 200 рабочых нашай фабрыкі, 20 чалавек на курортах, 12 у санаторыях, 152 піонеры і окцябраты былі ў піонер-лагерах, 87 дзяцей ясельнага узросту былі на дачах. Таксама на дачах адпачывалі 15 стаханавцаў са сваімі сем'ямі.

Наша жыццё з кожным днём становіцца весялей і радасней. Усё, што намі заваявана і ўпісана ў сталінскую Канстытуцыю, звязана з імем любімага правадыра і настаўніка, бацькі і друга—з імем вялікага Сталіна.

С. Поссэ

Вышэй рэволюцыйную пільнасць на гісторыка-партыйным участку ідэалагічнага фронту

Контррэволюцыйны тэарыстычны трацкіска-зіноўеўскі цэнтр фізічна знішчаны. Але гэта не значыць, вядома, што ўскрыты ўсе контррэволюцыйныя трацкіска-зіноўеўскія гнёзды, гэта не значыць, што мы нашчупалі ўсе сувязі, якія ішлі ад контррэволюцыйнага тэарыстычнага трацкіска-зіноўеўскага цэнтра да перыферыі.

Мы павінны мець на ўвазе таксама, што арганізатар і натхніцель цэнтра Троцкі мае магчымасць у той ці іншай форме працягваць сваю контррэволюцыйную тэарыстычную дзейнасць агента Гестапа за-граніцай. Таму няма ніякіх падстаў для супакаення. Мы не толькі павінны захоўваць на пэўнай вышыні рэволюцыйную пільнасць, мы яе павінны зараз усямерна ўзмацняць.

Бо няма ніякіх сумненняў у тым, што паства працэсу над контррэволюцыйным трацкіска-зіноўеўскім тэарыстычным цэнтрам вораг будзе імкнуцца да больш стараннай маскіроўкі, да яшчэ больш уважлівай канспірацыі. І нам патрэбна надзвычайная пільнасць, каб ускрыць ворага, каб паралізаваць у самым корані яго контррэволюцыйныя імкненні.

Тым больш патрэбна асаблівая пільнасць нам—працуючым на Беларусі. Трэба мець на ўвазе, што Беларусь з'яўляецца прымежнай рэспублікай і што цэлы рад актыўных удзельнікаў контррэволюцыйнага трацкіска-зіноўеўскага тэарыстычнага цэнтра дзейнічаў непасрэдна на Беларусі. Вазьміце хоць-бы аднаго з расстраляных па справе трацкіска-зіноўеўскага тэарыстычнага цэнтра—Ольберга. Ён працаваў у Менску і тут быў цесна звязаны з адным з актыўных агентаў трацкіска-зіноўеўскага тэарыстычнага цэнтра—Розенблюмам. Расстраляныя па справе трацкіска-зіноўеўскага тэарыстычнага цэнтра Рэйнгольд і Пікель адыгрывалі тут, на Беларусі, у гады грамадзянскай вайны вельмі відную ролю і ўжо тады вялі барацьбу супроць лініі партыі. Расстраляны па справе гэтага-ж цэнтра Дрэйцэр—таксама менчанін.

Нам нельга забываць таксама, што ў нас, на Беларусі, як гэта паказала праверка і абмен партыйных дакументаў і асабліва факты, устаноўленыя пасля абмену партыйных дакументаў, варожыя элементы ні на мінуўгу не спыняюць сваёй падпольнай контррэволюцыйнай дзейнасці. Мы маем на ўвазе ўскрытыя за апошні час на Беларусі контррэволюцыйныя трацкіска-зіноўеўскія гнёзды ў рэдакцый газет «Звязда» (справа Розенблюма), Белдзяржвыдавецтве (справа Мітова), Белкаапсаюзе, ВКСГШБ, вцебскім дэпо і інш.

Тав. Гікало ў сваім артыкуле «Двурўшніцтва—метада класавага ворага» указваў, што ўсе гэтыя факты сведчаць, па-першае, аб тым што:

«у радзе партыйных арганізацый КП(б)Б яшчэ не навучыліся поўнасьцю і да канца распазнаваць і ўскрываць двурўшніцкія метады ворага, і, па-другое, аб тым, што ў радзе партыйных арганізацый КП(б)Б мелі месца ратазейства, блագадумша, сама-супакоенасць і прамая страта рэвалюцыйнай пільнасці».

Неабходнасць асаблівага павышэння рэвалюцыйнай пільнасці ў нас, на Беларусі, дыктуецца і некаторымі асаблівасцямі яе гістарычнага мінулага, у прыватнасці, складаным пераплётам нацыянальных адносін.

Тав. Гікало ў артыкуле «Урокі праверкі ў Беларускай партарганізацыі» пісаў:

«Дарэвалюцыйная Беларусь, зняволеная царскай Расіяй, з'яўлялася эканамічна адсталай краінай, не меўшай магутнага індустрыяльнага пролетарыята і буйных пролетарскіх цэнтраў. У беларускіх гарадах пераважала дробная буржуазія (дробныя гандляры, саматужнікі, рамеснікі). Сельская гаспадарка знаходзілася на празмерна нізкім узроўні. Памешчык, пан і кулак на вёсцы адыгрывалі дамінуючую ролю. Асабліва вяліка была адсталасць Беларусі ў галіне культуры. Развіццё класавай барацьбы ўскладнялася шматнацыянальным складам народаў, насяляючых Беларусь.

На гэтай глебе і развіваўся на тэрыторыі сучаснай Беларусі рад контррэвалюцыйных, нацыяналістычных і дробнабуржуазных партый, як Бунд, эсэры, меншавікі».

Цэлы рад людзей з гэтых дробнабуржуазных нацыяналістычных партый, толькі для канспірацыі згарнуўшых свае сцягі, пранік у свой час у рады КП(б)Б і праводзіў там на працягу многіх год падпольную падрыўную работу. Гэтыя людзі з'яўляліся адным з асноўных рэзерваў, адкуль потым чэрпалі свае кадры трацкісты і зіноўеўцы. Неабходна падкрэсліць, што многія з гэтых выхадцаў пайшлі ў КП(б)Б ужо з пэўным вопытам двурўшніцтва, паколькі метады ашуканства, здрадніцтва, правакацыі, забойства з-за вугла—ўсе гэтыя рысы, арганічна ўласцівыя гэтым партыям, як аргантуры контррэвалюцыйнай буржуазіі.

І не выпадкова, вядома, Ленін яшчэ ў 1921 годзе ў артыкуле аб чыстцы партыі пісаў:

«... Па-мойму, з меншавікоў, уступіўшых у партыю пазней пачатку 1918 г., трэба было-б пакінуць у партыі, прыкладна, не больш адной сотай долі, ды і то правярыўшы кожнага застаўляемага тры і чатыры разы. Чаму? Таму, што меншавікі, як плынь, даказалі за перыяд 1918—1921 гг. дзве свае ўласцівасці: першую—майстэрскі прыспасабляцца, «прымазвацца» да пануючай сярод рабочых плыні; другую—яшчэ больш майстэрскі служыць верай і праўдай бэтагвардзеншчыне, служыць ёй на справе, адракаючыся ад яе на словах. Абедзве гэтыя ўласцівасці выцякаюць з усёй гісторыі меншавізма: варта прыпомніць аксельродаўскі «рабочы з'езд», адносіны меншавікоў да кадэтаў (і да манархіі) на словах і на справе і г. д. і т. п. Меншавікі «прымазваюцца» да Р.К.П. не толькі і нават не столькі з макіяве-

лізма (хоць па частцы прыёмаў буржуазнай дыпламатыі меншавікі з 1903 яшчэ года даказалі, што яны першакласныя майстры ў гэтай галіне), колькі з-за іх «прыспасабляемасці». Усякі апар-туніст адметны прыспасабляемасцю (але не ўсякая прыспасаб-ляемасць ёсць апартунізм), і меншавікі, як апартуністы, прыспа-сабляюцца, так сказаць, «з прынцыпу» да пануючай сярод ра-бочых плыні, перафарбоўваюцца ў зашчытны колер, як заяц робіцца белым зімой. Гэтую асаблівасць меншавікоў трэба ве-даць і трэба яе ўлічыць. А ўлічыць яе—гэта значыць ачысціць партыю прыкладна да дзевяноста дзевяці сотых усяго ліку мен-шавікоў, прымкнуўшых да Р.К.П. пасля 1918 г., г. зн. тады, калі перамога большавікоў стала станавіцца спачатку імавернай, потым бяспрэчнай.

Ачысціць партыю трэба ад мазурыкаў, ад абюрактраціўшыхся, ад нячэсных, ад няцвёрдых камуністаў і ад меншавікоў, якія перафарбавалі «фасад», але засталіся ў душы меншавікамі» *).

Павышэнне рэвалюцыйнай пільнасці непарыўна звязана з задачай усямернага ўзмацнення нашай ідэйнай узброенасці.

А што перш за ўсё азначае ўзмацненне нашай ідэйнай узброе-насці? Яно азначае сапраўды глыбокае аўладанне веданнем гісторыі нашай партыі і, у асаблівасці, яе барацьбы з ворагамі ўнутры рабо-чага руху, з антыпартыйнымі плынямі, групоўкамі, фракцыямі і т. п. Мы павінны асабліва ўважліва вывучыць тую барацьбу, якую правяла наша партыя на чале з **Леніным**, на чале з таварышам **Ста-ліным** супроць трацкістаў і зіноўеўцаў. Трэба вывучыць гэту бараць-бу на ўсіх этапах, таму што той ганебны, бясслаўны канец тэрарыс-таў-двурушнікаў, шпіенаў, дыверсантаў, шкоднікаў не выпадковы—ён падрыхтаваны ўсёй іх папярэдняй дзейнасцю.

Прыкладна за апошнія 8—9 год, калі палітычная перамога партыі і правільнасць яе лініі сталі відавочны і бяспрэчны, а безнадзей-насць і прўны правал пазіцыі ўсіх і ўсякіх антыпартыйных груп не падлягалі ніякаму сумненню, трацкісты і зіноўеўцы, абанкроціўшыся ўшчэнт і пазбавіўшыся ўсякага падтрымання партыйных мас, зрабілі двуручніцтва асноўным метадам барацьбы супроць партыі.

Таварыш **Сталін** з геніяльнай празарлівасцю не раз папярэджваў партыю за апошнія гады аб тым, што класавы вораг ад адкрытых форм барацьбы ўсё больш і больш пераходзіць да барацьбы супроць партыі і савецкай улады «ціхаю сапай». Таварыш **Сталін** таксама па-пярэджваў яшчэ некалькі год таму назад, што «рост магутнасці савец-кай дзяржавы будзе ўзмацняць супраціўленне апошніх рэштак памі-раючых класаў». Ён указваў, што «на гэтай глебе могуць ажыць і заварушыцца разбітыя групы старых контррэвалюцыйных партый эсэраў, меншавікоў, буржуазных нацыяналістаў цэнтра і акраін, могуць ажыць і заварушыцца асколкі контррэвалюцыйных апазіцый-ных элементаў з трацкістаў і правых ухілістаў».

Іменна таварыш **Сталін** ўскрыў тыя новыя метады—метады дву-рушніцтва, якія сталі асновай, запаведдзю трацкістаў і зіноўеўцаў. Таварыш **Сталін** асоба падкрэсліў, што трацкісцка-зіноўеўская контр-рэвалюцыйная група, цяпер разгромленая да канца, была самай здрадніцкай і самай ганебнай з усіх фракцыйных груп у гісторыі на-шай партыі. Па сутнасці, яна была замаскаваная формай белавар-дзейскай арганізацыі, якая на працягу многіх год вяла жорсткую барацьбу супроць нашай партыі—барацьбу за рэстаўрацыю капіта-

*) **Ленін**, т. XXVII, стар. 13.

лістычнага ладу ў Совецкім Саюзе—і ў поўнай меры заслужыла, каб з яе членамі абыходзіліся, як з белагвардзейцамі.

Таварыш Сталін падкрэсліваў, як вывад адсюль, што «рэвалюцыйная пільнасць з'яўляецца той самай якасцю, якая асабліва неабходна цяпер большэвікам».

Прасочым хоць-бы ў самых агульных рысах гістарычны шлях гэтых страціўшых чалавечае аблічча белабандытаў-тэарыстаў.

Якую пазіцыю займаў Троцкі на другім з'ездзе партыі ў пытанні аб дыктатуры пролетарыята? Ён сцвярджаў, што дыктатура пролетарыята толькі тады зможа ажыццявіцца, калі пролетарыят складзе большасць нацый, калі пролетарыят і партыя будуць блізкі да ўтоесамлення. Хіба ў гэтай фармуліроўцы не закладзена было адмаўленне магчымасці пераможнага соцыялістычнага будаўніцтва на аснове саюза рабочага класа з сялянствам, адмаўленне аднаго з важнейшых ленінскіх палажэнняў, што вышэйшым прынцыпам дыктатуры пролетарыята з'яўляецца саюз рабочага класа з сялянствам пры ўмове, што ў гэтым саюзе пролетарыят будзе адыгрываць кіруючую ролю.

Успомнім пазіцыю Троцкага ў пытанні аб статуце партыі. На II з'ездзе ён заядла абараняў той пункт погляду, які адстойвалі Мартаў, Аксельрод і інш. Што-ж гэта была за лінія? Гэта была лінія на расслабленую, струхлелую дробнабуржуазную партыю, якая не здолела-б кіраваць пролетарыятам у жорсткіх бітвах з буржуазіяй.

Выступаючы на з'ездзе супроць Леніна, Троцкі са знявагай гаварыў аб дысцыпліне ў партыі. Ён сцвярджаў, што статут не можа служыць перашкодай для пранікнення апаргунізма ў рады партыі. Гэтым самым ён, па сутнасці, апраўдваў, як зусім законную з'яву, знаходжанне і сужыццё ўнутры партыі ўсякага роду антыпартыйных, апартуністычных фракцый, груп і плыней.

У 1904 годзе Троцкі ў сваім паклёпніцкім памфлеце «Нашы палітычныя задачы» абліваў граззю Леніна, не сцясяючыся ў самых подлых, гнусных выказах, накіраваных асабіста супроць Леніна. У гэтай гнуснай кніжыцы ён ужо тады прапаведваў для будучага рэжыму дыктатуры пролетарыята свабоду фракцый і груповак унутры партыі і самую партыю разплядаў не як кіруючы атрад рабочага класа, а як люстра настраюў рабочага класа. Ужо тады ў ім вельмі яскрава праявіўся гнусны кар'ерысцкі твар двірвішніка, подлага прыслужніка буржуазіі.

Возьмем Троцкага ў перыяд буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі 1905 г., возьмем яго прэславутую тэорыю «перманентнай» рэвалюцыі. Што прадстаўляе сабой гэта тэорыя? Гэта ёсць тэорыя нявер'я ў сілы рабочага класа, у здольнасці рабочага класа павесці за сабою сялянства, тэорыя, якая выключае ленінскае палажэнне аб магчымасці перамогі соцыялізма ў адной краіне, тэорыя, якая адмаўляе ленінскае вучэнне аб дыктатуры пролетарыята. Абсалютна відавочна, што калі Троцкі гаварыў аб «ўрадзе рабочых», ён меў на ўвазе зусім не дыктатуру пролетарыята, а ўрад буржуазны па сутнасці, урад тыпу Макданальда. Тэорыя «перманентнай» рэвалюцыі Троцкага з яе пераскокваннем праз нязжытыя этапы рэвалюцыі, са сцверджаннем, што пролетарыят на другі дзень пасля сваёй перамогі прыдзе ў сутычку з шырокімі масамі сялянства, з адмаўленнем магчымасці перамогі пролетарскай рэвалюцыі ў Расіі без прамога дзяржаўнага падтрымання з боку пролетарыята перадавых капіталістычных краін была па сутнасці толькі задрапіраванай капітулянтскай меншавіцкай тэорыяй, наскрозь варожай вучэнню Маркса аб перманентнай рэвалюцыі, наскрозь варо-

жай глыбока інтэрнацыянальнаму ленинскому вучэнню аб перарастанні буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў сацыялістычную.

Гады рэакцыі. Троцкі прыкрываецца разгаворчыкамі аб пазафракцыйнасці, на справе насаджвае беспрынцыпнае прымірэнства-цэнтрызм, арганізуе блок з ліквідатараў-адзавістаў, бундаўцаў і г. п. супроць партыі.

Ленін у гады рэакцыі з выдатнай меткасцю ахрысціў Троцкага «Іудушкай».

У заметцы «Аб чырвані сораму ў Іудушкі-Троцкага» Ленін піша:

«Іудушка Троцкі распінаўся на пленуме супроць ліквідатарства і адзавізма. Каяўся і бажыўся, што ён партыйны. Атрымліваў субсідыю.

Пасля пленума аслабеў ЦК., ўзмацніліся ўпяродаўцы—абзаваліся грашмі. Умацаваліся ліквідатары, пляваўшыя ў «Нашай зары» перад Сталыпіным у твар нелегальнай партыі».

І далей Ленін гаворыць аб двурэшніцкай, здрадніцкай дзейнасці Троцкага, які патураў адзавістам і ўсім антыпартыйным элементам, скалачваў іх у блок супроць партыі. Ленін заключае гэту сваю заметку наступнымі словамі:

«І сей Іудушка б'е сябе ў грудзі і крычыць аб сваёй партыйнасці, запэўніваючы, што ён ні ў якім разе перад упяродаўцамі і ліквідатарамі не прасмыкаўся.

Такава чырвань сораму ў Іудушкі Троцкага» *).

Некалькі пазней таварыш Сталін у сваім пісьме Леніну з Сольвычэгодскай ссылкі наступным чынам ахарактарызаваў пазіцыю Троцкага:

«Трацкоўскі блок...—гэта тухлая беспрынцыпнасць, манілаўская амальгама рознародных прынцыпаў, бездапаможны сум беспрынцыпнага чалавека па «добраму» прынцыпу. Логіка рэчаў сурова прынцыпова па сваёй прыродзе і яна не пацерпіць амальгам» **).

Твар Троцкага, як правакатара, які на словах гаворыць, што ён за партыю, за адзінства партыі, а на справе вядзе барацьбу супроць партыі, арганізуе беспрынцыпны блок антыпартыйных сіл супроць большэвікоў,—выступае ва ўсёй сваёй агіднай нагаце.

Ленін піша:

«Троцкі павеў сябе, як падлейшы кар'ерыст і фракцыянер тыпу Разанава і К[?]. Балбоча аб партыі, а трымае сябе горш усіх іншых фракцыянераў» ***).

Далей, перыяд вайны. Якую пазіцыю займае Троцкі ў гэты перыяд? Ён зноў-такі займае двурэшніцкую пазіцыю, пазіцыю цэнтрызма. Ён выступае супроць большэвіцкіх лозунгаў аб ператварэнні імперыялістычнай вайны ў грамадзянскую, аб паражэнні сваёй бацькаўшчыны. Ён выступае супроць ленинскай тэорыі аб магчымасці перамогі сацыялізма ў адной краіне, высоўваючы цэнтрысцкія лозунгі: «ні перамогі, ні паражэння», «барацьба за мір» і «злучаныя штаты Еўропы», за якімі крыецца адмаўленне ад выкарыстання ваеннай абстаноўкі ў інтарэсах пролетарскай рэвалюцыі. Фальшыва аб'яўля-

*) Ленінскі зборнік XXI, стар. 303.

**) «Большэвік» № 1—2 за 1932 г.

***) Ленінскі зборнік XXV, стар. 38.

ючы сябе інтэрнацыяналістам, ён разам з тым выказваецца супроць разрыву з соцыял-шавіністамі. І Ленін з паводу пазіцыі Троцкага ў гады вайны піша:

«Не так страшны і шкодны адкрыты апартунізм, які адштурхвае ад сябе адразу рабочую масу, як гэта тэорыя залатой сярэдзіны, якая апраўдвае марксісцкімі славечкамі апартуністычную практыку, даказвае радам сафізмаў нясвоечасовасць рэволюцыйных дзеянняў і інш.» *).

У 1917 годзе Троцкі зноў-такі абараняе цэнтрысцкія ідэі. Ён прыязджае ў Расію і дамагаецца беспрынцыпнага аб'яднання ўсіх плыней, усіх напрамкаў у адну партыю.

Ленін у самым пачатку 1917 года перасцерагае партыю супроць беспрынцыпнага аб'яднання.

Ён піша:

«Па-мойму, галоўнае цяпер—не даць сябе заблытаць у глупыя «аб'яднанчыя» спробы з соцыял-патрыётамі (або, яшчэ небяспечней, хістаючыміся нахшталт Арганізацыйнага Камітэта, Троцкага і К^о) і прадаўжаць работу сваёй партыі ў паслядоўна-інтэрнацыянальным духу» **).

У 1917 годзе менскія большэвікі не ўлічылі гэтай перасцярогі Леніна і пашлі на аб'яднанне з меншавікамі. І тым не менш у гістарычнай літаратуры, якая ў нас вышла і якая да гэтага часу не раскрытыжавана і не із'яга, беспрынцыпнае аб'яднанства менчан цэлым радам аўтароў зусім адкрыта расцэньваецца як станоўчы факт.

Не выпадкова гэтыя-ж аўтары замоўчваюць гісторыю Палескай арганізацыі ў 1917 годзе, той арганізацыі, якая на Беларусі была адзінай самастойнай большэвіцкай арганізацыяй, што не пашла ні на якія пагадненні з меншавікамі і якая ў 1917 годзе ўзначальвалася Лазарам Майсеевічам Кагановічам, адыграўшым выключна вялікую ролю ў Гомелі, дзе ён здолеў скалаціць моцных большэвікоў і праводзіў велізарную работу па выкрыццю гэтых самых аб'яднанчых ідэй у радзе навакольных гарадоў. Паміж іншым, дзякуючы Л. М. Кагановічу, у кастрычніку 1917 года былі затрыманы эшалоны, якія ішлі з фронту для падаўлення паўстання ў Піцеры і Маскве. Дык вось пра гэту выдатную арганізацыю нічога не гавораць, аб тав. Кагановічу зусім не ўпамінаюць, хоць ён быў старшынёю Палескага камітэта ў вялікія Окцябрскія дні 1917 года.

Возьмем кнігу «Кастрычнік на Беларусі». Яна складзена тав. Агурскім. У гэтай кнізе не ўпамянута не толькі імя тав. Кагановіча, але нават і імя таварыша Сталіна, які непасрэдна кіраваў барацьбой беларускіх большэвікоў, імя таварыша Сталіна, які быў непасрэдным арганізатарам КП(б)Б, непасрэдным арганізатарам БССР, імя таварыша Сталіна, які кіраваў кожным крокам беларускіх большэвікоў, які ў адказнейшую мінуту, калі палякі знаходзіліся ў 4 кілометрах ад Менска, кіраваў яго абаронай. Але затое ў гэтай кнізе, складзенай тав. Агурскім, вельмі гасцінна прадастаўлена месца ад'яўленейшым ворагам партыі і савецкай улады цяпер ужо расстраляным па справе грацкіска-зіноўеўскага тэрарыстычнага цэнтра.

Сярод кніг па пытаннях гісторыі КП(б)Б, па пытаннях гісторыі пролетарскай рэвалюцыі на Беларусі няма ніводнай, дзе пісалася-б аб

*) Ленін, т. XVIII, стар. 279.

**) Ленін, т. XX, стар. 7.

ролі, якую адыграў тав. Кагановіч у 1917 годзе ў Гомелі, дзе было-б сказана аб ролі таварыша Сталіна як арганізатара КП(б)Б, як арганізатара абароны Менска — пра адну з самых бліскучых і гераічных старонак у гісторыі грамадзянскай вайны ў БССР.

Звернемся да пытання аб трацкізме. У 1917 годзе Троцкі, як мы ўжо адзначалі вышэй, носіцца са сваімі ідэямі беспрынцыпнага аб'яднання, за якімі скрываецца імкненне, пранікнуўшы ў партыю, узарваць яе знутры.

Напярэдадні пролетарскай рэвалюцыі Троцкі перавыдаў сваю «Праграму міру», у якой ён піша:

...«Безнадзейна думаць, што, напрыклад, рэвалюцыйная Расія магла-б устаяць перад тварам кансерватыўнай Еўропы».

Гэта пазіцыя Троцкага — пазіцыя нявер'я ў сілы пролетарыята, у яго здольнасць павесці за сабою сялянства, — яшчэ больш выразна выступае зараз-жа пасля перамогі пролетарскай рэвалюцыі, у дні Брэста, калі Троцкі заяўляе, што лепш пасці пад ударамі нямецкіх штыкоў, чым быць задушаным у абдымках сялян. Ён займае сапраўды правакацыйную пазіцыю, калі, наперакор дагаворанасці з Леніным, наперакор дырэктывам партыі, ідзе на ажыццяўленне сваёй беспрынцыпнай формулы: «ні мір, ні вайна». І ў сілу таго, што Троцкі праводзіць у жыццё гэту здрадніцкую формулу, мы вымушаны былі ў другі раз заключаць мір з немцамі на значна цяжэйшых умовах.

Далей, гады грамадзянскай вайны. Вазьміце лінію Троцкага ў пытаннях ваеннага будаўніцтва. Паглядзіце, да чаго зводзіцца гэта лінія. Гэта лінія зводзіцца да выпячвання сваёй персоны, гэта курс на кулацкі склад Чырвонай арміі, гэта лінія на тое, каб аддаць Чырвоную армію ў бескантрольнае распараджэнне ваенспецам, гэта пагардлівыя, варожыя адносіны да большэвікоў у арміі. А стратэгія і тактыка Троцкага. Калі-б былі праведзены ў жыццё тыя загады, якія адстойваліся Троцкім, мы атрымалі-б самую жорсткую ваенную катастрофу. Заўсёды, у самую адказную мінуту, на самым адказным участку, па прамых ўказаннях Леніна ратаваць становішча прыязджаў таварыш Сталін і ратаваў. Гэта было тады, калі на ўсходнім фронце стварылася цяжкае становішча, калі стварылася блізкае да катастрофы становішча на паўднёвым фронце, калі стварылася цяжкае, пагражаючае становішча на заходнім фронце і т. д.

К часу сканчэння грамадзянскай вайны, к часу пераходу на рэйкі мірнага гаспадарчага будаўніцтва — якую пазіцыю заняў Троцкі? Ён прапаноўваў па сутнасці, у якасці адзінага металу, у якасці адзінага сродку вырагавання, — працягванне палітыкі ваеннага камунізма. А што гэта значыла ва ўмовах мірнага будаўніцтва? Гэта значыла пайсці на разрыв сюза рабочага класа з сялянствам. Гэта значыла пайсці на пагібель дыктатуры пролетарыята. У аснове трацкіскай платформы па пытанню аб ролі і задачах профсаюзаў ляжала нявер'е ў магчымасць пабудовы сацыялізма ў адной краіне на аснове саюза рабочага класа з сялянствам.

Пад флагом бюракратычнага ператрахвання профсаюзаў зверху Троцкі спрабаваў высунуць свае кадры на рашаючыя участкі партыі — на гаспадарчага будаўніцтва і такім чынам падрыхтаваць сабе глебу для аўладання кіраваннем.

Возьмем, далей, платформу Троцкага ў 1923 г.: яго лозунг аб дыктатуры прамысловасці, выступленне супроць фінансавай рэформы, яго пазіцыю ва ўнутрыпартыйных пытаннях. Няцяжка бачыць, што ў аснове гэтай платформы ляжала нявер'е ў магчымасць пабудовы са-

цыялізма ў нашай краіне. Так сама, як і ў час профсаюзнай дыскусіі, Троцкі ў 1923 г. ўзнімае пытанне аб ператрахванні большэвіцкіх кадраў, толькі не зверху, а знізу. З мэтай зрыву вялікай справы соцыялістычнага будаўніцтва ён выступае як замаскаваны агент буржуазіі, не грэбаючы ніякімі сродкамі ў барацьбе за ўладу. У дыскусіі 1923 г. партыя пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна дае сакрушальны адпор Троцкаму, і ён, адчуваючы, што губляе глебу пад нагамі, на кароткі перыяд згортвае свае флагаі, каб падпольна працягваць падлую здрадніцкую барацьбу супроць партыі. У 1925 г. Троцкі выступае з «Урокамі Окцябра», дзе з дапамогай свайго зброе носца Ленцнера скажае лінію партыі ў перыяд ад лютаўскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі да Вялікай пролетарскай рэвалюцыі. Усяляк выпячваючы ўласную персону, ён, пры дапамозе прамой хлусні і гнуснейшай падгасоўкі фактаў, спрабуе прынізіць ролю Леніна і Сталіна.

У 1926—27 гг. Троцкі выступае, як лідэр трацкісцка-зіноўеўскага блока, з тэзісам аб тым, што нельга пабудоваць соцыялізм у нашай краіне. Разам з Зіноўевым, Каменевым і іншай швалью ён балбоча аб барацьбе з кулацтвам. На справе гэта трацкісцка-зіноўеўская балбатня аб барацьбе з кулаком была толькі на руку кулацтву як класу, бо, па-першае, трацкісты залічвалі ў разрад кулакоў таксама і сярэднякоў, што (пры ажыццяўленні іх палітыкі) пагражала-б катастрофічнымі вынікамі для дыктатуры пролетарыята, і, па-другое, пад флагам траскучых фраз аб рашучай расправе з кулацтвам (для чаго тады яшчэ не было неабходных прадпасылак) — прапанавалі такія меры, якія па сутнасці справы зусім не закраналі карэнняў кулацтва і якія, паводле меткага выражэння таварыша Сталіна, азначалі толькі «царапанне» з кулаком.

А што за звышіндустрыялізацыю высоўвалі трацкісты і зіноўевцы? Контррэвалюцыйная сутнасць гэтай звышіндустрыялізацыі становіцца асабліва відавочнай, калі разглядаць яе ў святле асноўнага іх тэзісу аб немагчымасці пабудовы соцыялізма ў адной краіне. На справе за разгаворчыкамі аб звышіндустрыялізацыі скрывалася лінія на ператварэнне нашай краіны ў аб'ект каланіяльнай эксплуатацыі з боку міжнароднага імперыялізма. Трэба з усёй сілаю падкрэсліць, што трацкісты і тады былі самымі сапраўднымі капітулянтамі, сцвярджаючы, што нельга, моў, ігнараваць міжнароднае раздзяленне працы, стварыўшае нашу прамысловасць такою, як яна ёсць, і што спроба ажыццявіць індустрыялізацыю сваімі ўласнымі сіламі надзвычай знізіла-б тэмпы нашага развіцця.

У пытаннях стабілізацыі капіталізма, у пытаннях кітайскай рэвалюцыі і тактыкі адзінага фронту Троцкі, Зіноўеў і Каменеў адстойвалі погляды, якія ў выпадку іх ажыццяўлення ўзмацнілі-б пазіцыі міжнароднай буржуазіі. Тады-ж стала выяўляцца, што ў асобе апазіцыянераў тыпу Троцкага, Каменева, Зіноўева і інш. мы мелі прамых ворагаў народу. Для гэтага даволі ўспомніць хоць-бы высунуты Троцкім славуты тэзіс Клемансо, які паказаў, што тэтыя людзі сталі прамымі агентамі інтэрвенцыянісцкай буржуазіі. І ўвесь дачейшы шлях трацкізма да ператварэння яго ў перадавы атрад міжнароднай контррэвалюцыйнай буржуазіі, а цяпер у банду фашысцкіх разведчыкаў, шпіенаў, шкоднікаў і тэрарыстаў, — прадстаўляе сцэльны ланцуг самага подлага двуручніцтва, здрадніцтва, правакатарства з мэтай рэстаўрацыі капіталізма ў нашай краіне.

Калі ўзяць двух іншых кіраўнікоў контррэвалюцыйнага трацкісцка-зіноўеўскага тэрарыстычнага цэнтра — Каменева і Зіноўева, то іх мі-

нуіае таксама гаворыць аб тым, што пераход на шлях Тэрарызма, на шлях двурушніцтва і здрады з мэтай рэстаўрацыі капіталізма ў нашай краіне не ёсць нешта выпадковае, што звалілася, як снег на галаву. Усе гэта падрыхтавана ўсёй папярэдняй іх дзейнасцю, усёй іх мінулай лініяй паводзін.

У гады рэакцыі Каменеў і Зіноўеў выступаюць супроць Леніна па пытанню аб адносінах да трэцяй дзяржаўнай Думы. Абодва яны адстоіваюць байкот Думы, у той час як для гэтага няма ўмоў, у той час як для таго, каб заваяваць масы, трэба было якраз ісці ў Думу і выкарыстаць яе трыбуну ў інтарэсах мабілізацыі мас, у інтарэсах пазадумскай барацьбы. Адмовіўшыся ад байкотнай пазіцыі пад біччючымі ўдарамі ленінскай крытыкі, Каменеў палічыў неабходным пазней у прыватным пісьме Багданава (падэр адзавістаў і улытыматыстаў) пісаць, што ён застаецца аднадумцам Багданава, як у пытаннях палітыкі, так і ў пытаннях філасофіі. (Багданаў, як вядома, у пытаннях філасофіі раздзяляў ідэалістычныя погляды Маха і Авенаріуса). Хіба гэта не праява мерзкага двурушніцтва, якая прымушае Каменева ў тым-жа пісьме да Багданава прызнацца, што яго становішча «у вышэйшай меры гнуснае».

У 1908, 1909 і 1910 гадах, у барацьбе з ліквідатарамі-адзавістамі, улытыматыстамі, богастрацелямі, Каменеў разам з Зіноўевым займаюць яўна прымірэнчую і па сутнасці двурушніцкую пазіцыю. За спіною Леніна Каменеў і Зіноўеў подла і фальшыва інфармуюць прадстаўніка польскай соцыял-дэмакратыі Варскага, які займаў тады беспрынцыпную прымірэнчую пазіцыю, быццам-бы становішча Леніна з'яўляецца ізаляваным сярод большэвікоў. Яны выказваюцца за роспуск большэвіцкага цэнтра, зачыненне «Пролетарыя», перадачу сродкаў большэвіцкага цэнтра аб'яднанаму ЦК, а галоўнае—адстойваюць трацкісцкую лінію на прымірэнне з ліквідатарамі.

Гады імперыялістычнай вайны. Зіноўеў у гэты перыяд заняў яўна прымірэнчую пазіцыю ў адносінах да так званых «левых»—Бухарына, Пятакова*), Бош. За спіною Леніна Зіноўеў дагаварваўся з Шляпнікавым аб націску на Леніна ў карысць «левых». Ленін, даведаўшыся аб гэтым, ахарактарызаваў паводзіны Зіноўева, як «адмаўленне ад усёй нашай палітыкі», як «хістанні ў кубе, якія ператвараюцца ў нешта значна горшае».

А паводзіны Каменева на судзе, у сувязі з працэсам над думскай фракцыяй большэвікоў. Вядома, што дэпутаты-большэвікі трымалі сябе ў асноўным нядрэнна, Каменеў-жа заявіў, што ён не раздзяляе лініі ЦК, патрабаваў выкліку меншавіка Іорданскага, які-б пацвердзіў, што Каменеў сапраўды не згодны з лініяй ЦК.

Вось паводзіны труса, які дрыжыць за сваю скверу, які ў асабістых інтарэсах афярэе інтарэсамі партыі.

Далей 1917 г. Хто не ведае, што ў 1917 годзе Каменеў разам з палкоўнікамі і купцамі ў Ачынску падпісаў прывітальную тэлеграму Міхалу Раманаву. Хто не ведае, што ў сакавіку—красавіку Каменеў выступаў супроць лініі Леніна—Сталіна на перарастанне буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў соцыялістычную. Хто не ведае меншавіцкіх сцверджанняў Каменева ў 1917 годзе, што Расія даспела толькі для буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі і што пытанне аб пролетарскай рэвалюцыі ў Расіі можа паўстаць толькі пасля перамогі проле-

*) Як іяпер устаноўлена, Пятакоў гнусны шкіднік, арганізатар забойства рабочых на Кемераўскіх рудніках; судзітыя к Зіноўева, Каменева, Троцкага і іншых белабандытаў, рэстаўратараў капіталізма. С. П.

гарскай рэвалюцыі ў такіх краінах як Германія, Англія, Францыя. Хто не ведае, што Каменеў у сакавіку—красавіку 1917 года прапанаваў аказаць падтрыманне Часоваму ўраду і заклікаў салдат на фронце цвёрда стаяць на сваім пасту, на кулю адказваючы куляй, на знарад—знарадам. Хто не ведае таксама, што ў красавіку 1917 года Зіноўеў выказваўся супроць стварэння III Інтэрнацыянала.

А чым лепш была лінія паводзін Каменева летам 1917 года, калі ён супроць рашэння ЦК выступіў за неабходнасць паездкі ў Стасгольм на канферэнцыю з соцыял-шавіністамі, або яго пазіцыя ў пытанні аб удзеле ў дэмакратычнай нарадзе і прадпарламенце—гэтым апошнім якары выратавання керэнішчыны.

У кастрычніку 1917 года Каменеў і Зіноўеў на двух рашаючых паседжаннях ЦК галасавалі супроць паўстання. Іх агідны твар подлых штрэйкбрэхераў асабліва ярка выразіўся ў тым, што яны правакатарскі выдалі ворага важнейшыя рашэнні партыі аб паўстанні, а пасля таго, як паўстанне перамагло, падтрымалі гнуснейшыя патрабаванні так званага Вікжэля аб стварэнні адзінага соцыялістычнага ўрада ад большавікоў да народных соцыялістаў уключна. Прычым подлыя здрадцы дагаварваліся з меншавікамі і эсэрамі аб адхіленні Леніна ад кіравання Соўнаркомам. Усімі сіламі Каменеў і Зіноўеў імкнуліся накіраваць рэвалюцыю на буржуазна-дэмакратычныя рэйкі, на шлях капіталізма.

Ленін кляміў тады Каменева і Зіноўева, як падлейшых здраднікаў; як штрэйкбрэхераў і дэзерціраў. Ён патрабаваў тэрміновага выключэння іх з партыі.

Пасля Окцябра Каменеў і Зіноўеў заявілі, што яны прызнаюць свае памылкі. Зіноўеў напісаў пакаяльную заяву і прасіў прыцягнуць яго да работы. І тым не менш, праз некалькі тыдняў Каменеў і Зіноўеў зноў выступаюць супроць лініі партыі ў пытанні аб заключэнні Брэсцкага міру. У час профсаюзнай дыскусіі ў 1921 годзе яны займаюць гнілую, па сутнасці справы трацкісцкую, пазіцыю. Тады-ж Каменеў заявіў Радэку: «Вядзеш дзеннік? Дык запішы, што я табе скажу! Мы ідзем да адраджэння капіталізма і учрэдзілаўкі. Так будзе, таму што інакш і быць не можа. Я быў праў».

У 1923-24 гг. Зіноўеў і Каменеў на словах выступілі супроць Троцкага, а на справе за спіною партыі вялі перагаворы з Троцкім аб сумеснай фракцыйнай барацьбе супроць ленінскага ЦК і асабіста гаварыша Сталіна.

У 1925 годзе, калі аднаўленне народнай гаспадаркі краіны было ў асноўным закончана і калі з усен сілай практычна паўстала пытанне аб соцыялістычнай індустрыялізацыі, Каменеў і Зіноўеў выцягнулі са свайго мізэрнага арсеналу старую заржавелую зброю 1917 года. Як і ў 1917 годзе, Каменеў і Зіноўеў ганебна каштулявалі перад тварам труднасцей класавай барацьбы; як і ў 1917 годзе, яны даілі застрашыць сябе буржуазі, фактычна аказаліся ў палоне класавага ворага; як і ў 1917 годзе, яны выступілі з меншавіцка-трацкіскім тэзісам аб немагчымасці пабудовы соцыялізма ў нашай краіне.

У поўнай адпаведнасці з гэтым гэзісам зіноўеўцы сцвярджалі, што ў нашай краіне ідзе аднаўленне капіталізма, што нэп гэта адступленне, што нашы прадпрыемствы па свайму характару з'яўляюцца дзяржкапіталістычнымі, што на весцы галоўнай фігурай з'яўляецца кулак, што ў нас пачынаецца перараджэнне ў партыі і т. д. і т. п.

Той факт, што яны разглядалі ўсе пасляокцябрскае соцыяльна-эканамічнае развіццё ў нашай краіне, як развіццё буржуазнае,

капіталістычнае, не пакідае сумненняў у тым, што яны і ў 1925 годзе, акурат так сама як і ў 1917 годзе, адмаўлялі соцыялістычны характар нашай рэвалюцыі. Ужо тады—яшчэ да фармальнага заключэння блока з Троцкім—Каменеў і Зіноўеў не пагарджалі самымі гнуснымі сродкамі барацьбы з партыяй Даволі ўспомніць хоць-бы, як бясчэсна падрыхтоўвалася і праводзілася Зіноўевым 22 Ленінградская партканферэнцыя, як спецыяльна падбіралася і апрацоўвалася кіраўніцтва комсамола ў Ленінградзе. Або такі факт (нечуваны ў гісторыі нашай партыі), як выступленне Зіноўева з гнуснейшым судакладам на XIV з'ездзе партыі.

Зіноўеў і Каменеў пачалі атаку супроць партыі з абвінавачвання ў поўтрацкізме. Гэта ім патрэбна было для таго, каб прыкрыць свае ўласны сапраўдны трацкізм—нявер'е ў магчымасць перамогі соцыялізма ў адной краіне. І не выпадкова, вядома, Каменеў і Зіноўеў апынуліся ў 1926 г. у блоку з Троцкім для барацьбы супроць партыі.

Таварыш Сталін на XV з'ездзе партыі выключна ярка, з неперайманай дасціннасцю паказаў невыпадковасць таго, што Каменеў і Зіноўеў знайшлі агульную мову з Троцкім:

«Можна было-б перадаць у форме дыялогу,—гаварыў таварыш Сталін,—гутарку паміж Троцкім, з аднаго боку, і Каменевым і Зіноўевым, з другога боку, пры стварэнні апазіцыйнага блоку

Каменеў і Зіноўеў. Троцкаму: «Вось бачыце, дарагі таварыш, мы аказаліся ў канцы канцоў правы, сказаўшы, што не трэба было ісці на Окцябрскае паўстанне, што трэба было чакаць Устаноўчага сходу і інш. Цяпер усе бачаць, што краіна перараджаецца, улада перараджаецца, мы ідзем к пагібелі, і ніякага соцыялізма ў нас не будзе. Не трэба было ісці на паўстанне. А вы ішлі на паўстанне добраахвотна. Вы дапусцілі вялікую памылку».

Троцкі ім у адказ: «Не, дарагія калегі, вы несправядлівы да мяне. На паўстанне-то я ішоў, але як я ішоў, вы аб гэтым забыліся сказаць. Я-ж ішоў на паўстанне не прама, а з агаворкай. (Агульны смех.) І паколькі цяпер выяснілася, што дапамогі звонку няма адкуль чакаць, ясна, што справа ідзе к пагібелі, як я і прадсказаў у свой час у «Праграме міру».

Зіноўеў з Каменевым: «Гэта, бадай, што так. Мы забыліся пра агаворачку. Цяпер ясна, што наш блок ідэяна абгрунтаваны» (Агульны смех. Апладысменты.)

Калі першыя наскокі трацкістаў і зіноўеўцаў на партыю пацярпелі поўную няўдачу, яны хутка мяняюць тактыку барацьбы, становячыся на шлях самага ганебнага двурэшніцтва: на словах следуюць адна за другой пакаяльныя заявы, а на справе вядзецца падрыўная работа супроць партыі. Усюды, дзе толькі прадстаўляецца магчымым, трацкісты і зіноўеўцы ствараюць свае асіныя гнезды, праводзяць нелегальныя сходы, наладжваюць сувязь з белавардзейскімі элементамі, арганізуюць падпольныя друкарні, у якіх друкуюць антыпартыйныя лістоўкі і дакументы.

7 лістапада 1927 года, у дзесятую гадавіну Вялікай пролетарскай рэвалюцыі, мізэрная кучка агідных двурэшнікаў спрабуе наладзіць трацкісцкую дэманстрацыю, але церпіць поўную няўдачу.

На XV з'ездзе партыі трацкісты і зіноўеўцы, скаціўшыся ў лагер белавардзейшчыны і стаўшы на шлях стварэння другой партыі, выключаюцца з радыё ВКП(б).

Пасля выключэння з партыі Зіноўева, Каменева і Троцкага, яны не толькі працягвалі сваю двурэшніцкую дзейнасць, але і давалі яе да самых гнусных і гідкіх форм. Гэта з усёй бяспрэчнасцю даказалі ўскрытыя пазней факты.

Зіноўеў і Каменеў, прасмыкаючыся, пралазяць на бруху зноў у партыю, працягваючы на справе контррэвалюцыйную падпольную барацьбу з партыяй і яе кіраўніцтвам.

У 1932 годзе была выкрыта сувязь Зіноўева і Каменева з правай групай Руціна—Іванова. Крыху раней яны вялі тайныя перагаворы аб барацьбе супроць партыі з Бухарыным. Увосень 1932 года яны зключылі блок з Троцкім для арганізацыі тэрарыстычных актаў супроць лепшых людзей партыі і рабочага класа.

Разгубіўшы апошнія рэшткі давер'я ў партыі, страціўшы ўсякую глебу пад нагамі ў выніку велізарнейшых перамог сацыялізма ў нашай краіне, збанкрутаваўшыся ў канец і пазбавіўшыся ўсякага падтрымання партыйных мас, трацкісты і зіноўеўцы зрабілі двурэшніцтва асноўным метадам барацьбы з партыяй і сталі на шлях індывідуальнага тэрору—гэтага гнуснейшага з самых гнусных сродкаў барацьбы супроць партыі і яе кіраўніцтва.

Адзіным зместам сучаснай палітычнай платформы зіноўеўцаў і трацкістаў—гэтых прамых агентаў фашызма—з'яўляецца рэстаўрацыя капіталізма ў нашай краіне. Трацкісцка-зіноўеўскія гады, скатваючыся са ступенькі на ступеньку па шляху прадажніцтва і здрады, не спыніліся на тым, што сталі перадавым атрадам контррэвалюцыйнай буржуазіі.

Усёй сваёй падлейшай лініяй паводзін яны цяпер ужо не толькі расчышчаюць шлях буржуазіі, не толькі даюць ёй у рукі духоўную, тактычную і арганізацыйную зброю для барацьбы з партыяй і савецкай уладай, але і выступаюць як прамыя, непасрэдныя памочнікі фашысцкай буржуазіі ў яе самых цёмных і брудных справах, выступаюць як шпіены, шкоднікі, правакатары, дыверсанты і тэрарысты.

Іх ўласнымі прызнаннямі было ўстаноўлена, што яны былі непасрэднымі арганізатарамі забойства тав. Кірава, што яны былі непасрэднымі арганізатарамі падрыхтоўкі да забойства таварышоў Сталіна, Молатава, Варашылава, Кагановіча, Орджанікідзе, Постышэва і Касіора.

Нам патрэбна велізарнейшая пільнасць. А для гэтага нам патрэбна ў асаблівасці ўзбройваць сябе ідэйна, узбройваць сябе такой навучкай, як гісторыя партыі, і не толькі веданнем гісторыі партыі наогул, але і веданнем гісторыі мясцовых большэвіцкіх арганізацый, гісторыі КП(б)Б. А кніг, большэвіцкіх кніг па гісторыі КП(б)Б няма, і ў гэтым вінаваты мы—калектыў работнікаў і ў першую чаргу кіраўніцтва Інстытута гісторыі партыі. Яшчэ не выкрыты ўвесь стары хлам, яшчэ многа гуляе па свету неізданых кніг, дзе пратаскваюцца контррэвалюцыйныя ідэі, пратаскваецца самы махровы трацкізм.

Прывядзем некаторыя прыклады. Вось кніга Поташа. Яна завецца «Большэвікі і дробнабуржуазныя партыі ў рэвалюцыі 1905 г. на Беларусі». Кніга не так даўно вышла з друку (1931 г.). Там прыводзіцца карэспандэнцыя такога зместу:

«У Менскай групе (гутарка ідзе аб сацыял-дэмакратычных арганізацыях на Беларусі ў 1905 г.—Аўт.) і большэвікі і меншавікі ўжываюцца мірна адны з другімі і гэтым у значнай ступені тлумачыцца поспех работы»...

«Цяжка сабе ўявіць, які кавардак атрымаўся-б, калі-б ажыццявіўся раскол»...

У каментарыях да карэспандэнцыі Поташ цалкам салідарызуецца з гэтай думкай.

А тым часам Ленін у 1905 годзе пісаў сакратару ЦК у Расію:

Дзеля бога, не давярайце меншавікам і Ц.К. і праводзьце безумоўна, паўсюды і самым рашучым чынам раскол, раскол і раскол. Мы тут, захапіўшыся рэволюцыяй, злучыліся было з меншавікамі на адным публічным сходзе, але яны нас надулі і тут ганебна. Хто не хоча застацца ў дурачках, таго мы папярэджваем настойліва: раскол і раскол безумоўны *).

З паводу зместу кніжкі Поташа Гістпарт у сваёй прадмове піша: «Інстытут гісторыі партыі лічыць, што і ў такім выглядзе брашура дасць пэўную карысць».

Так піша Гістпарт аб брашурцы, дзе ў непрыкрытай форме абараняецца трацкізм—падкрэсліваю—трацкізм, паколькі аугар пратасквае такую думку, што сіла партыі не ў яе маналітным адзінстве, не ў адзінстве, заснаваным на прынцыповай ідэйнай аснове, а ў тым, каб аб'яднаць усе і ўся, па мяшчанскаму правілу: «жыві і жыць давай другім».

У другой сваёй кніжцы аб народніцкім соцыялізме Поташ выказвае, напрыклад, такую здзіўляющую думку, што праграма тэарэтычнай фракцыі «Народнай волі» з'яўлялася мостам на шляху да марксізма.

Яшчэ больш гнусную, контррэволюцыйную, трацкісцка зноўеўскую кантрабанду пратасквалі ў так званых «Нарысах па гісторыі камсамола Беларусі» агент Троцкага тэарэтыст Розенблум і супрацоўніцтва з трацкісцкім паследышам Олкерам і контррэволюцыйным нацдэмам Ігнатоўскім. Нарысы гэтыя, па сутнасці справы, прадстаўлялі сабой ні больш, ні менш, як разгорнутае контррэволюцыйнае трацкісцка-зноўеўскае і разам з тым нацдэмаўскае выступленне супроць партыі і яе лініі як у пытаннях агульнапалітычнага кіраўніцтва, так і ў пытаннях арганізацыйных. У гэтай пахабнай кніжцы даволі тонка, у завваіванай форме, ўсяляк прыніжалася роля партыі і ў асаблівасці яе кіраўніцтва. У ёй амаль зусім непрыкрыта пратаскваўся контррэволюцыйны трацкісцкі тэзіс аб перараджэнні большэвіцкіх кадраў і, разам з тым, дэмагагічна падкрэслівалася вялікая рэволюцыйнасць моладзі, закліканай, моў, выступаць у якасці авангарда ў барацьбе рабочага класа за сваё вызваленне.

Уплыў Ігнатоўскага ў гэтых нарысах праяўляўся ў замаскаванай ідэалізацыі контррэволюцыйных дробнабуржуазных нацыяналістычных партыі, якія рысаваліся ў выглядзе актыўных удзельнікаў і кіраўнікоў рэволюцыйнай барацьбы за вызваленне працоўных Беларусі ад памешчыцка-буржуазнага гнёту, ад нямецкіх і белапольскіх акупантаў.

Характэрным для раду кніг, што выходзілі на Беларусі, з'яўляецца пратаскванне тэорыі двухкарэннасці.

У чым заключаецца тэорыя двухкарэннасці або многакарэннасці КП(б)Б? Яна заключаецца ў пратаскванні праз гістарычную літаратуру, у контррэволюцыйных нацыяналістычных мэтак, той думкі, што КП(б)Б мае, у якасці сваёй асновы, не толькі большэвіцкія арганізацыі на Беларусі, але і рад іншых партыі і арганізацыі: БСГ і Бунд, так званую Белсекцыю пры РКП(б) і т. п.

Старонікі гэтай тэорыі лічаць, што сучасная КП(б)Б, як партыя

*) Ленінскі зборнік V, стар 149—150.

дзеючая ў нацрэспубліцы, склалася ў рэзультате механічнага злучэння ўсіх гэтых арганізацый, і што іменна гэта забяспечыла правільную лінію КП(б)Б ва ўсіх пытаннях і, перш за ўсе, у нацыянальным пытанні.

Наша партыя рашуча адваргае гэту контррэвалюцыйную тэорыю, якая зусім скажае сапраўднае становішча рэчаў, якая праследуе мэта кантрабандным шляхам паправіць лінію нашай партыі ў духу нацыяналізма і апраўдаць разлагаючую дзейнасць нацыяналістычных элементаў, якія не маюць магчымасці дзейнічаць адкрыта.

Асновай КП(б)Б з'яўляліся толькі большэвіцкія арганізацыі Беларусі. Члены Бунда, БСГ, Белсекцыі прымаліся ў нашу партыю толькі пастолькі, паколькі яны адмаўляліся ад сваіх поглядаў і прымалі праграму і статут нашай партыі. Іншая справа рабілі яны гэта шчыра ці не.

Тэорыя двухкарэннасці або многакарэннасці не з'яўляецца толькі беларускай «нацыянальнай справай», яна, напрыклад, атрымала не менш шырокае распаўсюджванне і на Украіне і нават у маштабе міжнародным. Каму невядома так званая тэорыя ручайкоў, якая служыла трацкістам адным са сродкаў для таго, каб замацавацца ў Комуністычным Інтэрнацыянале і атрымаць права ўнутры Інтэрнацыянала весці сваю мерзкую тлетворную работу.

Тав. Кагановіч так ахарактарызаваў гэту «тэорыю».

«Што такое тэорыя «ручайкоў». Гэта-ж па сутнасці ідэя жнівеньскага блока. Там таксама хацелі мець розныя ручайкі, каб іх потым злучыць у адну раку, але нічога з гэтага не выйшла, як вядома, «ручайкі» выліліся ў розныя бакі. Трацкізм аказаўся дрэннай пасудзінай, дзіравай... *).

І гэта трацкісцкая тэорыя на працягу многіх год пратасквалася зусім беспакарана ў літаратуры, якая асвятляла пытанні гісторыі КП(б)Б і пролетарскай рэвалюцыі на Беларусі.

У цэлым радзе кніг вы можаце прачытаць, што наша партыя, па сутнасці, утварылася з Бунда, што наша партыя з'яўляецца рэзультатам зліцця, спалучэння з бундаўцамі, беларускімі нацыяналістамі і г. д. Вось што, напрыклад, наведанае «Малая Савецкая Энцыклапедыя» (том I, стар. 655) аб стварэнні КП(б)Б.

«У 1905 г. Б.с.г. кіравала рухам шырокіх мас; на чале яе стаяў своеасаблівы блок рэвалюцыйнага народніцтва і марксістаў.. Б.с.г. адраділася пасля Лютаўскай рэвалюцыі, кіравала франтовымі і сялянскімі з'ездамі ў Менску і, па меры ўздыму рэвалюцыйнай хвалі, сама падверглася ўзмоцненай большэвізацыі.. Блок народнікаў і с.-д. большэвікоў распаўся, і на абломках яго стварылася Комуністычная партыя Беларусі».

Вось вам фальсіфікацыя гісторыі КП(б)Б у духу беларускага контррэвалюцыйнага нацыяналізма.

А вось што пісалі былыя бундаўцы:

«Пры зліянні Бунда з комуністычнай партыяй Бунд унес у партыю свае сцягі і сваю спадчыну...

Яўрэйскі рабочы рух, які цек як адасоблены маленькі ручаёк, у канцы канцоў прарваў сабе дарогу і ўліўся ў вялікі бучуючы акіян, у комуністычную партыю, у комуністычны інтэрнацыянал...

*) З прамовы тав. Кагановіча, Л. М. на сходзе, прысвечаным 10-годдзю ІКП, стар. 29.

Гэтыя старыя традыцыі юнацкіх гадоў Бунда з'яўляюцца лепшым падарункам, які яўрэйскі рабочы даў камуністычнай партыі.

І няхай юбілей тав. Вайнштэйна паслужыць гарантыяй, што гэтыя традыцыі застануцца ў нас вечна новымі і свежымі... *).

Мы асабліва павінны падкрэсліць, што ад усёй гэтай палітычна больш чым няпэўнай пісаніны безумоўна аддае не толькі нацыяналізмам, але і трацкізмам, паколькі ў ёй (гэтай пісаніне) партыя выступае не як нешта адзінае, маналітнае, цэлае, а як кангламерат роўнапраўных і разам з тым рознамыслячых груп, фракцый і плыней.

На-жаль, па сутнасці ў палоне гэтай наскрозь трацкіска-нацыяналістычнай тэорыі аказаліся і некаторыя работнікі Беларускага інстытута гісторыі партыі, якія ўвогуле вельмі заўзята выступалі супроць тэорыі двухкарэннасці.

У 1934 годзе, у выданні Інстытута гісторыі партыі вышаў зборнік «КП(б)Б у рэзалюцыях», які ахапляў перыяд ад 1903 да 1921 года. Выключнае палітычнае значэнне такога зборніка відавочна, асабліва калі ўлічыць адсутнасць падручнікаў па гісторыі КП(б)Б. Такі зборнік павінен быў з'явіцца магутнейшай зброяй выхавання нашай моладзі ў духу марксізма-ленінізма. Тым часам на справе атрымалася якраз наадварот. Побач з большэвіцкімі дакументамі і матар'яламі, у гэты зборнік аказаліся ўключанымі, таксама як большэвіцкія, матар'ялы і дакументы меншавіцкага і поўменшавіцкага характару.

Сярод дакументаў, змешчаных у зборніку пад рубрыкай «Матар'ялы большэвіцкага руху на Беларусі за перыяд з 1903 па 1917 г.», фігуравалі, напрыклад, рэзалюцыі паасобных соцыял-дэмакратычных арганізацый, у якіх усхвалялася славутая аксельродаўская ідэя «Усерасійскага рабочага зезда», усхвалялася меншавіцкая ідэя так званай «рэвалюцыйнага самакіравання», выкрытая Леніным у 1905 годзе, і т. д. і т. п.

Змяшчэнне меншавіцкіх дакументаў у зборніку, які прэтэндзе на наказ большэвіцкага руху на Беларусі, не можа быць расцэнена інакш, як меншавіцка-трацкіскай фальсіфікацыі ў асвятленні гісторыі большэвізма. Указанне ў прадмове да зборніка на тое, што частка рэзалюцый не з'яўляецца большэвіцкімі, ні ў якой меры не можа служыць апраўданнем. Наадварот, гэта толькі ўзмацняе віну і аўтара і рэдактара зборніка, паколькі выходзіць, што яны ўключылі меншавіцкія матар'ялы і дакументы зусім свядома.

Якое ўражанне можа скласціся ў слухача палітычнай школы або прапагандыста, калі яны зацікавяцца зместам зборніка? Уражанне, відаць, такое, што асновай КП(б)Б былі не толькі большэвіцкія, але і меншавіцкія арганізацыі, або арганізацыі, дзе панавала беспрынцыпнае прымірэнства трацкіскага парадку. Разам з тым, у таго-ж самага слухача школы або прапагандыста, асабліва калі ён разбіраецца ў тым, што прыпаднесеныя дакументы і матар'ялы з'яўляюцца не большэвіцкімі, а меншавіцкімі, можа скласціся пераконанне, што на Беларусі на самай справе не было глебы для большэвізма, што большэвізм на Беларусі ёсць нешта наноснае, прынесенае звонку, г. зн. якраз тое самае, што даказвалі нацдэмы ў сваіх, з дазволу кажучы, гістарычных вышуканнях.

Бясспрэчна тое, што ідэя двухкарэннасці, як ідэя беспрынцыпнага прымірэнства, цэнтрызма з'яўляецца толькі своеасабліваю формай выражэння імкненняў агентуры класавага ворага пранікнуць у партыю для

* «Дэр Векер», орг. ЦБ і КПБ і ЦБ Еўсекцыі Беларусі, Менск, 7.IV 1921 г., № 36 (809).

таго, каб узарваць яе знутры, каб падкапацца пад асновы партыі і, пад прыкрыццём партыйнага білета, весці сваю гнусную работу. Можна прывесці довады і прыклады таго, як былыя бундаўцы, эсэры і грамадаўцы, уступаючы ў партыю, не адмаўляліся ад старых сваіх поглядаў, а разглядалі сваё ўступленне ў партыю, як адзіны сродак для дзейшага пратасквання сваіх контррэволюцыйных поглядаў.

Вось што, напрыклад, гаварыў адзін з віднейшых прадстаўнікоў Бунда Вайнштэйн на апошняй канферэнцыі Бунда ў 1921 г.:

«Таварышы дэлегаты і госці, я вітаю вас ад імя ЦК Бунда ў гэтых цяжкіх момантах, калі гісторыя паставіла перад вамі пытанне, вырашыць якое мы тут павінны...

... Мы не можам прадбачыць, як закончыцца наша канферэнцыя. Але як-бы яна ні скончылася, мы застанемся вернымі асноўнай думцы, якая нас натхняла на працягу ўсяго жыцця. Мы, ўсе тыя, якія за прыняцце прапаноў Комінтэрна, і тыя, якія супроць, мы ўсе — члены Бунда, мы застанемся вернымі бундызму... У нас ёсць свой погляд на пытанне аб формах яўрэйскага рабочага руху — ён павінен быць пабудаваны на самадзейнасці яўрэйскіх рабочых. Гэтаму нашаму погляду мы застанемся вернымі. Гэта наш бундызм, гэта Бунд. Ніхто з нас не перастаў і не перастае быць бундаўцам...» *)

Гэтую-ж думку выказвала ў сваіх артыкулах і Эстэр Фрумкіна.

Вось што яна пісала:

...«Калі-б РКП ўключыла-б Бунд у свае рады, як Бунд, — гэта было-б адзіна натуральным, адзіна правільным, камуністычным вырашэннем пытання. За гэта мы змагаліся. Гэта аказалася немагчымым... Што-ж нам рабіць... Бунд павінен ўвайсці ў РКП, увесь Бунд, з усеі сабранай ім энергіяй, з яго згуртаванасцю, з яго прывязанасцю да свайго выдатнага мінулага, да правадыроў, з яго здаровым пролетарскім, нацыянальным пачуццём, з яго пачуццём самапаважання. Ён павінен унутры РКП весці сваю работу за перабудову яўрэйскага жыцця, за будову новых арганізацыйных форм...» **)

...«Мы павінны зрабіць усё для таго, каб усё, што звязана з Бундам, ўзяць з сабою ў РКП. Нам не трэба фракцый, мы ўсе адна фракцыя: «бундысты» ***).

Не можа быць двух думак аб тым, што такога роду ўстаноўчкі, выходзіўшыя ў свой час ад віднейшых прадстаўнікоў Бунда, не маглі не садзейнічаць пранікненню ў рады нашай партыі, з мэтай яе разлажэння, многіх бундаўцаў, ідэяна зусім не разбіроўшыхся і не выпадкова, вядома, апынуўшыхся потым у радах грацкістаў і зіноўеўцаў — гэтых злейшых ворагаў партыі і народу. Ва ўсякім выпадку, факты, выкрытыя ў час празеркі і абмену партдакументаў, поўнасьцю пацвярджаюць гэта палажэнне.

Характэрна, што аkurat так сама, як і бундаўцы, разумелі свае задачы і беларускія нацыяналісты пры ўступленні ў партыю. Вось што, напрыклад, прымушан быў прызнаць Ігнатюскі ў сваіх паказаннях аб сапраўдных прычынах свайго ўступлення ў партыю:

...«Я прызнаю, што з моманту ўступлення ў партыю я веў свядомую падвоіную палітычную гульню ў інтарэсах ажыццяўлення ідэалаў беларускай контррэволюцыйнай інтэлігенцыі. Імёна, выходзячы з гэтага я, напярэдадні ўступлення ў большэвіцкую партыю, ўмовіўся з віднейшымі лідэрамі нацыянал-дэмакратычнага беларускага руху,

*) „Дэр Векер“ — Ц. О. Бунда, № 738 ад 7 сакавіка 1921 г.

**) „Дэр Векер“ № 730 ад 25 лютага 1921 г.

***) „Дэр Векер“ № 732 ад 28 лютага 1921 г.

маімі сябрамі па эсэраўскай партыі, у прыватнасці, з Крычэўскім Пятром, перад яго адыходам з Менска за кардон, што на розных палітычных участках, дзе мы будзем працаваць,—дапамагаць трыумфу агульнай беларускай справы. Таму, я пацвярджаю паказанні Цвікевіча, што я з Крычэўскім разышоўся па формуле: «ты ідзі працаваць для Беларусі на захад, а я пайду працаваць на ўсход»...

Таксама пацвярджаю наступнае месца з паказанняў Цвікевіча, чутae ім за-граніцай ад маіх палітычных сяброў па эсэраўскай партыі: «калі мы будзем тут лаяць вас, а вы за-граніцай лайце нас, а ад гэтага агульная беларуская справа толькі выйграе» *).

Хіба гэта не ёсць узор гнуснейшага двурэшніцтва, накіраванага на падрыў партыі і яе вялікай справы,—«Вы лайце нас агуль, а мы будзем вас лаяць адсюль, а ад гэтага агульная справа выйграе».

А вось што гаворыць другі мацёры нацдэм—Лёсік: «Мы рэкамендавалі беларусам уступіць у партыю, каб яны маглі займаць адказныя пасты і весці палітыку Прышчэпава і Баліцкага. Таму мы віталі ўсякага беларуса, уступаўшага у партыю. Нам трэба беларусізаваць партыю і мець там сваіх людзей, нацыяналістычна настроеных беларусаў.

Гэта вярбоўка ў партыю рабілася, так сказаць, для абароны нашага тылу, з аднаго боку, а, з другога боку,—трэба было ўсюды мець сваіх людзей» **).

Мы прывялі рад выказванняў, вытрымак з літаратурных практыкаванняў контррэвалюцыйных беларускіх нацыяналістаў і былых бундаўцаў для таго, каб яшчэ раз падкрэсліць, што ўяўленне аб партыі, як аб партыі, якая аднае групы, фракцыі, плыні, што гэта трацкісцка-нацыяналістычная ідэя двухкарэннасці, якая прадстаўляе КП(б)Б вырасшай з некалькіх ручайкоў, што гэта ідэя двухкарэннасці, якая пранікла ў нашу гістарычную літаратуру, пранікла ў кнігі па гісторыі КП(б)Б, уключае момант подлага здрадніцтва, двурэшніцтва, імкнення папасці ў партыю ў мэтах разлажэння яе знутры.

Тэорыя двухкарэннасці для свайго апраўдання патрабуе ідэалізацыі тых партый, якія, згодна гэтай тэорыі, выступаюць у якасці законных складаных частак КП(б)Б. Ці мае месца такая ідэалізацыя ў друкаваных работах па гісторыі рэвалюцыйнага руху Беларусі? Безумоўна мае.

Хіба гэта не ідэалізацыя дробнабуржуазных контррэвалюцыйных партый, калі такія тыпы як Майзель і Шапавалаў у сваіх «Нарысах па гісторыі КП(б)Б»—у гэтай суцэльнай фальсіфікацыі ўсёй гісторыі КП(б)Б у духу трацкізма—сцвярджалі, што ў гады грамадзянскай вайны Бунд, Паалей-Цыён і некаторыя групы беларускіх нацыянальных арганізацый актыўна выступалі ў абарону совешкай улады і што так званая беларуская камуністычная арганізацыя—гэта наскрозь нацыяналістычная і разам з тым эсэраўская група, якая ў большасці сваёй складалася са старых афіцэраў на чале з махровым нацдэмам Ігнатоўскім,—ледзь не паклала аснову КП(б)Б. Хіба гэта не ідэалізацыя Бунда, калі тав. Агурскі ў сваёй кніжцы «Яўрэйскі рабочы ў камуністычным руху» у свой час пісаў, што неабходна канстатаваць той факт, што Бунд вельмі многім садзейнічаў рэвалюцыйна-заванню яўрэйскіх рабочых мас і зрабіў з тысячы бездапаможных яўрэйскіх рабоў бадзёрых, смелых змагароў, якія сталі ў першых радах расійскага рэвалюцыйнага руху». Хіба гэта не ідэалізацыя

*) З паказанняў Ігнатоўскага па справе СББ.

**) З паказанняў Лёсіка па справе СББ.

Бунда, калі той-жа самы Агурскі ў кнізе «Рэволюцыйны рух на Беларусі» выказваў такія меркаванні: «У выніку нацыянальных праследванняў і пагромаў, з аднаго боку, і легальнасці сянісцкіх арганізацый, з другога, уплыў нацыяналістычных ідэй асабліва ўзмацніўся ў яўрэйскім асяроддзі. Гэтай акалічнасцю і тлумачыцца, што нават Бунд паў афярай нацыяналізма».

Вы бачыце, чытач, што Бунд, па Агурскаму *), наогул арганізацыя якраз паслядоўна рэволюцыйная, пролетарская, глыбока інтэрнацыяналістычная, але вось акалічнасці так склаліся, што нават Бунд паў афярай нацыяналізма. На справе-ж уся лінія паводзін Бунда з самага пачатку яго ўзнікнення была лініяй наскрозь меншавіцкай, наскрозь нацыяналістычнай. І гэта зусім не выпадкова. Гэта з'яўляецца толькі паказчыкам таго, што Бунд заўсёды і на ўсіх этапах выконваў у яўрэйскім рабочым руху ролю агентуры контррэволюцыйнай буржуазіі.

У 1905 г. Ленін пісаў, што Бунд заўсёды адыгрываў ролю ідэянага паразіта ў рабочым руху і ў 1897—1900 гг., і ў 1901—1903 гг., і ў 1904—1905 гг.

Хіба гэта не ідэалізацыя Беларускай соцыялістычнай грамады—гэтай контррэволюцыйнай нацыяналістычнай кулацка-эсэраўскай арганізацыі,—калі ў органе ЦК комсамола Беларусі ў 1925 г. Жылуновіч пісаў, што:

«Беларуская Соцыялістычная Грамада, рэгулюючы беларускі нацыянальна-соцыялістычны рух да 1917 г. і ў 1917 г. вяла яго побач з развіццём рэволюцыі, не адхіляючыся ў бок. Дзякуючы гэтаму, натуральным чынам, лепшай часткай беларускіх работнікаў былі ўспрыняты ідэі саветаў, ідэі камунізма **).

Гэта пішацца ў той час, як дакументальна ўстаноўлена, што БСГ у 1917 г. цалкам падтрымлівала палітыку контррэволюцыйнага Часовага ўрада.

І хіба гэта зноў-такі не скрытая форма ідэалізацыі нацыяналістычных дробнабуржуазных партый, калі рад аўтароў разглядае стварэнне левых груп у гэтых дробнабуржуазных партыях, як паказчык эвалюцыі гэтых партый у бок большэвізма, калі ў «Большой Советской Энциклопедии» пішуць, што левое крыло БСГ арганізавала ў канцы 1917 г. у Петраградзе Беларускаю Камуністычную партыю. Гэта ў той час, як на самай справе стварэнне такіх «левых» груп і ў Бундзе і ў БСГ было ў асноўным ні больш, ні менш, як маскіроўкаю, якая праследвала задачу пранікнення буржуазна-нацыяналістычных і эсэраўскіх элементаў у рады КП(б)Б з мэтай яе разлажэння знутры.

Некаторыя слоў аб іншых скажэннях у пытаннях гісторыі КП(б)Б і пролетарскай рэволюцыі на Беларусі.

Вядома, што контррэволюцыйныя нацдэмы ўяўлялі сабе Беларусь, як нешта зусім асобнае, зусім самабытнае. Яны гаварылі аб безбуржуазнасці беларускай нацыі, аб тым, што на Беларусі няма класаван дыферэнцыяцыі, усяляк усхвалялі адстаінасць Беларусі, ідэалізавалі беларускую інтэлігенцыю, адмаўлялі наяўнасць у Беларусі пролетарыята і т. д. і т. п. Усе гэта рабілася для таго, каб даказаць немагчымасць пролетарскай рэволюцыі на Беларусі, даказаць адсутнасць на Беларусі глебы для большэвізма.

*) Мы не сумняваемся, што тав. Агурскі цяпер і сам пічыць падобныя свае выказванні таго перыяду палітычна-шкоднымі, але гэта не знімае неабходнасці выразна сказаць пра іх у друку. С. П.

**) «Маладняк»—Орган ЦК ЛК СМБ № 6, стар. 8, Менск, 1925 г.

Можна, безумоўна, толькі вітаць, калі гісторыкі-комуністы выкрываюць гэтыя контррэвалюцыйныя нацдэмаўскія брэдні, але бывае дрэнна, калі гэтыя гісторыкі-комуністы, ўзнімаючы сцяг барацьбы супроць нацдэмізма, у выніку самі па раду пытанняў саслізгаюць на нацыяналістычныя рэйкі.

У 1934 годзе Партыйнае выдавецтва выпусціла кніжку тав. Зюзькова «Большэвікі—арганізатары Окцябра на Беларусі». Тав. Зюзьков у гэтай кніжцы правільна ўскрывае ўсю безгрунтоўнасць контррэвалюцыйнай нацдэмаўскай балбатні аб адсутнасці на Беларусі прадпасылак для пролетарскай рэвалюцыі; а тэ, даказваючы наяўнасць на Беларусі гэтых прадпасылак для пролетарскай рэвалюцыі, тав. Зюзьков у недастатковай меры паказвае ўсе велізарнае значэнне дапамогі пролетарыям прамысловых цэнтраў Расіі для пераможнага выніку рэвалюцыі на Беларусі. Калі ён гаворыць, што «ўнутраныя прадпасылкі пролетарскай рэвалюцыі былі ў наяўнасці і на Беларусі», то на справе ў чытача складаецца думка, што працэс перарастання буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў сацыялістычную на Беларусі ў 1917 годзе ішоў па сутнасці ізалявана, незалежна ад працэсу перарастання буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў сацыялістычную на ўсёй тэрыторыі былой царскай Расіі. У святле такога роду разважанняў не выпадковым прадстаўляецца сцверджанне тав. Зюзькова, што «Орша не дачакалася агучанага сігнала, што ў Оршы Окцябрская рэвалюцыя пачалася раней, чым у Петраградзе». Але-ж паставіць так пытанне гэта значыць, па сутнасці, аказаць паслугу нацдэмам. Гэта значыць, выгнаўшы нацдэмаў у дзверы, упусціць іх назад у акно. Гэта значыць зняць пытанне аб велізарным значэнні той выключна вялікай дапамогі, якую аказваў беларускаму рабочаму рускі рабочы. Гэта значыць, узяць па сутнасці пад сумненне ўсё значэнне брацкага судружства раней прыгнечаных нацыянальнасцей былой Расіі.

Выходзіць так, што «умом Белоруссии не понять, аршином общим не измерить, что в ней особенная статья»...

Паўтараю, гэта адваротны бок таго-ж тамага нацдэмакратызма, які разглядае працэс гістарычнага развіцця Беларусі адарвана ад таго рэвалюцыйнага працэсу, які праходзіў ва ўсёй Расіі.

Тое, што ў тав. Зюзькова з'яўлялася грубейшай палітычнай памылкай (падкрэсліваю—памылкай, якую ён прызнаў, тым часам як у цэлым кніжка правільна выкрыла нацдэмаўскія ўстаноўкі), вылілася ў кнізе Кернажыцкага «Аб аграрным руху на Беларусі да імперыялістычнай вайны» ў цэлую сістэму контррэвалюцыйных трацкісцкіх поглядаў, працягваемых пад фальшывым сцягам барацьбы з беларускім нацыяналізмам.

У адзначанай кніжцы Кернажыцкі, шляхам самай бесцарамоннай фальсіфікацыі ленінскіх выказванняў, праводзіць той пункт погляду, што на Беларусі, моў, яшчэ да імперыялістычнай вайны, сярэдняе сялянства амаль поўнасю рассталася, што ў сувязі з гэтым глебы для беларускай вёскі толькі барацьбу кулака з беднятой, Кернажыцкі па сутнасці справы адмаўляў для Беларусі правільнасць ленінскага палажэння аб існаванні ў рускай вёсцы двух ліній сацыяльных войнаў.

Трацкісцкі характар такога роду разважанняў відавочны. На гэта ў свой час указаў ЦК КП(б)Б у сваім рашэнні па рэцэнзій трацкіста Гессена, змешчанай у «Большэвіку Беларусі». Але Кернажыцкі, відавочна, не вынес урокаў з гэтага рашэння, не раскрытыкаваў дапушчаных ім скажэнняў, паказаўшы тым самым, што гэтыя скажэнні ў яго не выпадковы.

Трэба яшчэ раз з усёй сілаю падкрэсліць, што не ўсе варожыя асіныя гнёзды выкрыты і не ўсе трацкісцка-зіноўеўскія мярзаўцы выяўлены. Нам трэба працаваць не пакладаючы рук над тым, каб, выкрываючы ворагаў, выкараніць іх да канца. Мы павінны ва многа раз узмацніць нашу партыйную пільнасць, каб быць зусім упэўненымі ў тым, што на такія ўчасткі ідэалагічнага фронту, якім з'яўляецца ўчастак гісторыі партыі, а таксама і на іншыя ўчасткі нашай работы і соцыялістычнага будаўніцтва, не здолее пранікнуць вораг.

Мы павінны разіць ворага без промаху, хутка і бязлітасна, як-бы ўважліва ён ні маскваўся, як-бы ён ні імкнуўся прапаўзці на бруху на такі ўчастак, як гісторыя партыі.

Мы павінны дабіцца таго, каб паставіць справу вывучэння гісторыі КП(б)Б на навуковыя большэвіцкія рэйкі, мы павінны прыцягнуць да распрацоўкі пытанняў гісторыі КП(б)Б самыя шырокія партыйныя колы. маючы на увазе, што КП(б)Б да гэтага часу не мае сваёй пісанай гісторыі і што ажыццяўленне такой важнейшай і першачарговай задачы, як напісанне гісторыі КП(б)Б, можа і павінна стаць справай усёй КП(б)Б. Мы ні на мінуту не павінны забываць, што гісторыя нашай партыі—гэта не архіў, а кіраўніцтва да рэволюцыйных дзеянняў; што яна з'яўляецца зброяй выхавання нашай моладзі ў духу марксізма-ленінізма; што значэнне і разуменне гісторыі нашай партыі з'яўляецца важнейшым сродкам, неабходным для таго, каб забяспечыць сапраўды большэвіцкую рэволюцыйную пільнасць членаў партыі.

М. Чаускі

Заг. культпропай Кігановіцкага РК КП(б)Б (Менск)

За далейшы ўздым палітычнай агітацыі

Важнейшым этапам разгортвання палітычнай агітацыі ў нашым раёне з'явілася пастанова ЦК ВКП(б) «Аб становішчы палітычнай агітацыі на Балахнінскім цэлюлозна-папяровым камбінаце імя Дзержынскага». Значна выраслі кадры агітатараў. На большасці прадпрыемстваў і ў навучальных установах створаны агітжалектывы з актыўных і падрыхтаваных агітатараў, зацверджаных партыйным камітэтам.

Асноўныя прадпрыемствы нашага раёна ўнеслі планавасць у работу агітатараў, што дапамагае ім своєчасова прапрацоўваць патрэбны матэрыял, звязаны з той ці іншай кампаніяй, падбраць для дакладу, гутаркі, чыткі неабходныя факты і лічбы з жыцця прадпрыемства.

Падрыхтоўка да XIX гадавіны вялікай Окцябрскай рэвалюцыі пачалася ў нас за два—тры месяцы да свята. Партыйныя арганізацыі шырока разгарнулі агітацыйна-масавую і палітычную работу на фабрыках, заводах, транспарце, сярод служачых, навуковых работнікаў і студэнцтва.

Уся работа была цесна ўвязана з падрыхтоўкай да надзвычайных Усебеларускага і Усесаюзнага з'ездаў Саветаў. Асноўная ўвага была звернута на далейшае, яшчэ больш глыбокае растлумачэнне праекта сталінскай Канстытуцыі, у якой ярка адлюстраваны сусветна-гістарычныя перамогі соцызму ў СССР, дасягнутыя пад кіраўніцтвам таварыша Сталіна; на далейшы ўздым савецкага патрыятызму; уцягненне ўсіх працоўных у справу ўмацавання абароны соцызмістичнай радзімы; ўсведамленне асобай адказнасці, якая ўскладаецца на працоўных ордэнаноснай БССР і яе сталіцы як баявога фарпоста СССР; на ўмацаванне пачуцця брацкай інтэрнацыянальнай салідарнасці, асабліва з іспанскім народам, які гераічна змагаецца з фашызмам.

У выніку агітацыйнай работы яшчэ шырэй разгарнуўся стаханаўскі рух, спаборніцтва цэхаў і брыгад за выкананне і перавыкананне вытворчых планаў, за выпуск прадукцыі вышэйшага гатунку.

Сярод рабочых на прадпрыемствах, у цэхах і ўстановах, сярод студэнцтва ў інтэрнатах былі праведзены гутаркі на тэмы: «XIX год Вялікай пролетарскай рэвалюцыі», «Контррэвалюцыйныя трацкісцка-зіноўеўскія рэстаўратары капіталізма»; «Наступленне фашызма і барацьба за адзіны фронт»; «Ваенна-фашысцкі мяцеж у Іспаніі і падрыхтоўка новай імперыялістычнай сусветнай вайны»; «Сталінская Канстытуцыя і далейшае развіццё савецкай дэмакратыі»; «Абарона СССР і ўмацаванне Чырвонай арміі»; «Поспехі соцызмістичнага будаўніцтва ў індустрыялізацыі нашай краіны, калектывізацыі сельскай

гаспадаркі, развіцці народнай асветы і аховы здароўя, соцыялістычнай рэканструкцыі чыгуначнага транспарту, росту добрабыту працоўных мас і іх культурнага ўзроўню» і т. д.

У дні падрыхтоўкі да XIX гадавіны Окцябрскай соцыялістычнай рэвалюцыі рабочыя асабліва цікавіліся гераічнымі падзеямі 1917 г. Партыйныя арганізацыі фабрыкі імя Куйбышэва, Шчаціннай, ВПІ і інш. з вялікай любоўю рыхтавалі матар'ял для гутарак, праводзілі інструктаж і кансультацыю агітатараў. Широка былі выкарыстаны дакументы і першакрыніцы, якія ярка паказваюць непрымірымасць і прынцыповасць, з якімі Ленін і Сталін адстоівалі генеральную лінію партыі і на яе аснове прывялі рабочы клас да перамогі, да ўстанаўлення дыктатэры пролетарыята. Прачытаны «Пісьмы здалек»; «Красавіковыя тэзісы» Леніна, асабліва шырока выкарыстан першы том «Истории гражданской войны».

У парткабінетах прадпрыемстваў і навучальных устаноў былі арганізаваны выстаўкі, вітрыны, вывешаны дыяграмы, падобраны матар'ялы для гутарак. Раённы парткабінет па тэзісах бясед арганізаваў семінары і кансультацыі. Для правядзення гутарак і дакладаў было прыцягнута 130 чал. раённага партактыва. Партарганізацыі многіх прадпрыемстваў і устаноў праводзілі гутаркі на даму ў лепшых стаханаўцаў і выдатнікаў.

Агітатары, чытчыкі, бяседчыкі правялі рад гутарак і галосныя чыткі аб непасрэднай пагрозе міру з боку фашызма, які спрабуе патапіць у крыві свабоду і незалежнасць іспанскага народу і рыхтуе напад на Савецкі Саюз. Працоўныя праяўляюць вялікую зацікаўленасць да падзей у Іспаніі. Агітатараў засыпаюць пытаннямі, звязанымі з гераічнай барацьбой іспанскага народу. Цікавяцца літаральна ўсё. Гэта ўлічылі партарганізацыі і правялі на большасці буйных прадпрыемстваў і навучальных устаноў масавыя палітдні на тэму аб міжнародным становішчы. У Мед'інстытуце паступіла 181 пытанне пераважна аб падзеях у Іспаніі. Рабочыя фабрыкі імя Куйбышэва задалі 200 пытанняў.

Рабочых цікавіла гісторыя Іспаніі, дзяржаўны лад, структура арміі, граніцы, іспанскія партыі і іх кіраўнікі, палітыка Францыі, роля камуністычнай партыі Іспаніі і т. д.

Фабрыка імя Куйбышэва за 2 тыдні пачала падрыхтоўку да паліт. дня. Былі праведзены нарады парторгаў і прафоргаў, праінструктаваны агітатары, у цэхах загадзя вывешаны аб'явы, скрынкі для пытанняў. Народны камісар асветы тав. Дзяйкаў зрабіў даклад аб міжнародным становішчы і вычарпальна адказаў на паступіўшыя пытанні. Рабочы калектывы выслухаў даклад з вялікай увагай. Заданыя пытанні сведчаць аб узросшым палітычным і культурным узроўні рабочых, прасякнуты жгучай нянавісцю да фашысцкіх мяцежнікаў і іх апекуноў — Германіі, Італіі і Партугаліі, адлюстроўваюць любоў і сімпатыю да іспанскага народу, які гераічна змагаецца з фашысцкай рэакцыяй.

На прадпрыемствах быў разгорнут збор сродкаў у карысць іспанскіх жанчын і дзяцей. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт сабраў 5 тыс. руб. На Малочным заводзе, у Дзяржплане пастаўлялі адлічваць па 1 проц. месячнай заробковай платы да перамогі працоўных Іспаніі над фашызмам. На шклозаводзе «Пролетарый» адпрацавалі 1/2 дня ў карысць дзяцей і жанчын Іспаніі і т. д.

Прадокіябрскія дні былі адзначаны новым уздымам рэвалюцыйнага энтузіязму і соцыялістычнага спаборніцтва мас. Стаханаўцы, ударнікі з большэвіцкай настойлівасцю і ўпартасцю дабіваліся высокіх узораў прадукцыйнасці працы.

Многія фабрыкі і заводы нашага раёна ў падарунак Вялікай пра-летарскай рэвалюцыі дагэрмінова закончылі праграму. Фабрыка «Окцябр» выканала промфінплан на 105 проц., Шчотачная на 100,5 проц., імя Куйбышэва—на 106,3 проц., імя Кагановіча—на 100 проц., завод «Пролетарый»—на 110,9 проц., завод «Ударнык» на 117,3 проц., Малочны завод выканаў гадавы план на 133,5 проц. к 1 лістапада. На Хлебазаводзе 20 лістапада была праведзена стаха-наўская дэкада, якая дала выкананне плана на 130 проц. Дасягнутыя рэзультаты замацаваны.

* * *

Праект новай сталінскай Канстытуцыі выклікаў вялікі ўздым палі-тычнай актыўнасці мас. Абмеркаванне велізарнейшага дакумента эпохі працягвалася каля 5 месяцаў і ператварылася ў школу сацыялі-стычнага выхавання мас. На прадпрыемствах рабілі справаздачу аб-раннікі народу—дэпутаты. На кватэрах рабочых і служачых разбіралі гэты гістарычны дакумент пункт за пунктам. Дэталёва і глыбока вы-вучаўся праект Канстытуцыі ў сетцы партасветы.

Мноства выступленняў, пытанняў і прапаноў сведчыць аб велізар-ным энтузіязме, з якім працоўныя сустрэлі гэты гістарычны дакумент.

Тав. Руткоўскі, работнік Дзяржплана, газарыў: «Толькі Совецкі Саюз даў права ўсім грамадзянам на працу, асвету, адпачынак. Пры царызме я зусім не меў магчымасці скончыць хоць-бы сярэднюю школу, толькі праходзіў каля яе. Сеіня побач з маім домам узнёсся выдатны будынак савецкай сярэдняй школы. Там вучыцца двое маіх дзяцей. Зараз я не адчуваю сваёй старасці. Кожны ў нас малады. Наш Саюз з'яўляецца маяком радаснага, шчаслівага жыцця для ўсіх працоўных».

Многасямейны рабочы Хлебазавода гав. Клоп заявіў: «Толькі пар-тыя на чале з таварышом Сталіным магла зрабіць наша жыццё шчас-ливым. Паглядзіце на маю сям'ю; хіба я калі-небудзь мог марыць аб такім жыцці?»

Сотні выступленняў працоўных прасякнуты бязмежнай любоўю і адданасцю сваёй радзіме.

Выключныя клопаты праяўляюць працоўныя аб далейшым умаца-ванні абароназдольнасці нашай радзімы. Гутаркі, праведзеныя ў цэхах на тэму «Абарона СССР і ўмацаванне Чырвонай арміі», паказалі велі-зарнейшую любоў, якой акружаюць працоўныя сваю непераможную рабоча-сялянскую Чырвоную армію—надзейны аплот міру і вернага вартавога савецкіх граніц. Рабочыя азнаеміліся з высокім класам ва-еннага майстэрства, бездакорнай баявой вывучкай, высокай палітыч-най свядомасцю, якую праявіла наша доблесная Чырвоная армія на манеўрах у Беларусі.

Прадпрыемствы і ўстановы ў гонар XIX гадавіны Окцябрскай рэво-люцыі арганізавалі рад новых гурткоў ПВХО, групы варашылаўскіх кавалерыстаў, стралкоў і т. п. Так, напрыклад, БДУ выпусціў 10 па-рашўцістаў, інстытут наргаса—57 варашылаўскіх стралкоў 1-й ступені, арганізаваў гурткі ПВХО 1-й ступені на 143 чал., 2-й ступені на 15 чал., гурток ГСА 1-й ступені на 15 чалавек і 2-й ступені на 20 чал., групамі варашылаўскіх кавалерыстаў ахоплена 65 чалавек, падрых-тавана 11 парашўцістаў. Фабрыка імя Куйбышэва выпусціла 10 вара-шылаўскіх стралкоў, 65 чал. здалі нормы ПВХО, працуе гурток плане-рыстаў з 8 чалавек. У Дзяржплане БССР здалі нормы ПВХО 26 чалавек.

У спецыяльных нумарах насценгазет рабочыя расказвалі аб тым, як іх цэх рыхтуецца да свята, якіх канкрэтных вынікаў дасягнуў у рабоце, хто лепшыя стаханаўцы, ударнікі, выдатнікі.

Многа ўвагі было звернута на рамонт кватэр і ўпрыгожанне іх к святву. Фабрыка «Окцябр» адрамантавала 40 кватэр сваім рабочым. Малочны завод правёў капітальны рамонт 26 кватэр лепшых стаханаўцаў і значнай колькасці рабочых дапамог дробным рамонтам. «Ударнік» адпусціў сродкі на рамонт 30 кватэр. Фабрыка імя Куйбышэва адрамантавала 19 кватэр, Шчотачная—25 і т. д.

Раённы Камітэт партыі ператварыў у апорныя пункты ўсёй агітацыйнай і прапагандысцкай работы кожную орыгаду, цэх, курс, інтэрнаг. Афармленне калон для дэманстрацыі, павышэнне палітычнай актыўнасці мас, барацьба за выкананне промфінплана былі асноўнымі тэмамі агітацыйнай работы.

Асаблівая ўвага ўдзелена была падрыхтоўцы кожнай пярвічнай арганізацыі да Окцябрскай дэманстрацыі. Усяго было распрацавана 15 тэм афармлення: пад кіраўніцтвам партыі Леніна—Сталіна наперад—да перамогі камунізма; сталінская Канстытуцыя сацыялізма; жыць стала лепш, жыць стала весялей; выхоўваем большэвіцкія кадры; стаханаўцы сталінскія вучні, Чырвоная армія—гонар народу; дружба паміж народамі СССР расце і мацнее; кожная фабрыка—непрыступная крэпасць абароны СССР; ордэнаносцы БССР баявы фарпост СССР; як мы авалодваем тэхнікай; шчаслівая савецкая моладзь; шчаслівыя маткі і дзеці нашай радзімы; камуністычнае выхаванне дзяцей; інтэрнацыянальная брацкая салідарнасць працоўных усяго свету; іспанскі народ пераможа; далоў фашыстам—падпальшчыкаў вайны (гэта тэма была выражана ў карыкатурах і карнавале).

Усе гэтыя тэмы дэталёва прапрацоўваліся ў цэхах фабрык і прадпрыемстваў.

За два тыдні да свята райком выпусціў 10.000 кніжак з масавымі рэвалюцыйнымі песнямі. Іх развучвалі на прадпрыемствах, у школах, установах.

Падрыхтоўка да святкавання XIX гадавіны Вялікай пролетарскай рэвалюцыі яшчэ больш ўмацавала ў масах дух пролетарскага інтэрнацыяналізма і савецкага патрыятызма, ўзняла баявую рэвалюцыйную пільнасць, творчую ініцыятыву і актыўнасць мас. Дэманстрацыя паказала выключны энтузіязм і згуртаванасць працоўных вакол нашай вялікай партыі і любімага Сталіна.

Раённы камітэт партыі паставіў сабе задачу—замацаваць гэты рух і на аснове вопыту агітацыйна-масавай работы вызначыць канкрэtnыя шляхі далейшага разгортвання палітычнай агітацыі.

Вопыт палітычнай агітацыі, набыты нам ў дні падрыхтоўкі і правядзення свята вялікай Окцябрскай рэвалюцыі, можна і патрэбна перанесці ў практыку штодзённай работы нашых партыйных арганізацый.

В. Чэрнышоў

Сакратар Бабруйскага РК КП(б)Б

Наперад—да новых перамог соцыялістычнай прамысловасці

В. І. Ленін 14 кастрычніка 1921 года ў артыкуле «К чацвертай гадавіне Окцябрскай рэвалюцыі» указваў:

«Чым далей адыходзіць ад нас гэты вялікі дзень, тым ясней становіцца значэнне пролетарскай рэвалюцыі ў Расіі, тым плыбей мы ўдумваемся гаксама ў практычны вопыт нашай работы, узятай у цэлым» *).

Яшчэ ясней становіцца значэнне Вялікай пролетарскай рэвалюцыі ў нашай краіне цяпер, калі, мы адзначылі XIX гадавіну соцыялістычнага будаўніцтва.

Год таму назад у нас зарадзіўся стаханаўскі рух, які ператварыўся ўжо ў магутны рух мільёнаў.

Наш вялікі правадыр і настаўнік таварыш Сталін у сваёй сусветна-гістарычнага значэння прамове на першым усеагульным нарадзе стаханаўцаў прамысловасці і транспарту чотка вызначыў значэнне і задачы гэтага масавага руху вялікай сталінскай эпохі, руху людзей, аўладаўшых тэхнікай і здолёўшых даць нябачаныя паказчыкі прадукцыйнасці працы:

«Хіба не ясна, што стаханаўцы з'яўляюцца наватарамі ў нашай прамысловасці, што стаханаўскі рух прадстаўляе будучыню нашай індустрыі, што ён змяшчае ў сабе зярно будучага культурна-тэхнічнага ўздыму рабочага класа, што ён адкрывае нам той шлях, на якім толькі і можна дабіцца тых вышэйшых паказчыкаў прадукцыйнасці працы, якія неабходны для пераходу ад соцыялізма к камунізму і знішчэння процілегласці паміж працай разумовай і працай фізічнай?»

Пасля гэтага гістарычнага выступлення таварыша Сталіна стаханаўскі рух шырока разгарнуўся па прадпрыемствах горада Бабруйска. У нас з'явіліся знатныя людзі, якія дзі рэкордныя паказчыкі выпрацоўкі: тт. Рашко, Гладышаў, Буднік, М.халал, Герасімовіч (Лесакамбінат), Цэткін Балкавінская (фанерны завод імя Кірава), Ясенеў (швейная фабрыка імя Дзержынскага) і т. д. Промфінплан 1935 года быў выканан да тэрмінова—к 10 лістапада, і к канцу года прамысловасць Бабруйска дала нашай краіне на 11 000.000 рублёў звышпланаванай прадукцыі.

*) т. XXVII, ар. 24

Уступваючы ў новы, 1936 гаспадарчы год, мы паставілі перад сабой асноўную задачу перайсці ад паасобных рэкордаў да сістэматычнай стаханаўскай работы ўсіх змен, цэхаў, усёй вытворчасці ў цэлым, уцягнуць у рух і навучыць рабочага працаваць стаханаўскімі метадамі.

Яшчэ большы ўздым энтузіязму, творчай энергіі і ініцыятывы выклікала сярод рабочых мас Бабруйска абмеркаванне праекта новай сталінскай Канстытуцыі СССР. Рабочыя, інжынерна-тэхнічны персанал, члены самагужна-прамысловых арцелей, глыбока вывучаючы праект сталінскай Канстытуцыі, прынялі на сябе пачэсны абавязак: датэрмінова — к XIX гадавіне Вялікай пролетарскай рэвалюцыі — выканаць гадавы промфінплан.

Большэвіцкае слова было стрымана з гонарам.

На 29 кастрычніка дзяржапрадпрыемствы раёна выпусцілі на 69.995.000 рублёў прадукцыі 100,2 проц. гадавога плана. Прадукцыя насць працы павысілася на 16 проц., сабекошт знізіўся на 2,3 проц. Сістэма промкааперацыі выканала, зной гадавы план у 30.176.000 рублёў на 100,1 проц.

Асабліва выдагна працавалі Дрэваапрацоўчы камбінат, фанерны завод імя Кірава, швейная фабрыка імя Дзержынскага, машынабудаўнічы завод імя Сталіна, мэблевая фабрыка імя Халтурына.

Барацьба за ўкараненне стаханаўскіх метадаў работы забяспечылі нашым цагельным заводам адно з першых месц у радах цагельнай прамысловасці БССР. Цагельнікі-стаханаўцы з гонарам выканалі абяцанне, якое яны далі таварышам Гікало і Галадзеду ў дзень 16 гадавіны вызвалення БССР ад белапалякаў, і значна паравысілі план, выпусціўшы 33.100 тысяч штук цэглы-сырца замест 28.100 тыс. штук. На 29 кастрычніка цалкам выканана таксама гадавая праграма абпалі: 25.960 тыс. штук цэглы.

Што забяспечыла нам гэтыя перамогі?

Перш за ўсё тое, што мы ўзброіліся сусветна-гістарычнага значэння дакументамі: прамовай нашага правадыра і настаўніка таварыша Сталіна на першай ўсесаюзнай нарадзе стаханаўцаў і праектам новай сталінскай Канстытуцыі — Канстытуцыі радаснага, светлага, заманаўнага жыцця.

На-другое, тое, што намі канкрэтна, штодзённа кіруе ЦК КП(б)Б на чале з вытрыманым сталінцам — таварышом Гікало.

Масавы стаханаўскі рух шырока разгарнуўся на прадпрыемствах Бабруйска на аснове далейшага ўмацавання кіруючай і вядучай ролі камуністаў на вытворчасці. Стаханаўскія рады раслі і шырыліся з кожным днём. Сядаюць за ініцыятарамі руху тт. Гладышавым, Цэйгліным, Рушко, Ясеневым і інш. выраслі ў нас новыя людзі сталінскай эпохі, стаханаўцы-двухсотнікі, якія з энтузіязмам змагаюцца за асваенне новых тэхнічных норм, за выкарыстанне тэхнікі да дна. Тт. Манько, Вітвіцкі, Абражэвіч, Іваноў, Люблін, Баркоўская, Белабародава, Пеўзнер, Косцін, Дудзін, Мац, Петрашкевіч, сотні і тысячы іншых стаханаўцаў паказваюць ўзоры большэвіцкай работы і вядуць за сабой масу рабочых-ударнікаў.

Уся прамысловасць Бабруйска з'яўляецца дзецішчам вялікай Окцябрскай рэвалюцыі.

Раней Бабруйск быў тыповым для так званага Паўночна-заходняга краю гарадком чарты яўрэйскай аседласці з дробнай самагужнай прамысловасцю. У 1913 годзе налічвалася 742 рабочыя, пераважна самагужнікі. Уся прамысловая прадукцыя дарэвалюцыйнага Бабруйска ацэньвалася ў 1,5 мільёна рублёў. Але і ад гэтай прамысловасці нічога не засталася ў выніку імперыялістычнай вайны, нямецкай і

двух белапольскіх акупацый. Акупанты знішчылі або вывезлі машыны, абсталяванне, запасы сыравіны і т. п.

Толькі пад кіраўніцтвам вялікіх правадыроў Леніна і Сталіна Беларусь упершыню ў сваёй гісторыі атрымала сваю дзяржаўнасць, здолела хутка залячыць раны, нанесеныя нямецкімі і белапольскімі акупацыямі, і ператварыцца ў квітнеючую, шчаслівую соцыялістычную рэспубліку.

Першая сталінская пяцігодка зусім змяніла твар Бабруйска. Бабруйск стаў буйнейшым цэнтрам дрэваапрацоўчай і фанернай прамысловасці БССР і заняў важнейшае месца ў прамысловасці харчовай. Пабудаваны Дрэваапрацоўчы камбінат, фанерны завод імя Кірава, швейная фабрыка імя Дзержынскага, механізаваны хлебазавод і т. д.

Расце і культурна-матар'яльны добрабыт рабочых. Заработная плата многіх стаханаўцаў перавышае 1000 руб. у месяц. Токар завода імя Варашылава Філіповіч Іван зарабляе 1.300 рублёў, Філіповіч Владзімір—900 руб. і т. д. Каб задаволіць культурныя патрабаванні працоўных, мы толькі ў гэтым годзе пабудавалі дзве новыя сталінскія школы, будзем вялікі клуб для рабочых Лесакамбіната, фанернага завода імя Кірава і завода № 4.

Так хутка мы ідзем наперад на ўсіх участках нашага вялікага соцыялістычнага будаўніцтва.

Да Окцябрскай рэвалюцыі ў Бабруйску было 7 школ «казённых» і 6 прыватных, а на вёсцы—у межах сучаснага Бабруйскага раёна—толькі 4 школы. Дзікім здзекам над працоўнымі людзмі гучыць пісьмо «прасвяціцельніцы» Расіі—Екацерыны II, адрасаванае маскоўскаму генерал-губернатару: «Нам у нашай дзяржаве патрэбны школы для таго, каб грамадская думка не выключыла нас з ліку цывілізаваных нацый. Але мы не павінны лічыць бядой тое, што гэтыя школы ў нас дрэнна прывіваюцца, бо калі-б наш народ сапраўды навучыўся калі-небудзь чытаць і пісаць, наўрад-ці я або вы засталіся на сваіх месцах». Такая царская «міласць» вітала і над Бабруйскам.

Толькі Савецкая ўлада правяла ўсеагульнае пачатковае навучанне. У сучасны момант у Бабруйску 30 школ і ў раёне 12 поўных і 17 няпоўных вясковых школ.

У галіне выканання гадавога промфінплана мы дасягнулі значных поспехаў. Але ўперадзе яшчэ многа работы. Трэба выканаць абавязальства па выпуску звышпланавай прадукцыі. К канцу 1936 стаханаўскага года дзяржпрадпрыемствы павінны даць звыш плана на 17 мільёнаў рублёў добра якаснай прадукцыі, сістэма промкааперацыі—на 6,5 мільёна руб., цагельная прамысловасць—6.000.000 штук абпаленай цэглы. Нельга таксама забываць, што многія нашы прадпрыемствы мала сочаць за якасцю сваіх вырабаў. Фабрыка «Чырвоны харчавік», шклозавод «Комінтэрн», арцель «Чырвоны мэблеўшчык» усё яшчэ не здолелі мабілізаваць масы рабочых на барацьбу за выдатную якасць прадукцыі, за гонар сваёй фабрычнай маркі.

Баявы абавязак кожнай партыйнай арганізацыі, кожнага кіраўніка прадпрыемства і арцелі, кожнай профсаюзнай арганізацыі і інжынера-тэхнічнага работніка—забяспечыць далейшае разгортванне стаханаўскага руху ўшыр і ўглыб, змагацца за суцэльныя стаханаўскія прадпрыемствы, за вырошчванне новых соцень і тысяч стаханаўцаў, аўладаўшых вышэйшымі навішай тэхнікі, праяўляць штодзённы клопат да жывога чалавека, умацаваць работу з ударнікамі—заўтрашнімі стаханаўцамі, усямерна дапамагаючы ім авалодваць тэхнікай вытворчасці, асвойваць новыя тэхнічныя нормы.

Наша неадкладная задача—уцягнуць у тэхнічную вучобу пага-
лоўна ўсіх стаханаўцаў і ўсю масу рабочых. Дапамагчы ў гэтай важ-
нейшай справе павінны інжынерна-тэхнічныя работнікі. Падбору вы-
кладчыцкіх кадраў і якасці тэхвучобы трэба ўдзяліць асобую ўвагу.

«За культуру на вытворчасці і ў быту»—вось асноўны лозунг дня.
Узорныя інтэрнаты, культурныя і ўтульныя чырвоныя куткі, клубы,
сталовыя і буфеты, шырокае разгортванне зімовага спорту, арганіза-
цыя культурнага адпачынку стаханаўцаў і ўсіх рабочых—асноўныя
мерапрыемствы, якія мы павінны найстойліва праводзіць пры ўсямер-
ным і актыўным удзеле саміх стаханаўскіх мас.

Усямерна ўзнімаючы рэвалюцыйную пільнасць, бязлітасна выкры-
ваючы ворагаў соцыялізма—ганебных бандытаў, дыверсантаў, аген-
таў фашызма з трацкісцка-зіноўеўскай зграі,—яшчэ цясней згуртуем
свае рады вакол ЦК ВКП(б) і любімага правадыра таварыша Сталіна.
Партыйныя і непартыйныя большэвікі нашага раёна, пад кіраўніцтвам
ЦК КП(б)Б, яшчэ шырэй разгарнуўшы магутны стаханаўскі рух, з
большэвіцкай адданасцю будуць змагацца за замацаванне дасягнутых
поспехаў, за ўтрыманне пераходнага Чырвонага сцягу ЦК КП(б)Б і
СНК БССР, за перадавое месца нашага раёна ў ордэнаноснай БССР.

Уп. Галоўлітбела № П—5016.
Тыраж 8.500.
316.800 друк. зн. (6 арк.)
Здана ў набор 16/XI—36 г.
Падпісана да друку 4/XII—36 г.

Рэдакцыя { Д. Конік
Г. Рубінштэйн

Нам. адказнага рэдактара Г. Стырнэ

Менск, друк. імя Сталіна. Зак. № 1218.

ЦАНА 40 кап.

ВЫДАВЕЦТВА ЦК КП(б)Б „СВЕТЛО”

Менск, Чырвонаармейская, ЦК КП(б)Б, пакой 7.

АДКРЫТА ПАДПІСКА НА 1937 г.

НА ПАЛІТЫКА-ЗКАНАМІЧНЫ ШТОМЕСЯЧНІК

БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ

ГОД
ВЫДАННЯ
11-ы

О Р Г А Н
ЦК КП(б)Б

12
нумароў
у год

„БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ“ асвятляе:

вопыт і практыку работы партыйных арганізацый і соцыялістычнага будаўніцтва ў БССР; тэарэтычныя пытанні марксізма-ленінізма; пытанні гісторыі КП(б)Б і рэвалюцыйнага руху на Беларусі; міжнародны рабочы рух і барацьбу працоўных за сваё вызваленне; міжнароднае становішча і ўзаемаадносіны СССР з капіталістычнымі краінамі, і інш.

„БОЛЬШЭВІК БЕЛАРУСІ“ разлічан:

на шырокія колы партыйнага актыва, кіруючых партыйных, савецкіх, профсаюзных і гаспадарчых работнікаў, прапагандыстаў і шырокія масы беспартыйных большэвікоў.

УМОВЫ ПАДПІСКІ:

на 12 мес. — 4 р. 80 к.
на 6 мес. — 2 р. 40 к.
на 3 мес. — 1 р. 20 к.
на 1 мес. — — 40 к.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА

штомесцяц усімі райбюро „Саюздруку“, упаўнаважанымі па друку на прадпрыемствах, усюды на пошце і пісьманосцамі.